

XVII. évfolyam

4. szám

Budapest, 1927 február 15

Cserrepéldány

CSENDŐRSÉGI LAPOK

MEGJELNIK
HAVONTA KÉTSZER

SZERKESZTI
PINCZÉS ZOLTÁN
SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre — — 12 pengő
Félévre — — — 6 pengő
Negyedévre — — 3 pengő

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, I. ORSZÁGHÁZ-UTCA 30

CSENDŐRSÉGI LAPOK

SZERKESZTI PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 12 pengő,
félévre 6 pengő, negyedévre 3 pengő

Megjelenik
havonta kétszer

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Országház-utca 30.

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

Nemes vitéz NAGY PÁL

ny. gyalogsági tábornok.

Nemes vitéz Nagy Pál ny. gyalogsági tábornok, a m. kir. honvédség volt főparancsnoka, február 10-én meghalt — vesszük a gyászjelentést. Az egész magyar társadalom a maga nagy halottjának fogadja azt az immár néhai embert, aki a honvédség megszervezésében, fejlesztésében és egészséges hadsereggé kovácsolásában történelmi érdemek koszorújába fonta nevét.

Daliás alakját, mindig derűs mosolyát, tiszta, kék szemét, nemes egyszerűségét és közvetlenségét soha sem felejtjük az, aki csak egyszer is találkozott vele az életben. Katonái egyéniségének varázsa alatt a világháború legragyogóbb lapjára tartozó hőstetteket vitték véghez, kishitűséget nem ismerő és vakon, lelkesen engedelmeskedő emberekkel vívta azokat a nagy harcokat, amelyekkel világháborús hadvezéri tevékenységét örökre bevészte a magyar haditettek történetébe. Akadályt, kishitűséget nem ismert, s mindennek fölé helyezte a férfi, a katona legnagyobb értékét: a becsületet.

Egy csonka, kis országnak minden reménye: a magyar királyi honvédség, Nagy Pál szellemében nőtt fel, Nagy Pál adta meg egész élete tartalmával, személyes példaadásával az irányt: a becsület, törhetetlen akarat, a reménykedés és bizakodás, az önérzet, szorgalom, a teljes szívvel, teljes lélekkel való munka útját, olyan örökséget hagyva ezzel hadseregünkre, amely ahhoz az országhoz vezet, amelyet Nagy Pálnak halottaiban is törhetetlen hite szerint Nagymagyarországnak fog nevezni és becsülni a világ.

Súlyos idők nagy embereit, akik kaotikus állapotokból teremtettek a felépüléshez, gyógyuláshoz és a végső győzelemhez vezető szilárd életutakat egy egész nemzetnek, nem lehet eléggé megbecsülni, tiszteletben tartani, amíg élnek és nem lehet eléggé megsiratni akkor, amikor meg kell válniuk az élettől és attól, amit életükben is jobban szerettek: fajtuktól, hazájuktól. Ezzel a mélységes tisztelettel és mélységes fájdalommal tesszük mi is koszorúkat nagy halottunk sírhalmára, de nem búcsúznak örökre, mert a kegyelet és a hála érzései még sokszor elvisznek bennünket arra a helyre, ahol földi pályafutását Isten rendeléséből be kellett fejeznie;

és nagy halottunk szelleme is itt él közöttünk, bennünk, nemzetünk egész nagy küzdelmében, harcában.

Hatvanharmadik életévében hunyt el. Sajósenyén született. Húszéves korában, a hadapródiskola elvégzése után, zászlóssá nevezték ki a volt győri 11. vadászzászlóaljhoz. Itt kezdi katonai pályafutását, de magyar lelke átkívánkozik a honvédség kötelékébe. Kiváló szolgálatok után a világháború tábornoki rangban érte a 73. honvéd gyalogdandár élén. A világháborúban Bychawánál, Pietrokownál és Tarnawkánál vezet sorozatos győzelmekre dandárját. E hadvezéri tetteiért kapta a Lipót-rend, majd a Mária Terézia-rend lovagkeresztjét. Majd az uzsoki szorosban látjuk az orosz áradat ellen küzdeni, azután a limanovai csata eldöntésében s az orosz gőzhenger megállításában jut számára döntő szerep. Ófelsége a másodosztályú katonai érdemkereszttel, a német császár az első és másodosztályú vaskeresztel tüntette ki. 1915-ben a 20. honvéd hadosztályt veszi át s neki adatott az a gyönyörű pillanat, hogy a magyar haza területéről az ő magyar honvédek verték ki az utolsó oroszot is. E teljesítmény után már az Isonzó mentén látjuk harcolni honvédek, majd Bukovinában menti meg az összeomlástól csapatainkat, halálfélelmet nem ismerő személyes bátorságával és hadvezéri tehetségével. Ujabb haditényeiért a vaskoronarend másodosztályával, a legfelsőbb dícsérő elismeréssel és a Lipót-rend középkeresztjével jutalmazták. Azután ismét az olasz határon küzd. A Károlyi kormány nyugalomba helyezte, de 1919 augusztus 25-én már a miskolci körlet parancsnoka, majd a budapesti körlet parancsnokságát vette át, míg 1922 január 4-én a magyar királyi honvédség főparancsnoka lett. Kimagasló tevékenységet fejtett ki a vitézi rend megalapozásában és szervezésében is. 1921 június 15-én a vitézek Főkapitányának helyettese lett.

Temetésén, amely február 12-én a Tiszti Kaszinó előcsarnokából történt, megjelent a Kormányzó Úr Ó Főméltósága, József királyi herceg, a budapesti helyőrség tisztikara a csendőr tisztikarral együtt és a polgári társadalom számos előkelő vezető embere.

A katonai gyászkíséretben a szegedi csendőriskola egy fél százada is résztvett.

A temetőben egy tüzerűteg díszlövése követte a gyászszertartást, ágyúdörgés közepette mondott végleges búcsút a napfénynek az, aki már nem érhetette meg, de hitte és előkészítette azt az időt, amikor majd ugyanazok az ágyúk nem a halál, hanem a feltámadás tiszteletére adják le üdvölvéseiket. Vitéz Nagy Pál várja ezt az ágyúdörgést s nem az Ó élete munkásságán múlik, hogy — ne hiába várja!

A magyar faj sorsa.

Irta: Dr. CZIÁKY FERENC altanácsnok ügyész.

(2. közlemény.)

Előbbi abból állott, hogy a várföldek jövedelméből tartotta el a király a külföldről ide bejött idegen vitézeket, akik — a mai fogalmi viszonyaink után igazodva — a király zsoldosaiként jöhetnek figyelembe. Ezeket akkori elnevezésük szerint „várjobbágyok“-nak, később a király szolgáinak (servientes regis), majd végül a szent király szabadjainak nevezték.

Ezen fegyveres erő feltétlenül és kizárólagosan esakis a királyi érdek védelmét szolgálta.

Erre pedig Szent Istvánnak azért lehetett szüksége, mert egyrészt tudta és látta azt, — ami egyébként Koppány somogyi nemzetségfő és az erdélyi Gyula hadnagy felkelésében be is következett — hogy a nemzetség- és törzsfők rossz szemmel nézik gazdasági hatalmuk megesonkítását, tekintélyük kisebbitését és mereven ragaszkodnak az őshazából magukkal hozott magyar ősvalláshoz: Hadúr tiszteletéhez, a szittya szokásokhoz. Gyűlölettel látják, hogy Szent István idegen vitézekkel veszi magát körül és hogy a királyi tanácsban lassan-lassan tért foglalnak a honfoglaló utódok mellett a külföldről bejött, idegen nyelven beszélő papok is.

Ezen érdekellentétekből származott felkelések

jelentkeztek tehát, mint a magyar faj ősi hagyományainak önvédelmi harcai az idegen erkölcsök és erőkkel szemben.

Szent István — ha maga elé tűzött céljait száz százalékgig meg akarta valósítani — nem bízhatott abban a fegyveres erőben, amit a törzsfők és nemzetségfők hatalma alól felszabadított és gazdaságilag önállókká, szabad földbirtokosokká tett fegyveres magyar családok képviseltek. Nem pedig azért, mert abban a korban nem volt olyan jogszabály, avagy erkölcsi törvény, ami a honfoglalóktól származott magyart arra kötelezte volna, hogy a fejedelem parancsára akkor is fegyverbe szálljon, ha külellenség nem fenyegeti az országot, hanem csak királyi érdek kívánja meg a hadbaszállást.

Szent Istvánnak ez nem nyújtott elég biztonságérzetet. És mert ő nem elégedett meg azzal, hogy a koronázás ténye által egy pogány fejedelemből keresztyén uralkodóvá lett, hanem ő több, nagyobb, egy — akkori értelemben vett — császár akart lenni, így nem volt szabad reformjaival feleúton megállania. Főként pedig mindig kész, királyi fegyveres erőre volt szüksége.

Így jött létre az ősi magyar felkelősereg mellett a másik katonai intézmény: a királyi haderő.

Viszont a királyi várföldek és birtokrendszerből kifejlődött az idők folyamán egy eredetileg királyi célokat szolgáló, de a történelem olvasztó-

Emlékek és élmények a régi csendőréletről.

Irta: PANAJOTT altábornagy.

Windisch százados mint honvédfőhadnagy, a nagyváradi honvédföldandárhoz lett segédtszűl beosztva. A földandár parancsnoka akkor Marschalkó Tamás ezredes volt, ki még mint 48-as honvéd szolgált. Az örökké jókedvű, tréfás, tősgyökeres magyar ember új segédtszűlét a kihallgatásnál végignézte s azután a következőképpen fakadt ki: „...én magának a mindennét, hát hogy mert maga hozzám segédtszűlnek jelentkezni? Nem tudja maga, hogy eddig Nagyváradon nekem volt a legnagyobb lábam s most maga ilyen lábakkal idetolakszik!“

A felállítás alkalmával nagy divatban voltak az alkalmi ajándékok. Szárnyszabó, kereskedő, szállítók, mind kötelezve érezték magukat a szárnyparancsnok jóindulatát holmi újévi kedveskedésekkel megnyerni. Elején nagy költségekkel járt az ilyen ajándék, mert a visszaküldésből tetemes portóköltés keletkezett. Később azonban rájöttem az elintézés sokkal olcsóbb és praktikusabb módjára. A küldeményeket — nagyobbára élelmiszer és bor — a helyiörsnök adtam át s az őrsparancsnok és gazdálkodásvezető egy szép levélben fejezték ki köszönetüket a jókedvű adakozóknak. Ámde egyszer mégis balul ütött ki az ily ajándékok visszatartása. Feleségem, ki akkor még fogyatékosan bírta a magyar nyelvet, a „Lakatos“ által küldött sertéskóstólót visszautasította. Kiderült azonban, hogy a küldemény „Lakatos“ földbirtokostól származott, kivel jó szomszédi viszonyban éltem. Minden kimagyarázás dacára, vége volt a jó barátságunk, lévén a magyar emberre véres sértés az, ha az ily figyelmet visszautasítjuk.

Sok bajt okoztak az örsöknek a vándoreigányok, akiknek furfangján oly nehéz volt felülkerekedni. Legszeszvedélyesebb, de egyszersmind legeredményesebb üldözője volt e veszélyes nomádoknak a szekszárdi szakasparancsnok, Buday hadnagy, aki minden megengedhető eszközzel üldözte őket. A legradikálisabb

eszköz az volt, hogy az elfogott cigányt legszebb ékeségétől, hosszú hajától fosztotta meg, rövidre nyíratta. De csakhamar híre ment Fáraó nemzetségénél ennek az elégtelenítési procedurának s az idő óta messze elkerültek Tolna vármegye határát a cigányok. Történet egyszer, hogy egy ilyen hurokra került és díszétől megfosztott cigány égis magasztalta a csendőrököt: „Mi a főispán, a szolgabíró?! Semmi! Csak a csendőr, ázs ő fényes pofájával, ázs minden!“ Mikor pedig a nyírás procedúra befejezte után elbocsájtották, elment vagy ötven lépésre, visszafordult, öklét megrázta és odakiáltott az őt szemmel kísérő Buday hadnagnak: „Te is csak olyan bides zsándár vagy, mint a többi!“ De akkor aztán szedte is az irháját.

Nagy szerepet játszott Bányay örsvezető kikerdezésénél az örsirodába beugró pincetörök fölé épített nagy szekrény is. Ebben voltak rendszeresen a „kihallgatást“ eszközlő csendőrök elrejtve. Sok bemohosodott sirt bontatott fel Bányay örsvezető, egy kútból is húzott ki egy foszlásnak indult hullát. Eredményeire nézve jellemző az, hogy egy és ugyanazon esetből kifolyólag a honvédelmi minisztertől dicséző okiratot, a belügyminisztertől 30 forint jutalomdíjat, — de a kerületi parancsnokságtól 30 napi laktanyafogságot kapott.

Szép eredménnyel dolgozott Pop János őrmester is. Szatmármegye területén híres tolvajok voltak az avasi oláhok. Akkor ott, hol ma öt örs működik, csak az avas-felsőfalusi örs állott. Ennek volt parancsnoka Pop őrmester. Széles, izmos legény, ki azelőtt Bécsben „Burg-Gendarm“ (udvari csendőr) volt. Dacára román származásának, úgy sarokban tartotta az oláhokat, hogy messze elkerülték s csak „dráku“-nak (ördög) nevezték. Pop János őrmester református asszonyt vett feleségül s maga is református lett. Magyarul s németül sohase tanult meg tökéletesen, de a francia nyelvet önszorgalmából annyira elsajátította, hogy francia filozófiai műveket olvasott. Özvegységre jutván, elvette komája, K. őrmester fiatal özvegyét feleségül: „Azért, hogy kintárnak megtakarítsak özvegyi nyugdíjat.“ Midőn 40 évi szolgálata betöltése után kérte nyugdíjaztatását, szárnyparancsnoka figyelmeztette, hogy ne menjen nyugdíjba, mert ha nem nyomozhat, akkor meghal. Válasza erre:

kohójában végül magyar nemzeti jellegűvé vált intézmény: a vármegye.

Szent István reformjai és átszervező intézkedései teljesen átalakították a magyar társadalom képét és ez az átalakulás nem mindenben vált a honfoglalóktól leszármazottak javára.

E kérdés közelebbi megvilágításából a következőket ismerhetjük meg:

Szent István trónralépte előtt az Árpád-kori fejedelmek idejében, a magyar földön két nagy társadalmi csoportban elhelyezkedett embereket találhatunk.

Az elsőbe tartoztak azok, akiknek a vérség, a leszármazás jogán volt jussuk ahhoz, hogy magukat a honfoglalók utódainak tartsák. Ezeké volt minden jog, minden előny és hatalom, amit csak az akkori idők nyújtani tudtak.

Kötelességük volt: életükkel és vérükkel védeni az új haza földjét és engedelmessé válni a választott fejedelemnek, illetve a nép vezetőinek.

A második csoportba a honfoglaláskor itt talált és behódolt, illetve legyőzött idegen fajú, nem-magyar vérségű egyének sorolhatók.

Ez utóbbiaknak joga és kötelessége személyi helyzetükhöz képest különféle lehetett bár, azonban lényegileg mind az alsóbbrendű, a legyőzöttek kategóriájába tartoztak.

Szent István céljaihoz hozzátartozott az is,

„Jelentem alássan, akkor nem megyek nyugdíjba“ s tovább szolgált.

Persze, kivált az első időben sok mindenféle turpisságnak jöttünk a nyomára. A többek között Bihar-megyében a „Magurán“ gróf Zichy Jenő Milán szerb király tiszteletére egy tekintélyes vadászkastélyt építtetett. Midőn a szárnyparancsnok utazásai közben ide is eljutott, a felügyelettel megbízott vadőr jóhiszeműleg elmondta, hogy a csendőrijárőrök elég gyakran megfordulnak ott, rendszeresen este érkeznek, a gróf úr parancsára jó vacsorával lesznek ellátva, azután a számukra fentartott pihenőszobában töltik az éjjelt s reggel tovább portyáznak. Az őrzési beosztások átvizsgálásánál kitűnt, hogy ez a „veszedelmes pont“ három órs körletébe volt felvéve. Lett is azután ebből egy kis „veszedelem“.

Bár ez nem a csendőrség működése idejében történt, ideiktatok annak az illusztrálására egy esetet, hogy mily komikus eszközöket alkalmaztak hajdan a cigányok vallatására. Volt Torontálmegyében egy erélyességéről ismert és rettegett szolgabíró. Elébe vezették a lótolvajlással vádolt cigányt. Tagadott, mint a parancsolat. Senki se bántotta, hanem a szolgabíró csendlegényével bedugattott a cigány bő gatyájába egy macskát, a gatyaszárát beköftette s a csendlegény egy vékony nádpálcával nem a cigányt, hanem a macskát püfölte. Hogy aztán a macska ijedtében mit művelt a cigány gatyájában, arra szemtanút szerezni nem lehetett.

A mártir-halált halt Fery Oszkár altábornagy, mint százados Zilahon volt szárnyparancsnok és Kiss őrmester a helyi őrs parancsnoka. Fery, ki fiatal éveiben híres atléta és neves vívó volt, de emellett kivált a pisztolylövészetben vitte nagy tökélyre, mindennap kiment kertjébe egynéhány töltött pisztollyal a kezében, hogy célba löjjön. Történt egyszer, hogy az egyik pisztoly, mely az ujján lógott, véletlenül elsült és a lövedék a térdébe furódott. Hosszabb ideig nyomta az ágyat s ez alatt az idő alatt, mint hú szamaritánus ápolta őt éjjelnappal Kiss őrmester. Számos dicséretes okiratai között ott függött az is az őrsirodában, melyet szárnyparancsnoka hűségese ápolásáért kapott.

hogy a társadalmi csoportok ezen egymásközi helyzete megváltoztassék, illetve, hogy a két csoport közt tátongó szakadék eltűnjék. Uralkodói felfogását errenézve fiához intézett intelmében így fejezi ki: „Bármely országból való jövevényeket, akik idegen műveltségeket és idegen fegyvereket hoznak be, azokat szívesen fogadd, mert azokban áll a birodalom ereje“. Jegyezd meg, hogy „az egy nyelvű és egy szokású ország törékeny“, vési be tovább intelmét fia emlékébe.

Ugyancsak Szent István ezen felfogásáról tesz tanúbizonyságot a Szent István hívására a hazánkba került Theotmár salzburgi érseknek IX. János római pápához intézett alábbi tartalmú levele is: „Szent Istvánnak nagy gondja van országa minden rendű és rangú lakosságára!“ Ugyanezen levélből az is kitűnik, hogy Szent István „nemcsak a hatalmasokkal törődött, hanem a gyöngékekkel is és nem feledkezett meg arról, hogy az emberek egymás közt egyenlők!“

Ezeknek az uralkodói vezérelveknél a gyakorlati megvalósítása érdekében mindent elkövetett, hogy az idegenek itt, a magyar földön, mindenféle gazdasági, erkölcsi és társadalmi előnyökben részesüljenek, továbbá, hogy az idegen fajú egyének és a magyar fajta közti társadalmi különbségek eltűnjenek.

Ennek meg is lett a Szent István által várt

Ung, Bereg és Máramaros megyében annyira el volt terjedve az uzsora, hogy annak megfékezésére kormánybiztost kellett kirendelni. Erre az állásra az igen erélyes kezű Egán Lajos lett kiszemelve, aki Fery Oszkár akkori százados, ungvári szárnyparancsnokkal karöltve, kéréssel látott a „szanálás“ munkájához. Rövid idő alatt oly tömege érkezett be a csendőri feljelentéseknek, hogy a járásbírók képtelenek voltak ezt a rengeteg munkát feldolgozni. A szegény becsületes ruthén nép elvesztette kis földjét, viskóját és kénytelen volt vagy kivándorolni, vagy a falvakat kiürítve a hegyek közé vonulni és falvait kiuzsorázóinak átengedni. Amde a körmönfont galíciaiak az 1883. évi XXV. t.-e. határozványait is kijátszották, rövid — talán két évi — fennállás után a kormánybiztosságot feloszlatták. Egán Lajos a vizsgálat adatai szerint egy árok átugrásánál egy szerencsétlen véletlen következtében saját pisztolyával keresztül lőtte magát, — a nyomozást folytatott Fery százados meggyőződése szerint azonban orozva agyönlövetett. — Fery át lett helyezve s befejeződött a nagy garral megindult ruthén-akció. Azt hiszem, nem messze járok a valóságtól, ha Fery Oszkár altábornagy brutális meggyilkoltatását összefüggésbe hozom az ő ungvári szárnyparancsnoki működésével.

Ezt a ruthén akciót voltaképpen az akkori ungvári görög-kath. püspök, Fireák Gyula indította meg. Jelentő erre a mozgalomra nézve az a körülmény, hogy midőn a liberális lapok már az előkészítő tárgyalásokra rásütötték az antiszemitizmus belyegét, a további tárgyalásokra egy pár zsidó országgyűlési képviselő is meg lett hívva. És mi lett az eredmény? Az a határozat, hogy: „Módot kell találni a szegény zsidóság felségélyezésére, nehogy az kényszerülve legyen uzsorát üzni“.

Sok nehézséggel kellett a csendőrségnek kezdetben megküzdenie. A gyűlölt Bach-korszakbeli „zsandárok“ politikai szereplése még élénk emlékezetben élt a nép között. A közigazgatásági hatóságok jogaiknak megcsönkítését látták a szervezeti és szolgálati határozványokban kifejezett mellé- és nem alárendeltségben. Egyes napilapok még a sajtószabadság korlátozásának veszedelmét is látták a „csend-őr“ elnevezésben és igaztak az intézmény ellen. Sokaknak nem ment fejébe, hogy az egyszerű csendőrtiszt „őrs-parancsnok“ el-

eredménye. Abban nyilvánult ez meg, hogy külföldről, főképp a nyugati német és olasz földről, — de a Balkán felől is — nagy számban jöttek be idegen, német, olasz és szláv papok, vitézek, iparosok és kereskedők, akik egymás közelében, nagy tömbökben telepedtek le a királyi birtokokon, főként az országnak szélein fekvő és az ősi szállásbirtoktól távolabb eső vidékeken, valamint a királyi várföldek központjaiban. Ide magukkal hozták előző otthonuk szokásait, faji jellegüket és természetüket, itt megőrizhették nyelvüket és a honfoglaláskor itt talált idegen fajú néptörödékekkel azonos társadalmi érdekeket keresve, megalakult a magyar fajjal szemben az első kisebbség.

Az ősmagyarsághoz tartozók és a jövevényeknek nevezett kisebbség közt eleinte igen erős társadalmi ellenszenv állott fenn. Ennek oka abban keresendő, mert a magyar fajhoz tartozók fájó szívvel érezték, hogy míg nekik ősi vallásukat, az ahhoz fűződő szokásaikat és szertartásaikat nem szabad gyakorolniok, és hogy azok a jogaik, — amiket őseik a vérszerződéssel még Etelközben megszereztek — napról-napra csorbulnak, addig az idegenek a királyi hatalom védőszárnyai mögött kiváltságokban élnek, kedvezményekben részesülnek, idegen szokásaikat ápolhatják, nyelvüket használhatják, vallásukat gyakorolhatják, sőt az ősi magyar vallással szemben előnyöket is élveznek.

nevezést visel. Egyedül a bíróságok barátokoztak meg csakhamar az intézménnyel, kivált midőn belátták azt, hogy az értelmes és kimerítő jelentések mennyire megkönnyebbitik az ő munkájukat.

De ezek a mellékalamítások csakhamar letűntek s a kakastollas vitézek egy-kettőre népszerű, tisztán magyar intézmény jellegét öltötték s ahol megjelentek, bizalmat, megnyugvást keltettek.

Kivált a szegedi kerületben állottak a közbiztonsági és közrendészeti állapotok siralmas lábon. A rosszul javadalmazott csendbiztosok és csendlegények (persecutorok) egységes vezetés, minden kiképzés és szakszerű irányítás hiányában nem voltak képesek sem rendezett állapotokat teremteni, sem fenntartani. A községi bírák nagyobbára csak terror útján jutottak állásaihoz, de azok betöltésére sem értelmi, de sokszor még erkölcsi képesítéssel sem bírtak. A községek közbiztonsági szolgálatát nagyobbára úgynevezett felelős éjjeli őrök látták el, akik részben a legnagyobb gazemberek közül kerülve ki, a gonosztevőkkel cimboráltak. A rossz közlekedési viszonyok, nagy területeken még a távíró hiánya is, mind-mind olyan nehézségek voltak, amelyeket kitartással, egyszerűséggel, szakértelemmel és sokok lelkiismeretességgel kellett leküzdeni. Akadt szolgabíró, aki a csendőrséget kifejezetten ignorálta s csak akkor barátokozott meg vele, amikor egy bíróválasztásnál úgy megszalasztották, hogy a kerítéseken keresztül kellett menekülnie.

Hirhedt oláh községek voltak Torontálban Bánát-Komlós, Constancia-lunga és Valkány. Ezek látták el három vármegyét „felelős éjjeli őrökkel“, de rajtuk is ment keresztül minden lopott jószág. Emellett erőszakos, verekedő nép volt. Midőn 1882 január 1-ének hajnalán Bobár Mihály őrvezető, egy hatalmas székely fiú, az első járőrt kivezette a bánátkomlói laktanyából, első teendője az volt, hogy a zárórat ellenőrizze, amit akkor csak személyes fellépéssel lehetett végezni. A koresma persze tele volt dorbézoló részeg oláhokkal. Midőn Bobár a mulatókat távozásra szólította fel, előugrott az egyik asztal mellől egy tagbaszakadt alak s mellét verdesve kiabálta: „Josz birón, pesz per tu ku fűispán!“ (Én vagyok a bíró, én per te vagyok a főispán!)

A Szent István király által lefektetett és megvalósított ezen államszervező elvekkel azért kellett behatóbban foglalkoznunk, mert ezek, az általa teremtetett intézmények nagy egészükben nyolcszáz esztendőn át fenmaradtak.

A fentiekből azt láthatjuk tehát, hogy a magyar faj, — amelyik a IX. század végén még mint rettegett harcosnép szerzett magának hazát Európában — a X. század végén már kinyitja otthonának kapuit, hogy a nyugati kultúra ügyvivői azon bejöhessenek és itt tanyát üthessenek. Sőt az új, ismeretlen hitvallás kedvéért feláldozza ősi hitét és hagyományait is.

A Szent Istvánt követő háromszáz évet úgy tanultuk, hogy az Árpád-házi királyok kora.

Mi most azt nézzük meg közelebbről, hogy mit jelentett gazdaságilag, társadalmilag és katonailag a magyar faj szempontjából ez a három évszázad?

A gazdasági fejlődés a Szent István által megalkotott csapásokon haladt, természetes fejlődése irányát megtartva. Ez az irány pedig a közös tulajdonból az egyéni haszonélvezethez, utóbbtól pedig az egyéni tulajdonhoz vezetett.

A nemzetségi szállásbirtok, mint a legősibb birtokforma, továbbra is fennállott bár, de a nemzetségeken belül élő családfők már mindent elkövetnek, hogy a közös tulajdon keretén belül meglévő egyéni haszonélvezeti jogukat a szabad rendelkezé-

De bizony Bobárnak nem imponált ez az önhitt fellépés; előállította a bírót... És lőn záróra, esend és rend.

Annak illusztrálására, hogy milyen eszközöket használtak fel a gonosztevők arra, hogy az őket elfogó csendőroket kinvallatással vádolják, elmondok itt egy esetet:

Egy járőr elfogott sertéslopásért egy dászkalát (oláh tanító, ki szabad óráiban disznópásztor is volt) s bekísérte őt Nagyváradra. Lehangoltan, nagy siránkozás között panaszolta a dászkalát, hogy mennyire megverték őt a csendőroek s ingét felemelve, mutatta a véres hátát, mely tényleg tele volt vérző csíkokkal. Feltűnt azonban az, hogy ezek a csíkok esupa párhuzamos vékony vonalokból állottak s semmi daganatot nem mutattak. Az azonnal előhívott ezredorvos konstataulta is, hogy a csíkok nem ütésből, hanem karcolásból erednek. Evvel a bizonyítási eljárással azonban be is ismerte az oláh, hogy midőn az erdőben pihenőt tartottak, ő a közelben kuszó szeder-indából néhányat észrevétlenül kitépett s avval hátát meghúzgálta.

Kezdetben bizony sok oly elem tolokodott be a csendőrséghez, amely nem odavaló volt. Letört existenciák, bukott tisztviselők, sőt notórius gonosztevők is. Ezen utóbbiaknak a községelöljáróságok szívesen állították ki az erkölcsi bizonyítványt, csakhogy szabaduljanak tőlük. „Majd a csendőrségnél megtanítják keztyűbe dudálni.“

Verhovay Gyula akkor hozta lapjában ezt a verset:

„Ha minden kötél szakad,
Más hivatal nem akad,
Beállok esendőrnek.“

Igy került a csendőrséghez Vitális tart. huszármester is, aki mint intelligens, esinos, katonás megjelenésű ember csakhamar megkapta a c. őrmesteri rendfokozatot.

Vitális a törökkanizsai őr paranesnoka volt s mint ilyen betegség okából 6 heti szabadságot nyert. Alig távozott az őrsről, midőn az őt helyettesítő altiszt sürgönyileg jelentette, hogy Vitális Törökkanizsa községétől 2000 forintot vett fel „határőrzés“ címén. A vizs-

zési joggal cserélhessék fel. Ennek a törekvésüknek érvényre jutását azonban megakadályozta azon konzervatív, ősi magyar elv, hogy a szállásföldeknek a nemzetség fenmaradását kell biztosítaniok, tehát azok elidegenítése éppen a nemzetség jövője érdekében tilos. Az elidegenítéshez tehát a nemzetség férfitagjainak beleegyezése szükséges volt és ez esetben is ki volt kötve a szomszéd (szállás) birtokos család részére az elővételi jog.

A királyi birtokból fejlődött ki az adománybirtok. Ez oly módon keletkezett, hogy az uralkodó, királyi jogára hivatkozva, a köz érdekében kifejtett tevékenységért egyeseknek — lettek legyen azok a magyar fajhoz tartozók, vagy jövevények — a királyi földekből birtokot adományozott. Ez történhetett teljes, vagy korlátolt rendelkezési tartalommal az adományozó elhatározása szerint.

Egy kétségtelennek látszik: Az, hogy ezek a megadományozottak — akiket később nemeseeknek neveztek — ily módon függőségi viszonyba kerültek a királlyal, mint adományozóval szemben. Ez a függőség nemcsak a hálaérzeten épült fel, hanem abban is megnyilvánult, hogy az adománybirtok elidegenítéséhez újabb királyi engedély volt szükséges. Ugyanígy engedély kellett ahhoz is, hogy az adománybirtokot fiutód nemlétében a leány örökölhesse.

Az Árpád-ház végén az a különbség, mely a IX.

században még élesen látszott az adomány és ősi szállásbirtok között, teljesen elenyészett. Ennek oka nem kis mértékben abban is rejlett, mert a szállásbirtokosok mind gyakrabban kérték a királytól, hogy ősi birtokaikban őket királyi jogon is erősítse meg.

Végül a harmadik birtokforma volt a szerzeményi birtok, amire nézve a teljesen szabad rendelkezési jog lépett érvénybe.

Ezenkívül — bár nagyobb jelentőséggel nem bírtak — megemlíthetjük itt a városok külső és belső telkeit, a honfoglaláskor itt talált és behódolt őslakók birtokait, végül azon paraszti birtokokat, amikből az évszázadok folyamán a jobbágy- és zseliertelkek intézménye fejlődött ki.

Ez a magyar föl fejlődésének sorsa a XI. századtól a XIV. század elejéig.

A magyar föld sorsa pedig egyet jelent a magyar faj sorsával, mert ezen a földön, ebből a földből élt; ennek a porából keletkezett és azzal vegyült el.

A föld képezte a magyar faj jövedelmi forrását, ami viszont a társadalmi viszonyok kialakulása során éreztette döntő jelentőségét. Végül a katonai intézmények is innen táplálkoztak.

Az Árpád-házi királyok idejében már kialakulnak a társadalmi rétegvonalak is.

gálatot megejtő szakasziparancsnok csakhamar megállapította, hogy a gazdag község elhatározta, hogy saját költségén egy örs felállítását kéri nagy háttérnek megőrzésére. A „szakértőül” felkért Vitális őrmester azonban azt a tanácsot adta, hogy ezt a célt könnyebben és olcsóbban érik el, ha az örs vállalja a megőrzést, miután ez amúgy is csak a nyári hónapokban szükséges. Minden esendő — úgy mond — csak napi 8 órai szolgálatot tartozik teljesíteni, a többi idő felett szabadon rendelkezhetik s így a határozást vállalja. Miután ez fejenként és havonként — gondolom — 200 forintba került volna, a rációk megörültek a jó üzletnek s mindjárt ki is fizettek mint első részletet 2000 forintot. A szakasziparancsnok Vitális már a szomszédos Zentán találta elegáns civilruhában, hol éppen eljegyzését ünnepelte egy jómódú mészáros leányával. A hadtörvényeségi vizsgálat folyamán azután kiderült, hogy Vitális egy sikkasztás miatt fegyelmi úton elcsapott tisztviselő volt, kinek hites felesége tőle különváltan élt.

Két kiváló esendőtisztről kell itt megemlékezni, kik az intézmény szervezése és fejlesztése körül igen kimagasló érdemeket szereztek. Mindketten ott nyugosznak már a farkasréti temetőben: Stesser György altábornagról és Sönsér Nándor tábornokról. Stesser mint közöshadseregbeli huszárcapitány jött át mindjárt a felállításakor a esendőséghez s itt különösen a lovas esendőség szervezése és a lovak beszerzése körül fejtett ki elévülhetetlen eredményektől kísért tevékenységet. Mint szárnyparancsnok, kerületi parancsnok és felügyelőhelyettes egyaránt mintaképe volt a szigorú, de igazságos s alárendeltjeiről igazán atyailag gondoskodó előljárónak. Elhalálozásakor a következő nekrológot írtam róla a Csendőrségi Lapokban: „A megboldogult majdnem 21 évi esendőrségi szolgálata alatt nagy tehetségét és ritka tevékenységét egyedül az intézmény fejlesztésének és felvirágoztatásának szentelte s nemcsak szívének minden lüktetése, termékeny agyának minden gondolatmenete a miénk volt. Szeretett mindnyájunkat avval a tiszta emberszeretettel, melyre az ő meleg, valóságos érzéstől áthatott aranyos kedélye egyedül képes volt és szerettük őt azon rajongással, amely azt megilleti, aki mint bajtárs, érzése egész melegevel szorított velünk kezét s akikre ezen kéz szigorú nyomása sem hatott seha zsibbasztólag.”

Fonjuk a ravatalát borító babérok közé a hálás emlékezet „nefelejtés”-csokrát! — Sönsér Nándor még mint hadnagy lépett át a közös hadseregtől a régi osztrák esendőséghez az erdélyi ezred kötelékébe s azóta ott szolgált mindaddig, míg a szegedi kerület felállítva lett. A bécsi születésű német ember — ha nyelvében nem is lett tökéletes, de érzelmeiben példát mutató magyar ember lett. Megszerezte a magyar honosságot s „otodzai” előnévvel a magyar nemességet is. Leánya révén közeli rokonságba jutott a bonyhádi Perczel-családdal. Élete alkonyát Budapesten töltötte leánya és unokái körében.

Jellemző az ő tevékenységére, hogy mint szárnyparancsnok, aki akkor még nem bírta eléggé a magyar nyelvet, minden jelentését németül fogalmazta, azt számvivő őrmestere magyarra fordította s Sönsér leírta, hogy az ő sajátkezü írása kerüljön az irattárba. Gyakran érkeztem, mint nagyikindai szakasziparancsnok, reggel 3 órai vonattal haza s szárnyparancsnokom irodájának ablaka még világítva volt.

Nagyváradon a szárny szerződötett szabója csakhamar kifüggesztette cégtábláját a következő szöveggel: „Hámzli József m. k. esendőrszárny-szabó”. Erre a helyi lap ezt a megjegyzést tette: „Tudtuk eddig, hogy vannak nekünk gyalog esendőreink, lovas esendőreink, de hogy repülő esendőreink is vannak, azt csak most tudtuk meg, midőn olvastuk, hogy Hámzli József szabja a esendőrök szárnyait.”

Nagy vita fejlődött afelett, hogy milyen legyen az új esendőség fővege? Szende Béla, az akkori honvédelmi miniszter, egy tősgyökeres, nyakas magyar ember, ellene volt a kakastollas kalapnak, mint idegen viseletnek. A kalappal csak valahogyan kibékült, midőn neki egy ahhoz hasonló székelykalapot bemutattak, de már a kakastollal sehogy se tudott megbarátkozni. Ekkor előhozott Török tábornok egy olyan kakastollforgót, amelyet a felvidéken a tót legények hordanak s ezzel el volt döntve a kakastollas kalap sorsa. Azóta sok minden kísérlet történt, de azért mai napig is megmaradt a kakastollas kalap. És ez így is van jól, mert a kalap a legcélszerűbb, legkönnyebb és legolcsóbb főveg; a kakas pedig már a régi görögöknél, rómaiaknál és galloknál is mindig az éberség jelképe volt.

A régi törzsfők ivadékaiból lesznek a főurak, a barones.

A külföldről bejött papok a királytól nyert dominiumok és egyházi tisztségek különfélesége szerint képezik a főpapok és alsóbbrendű egyháziak társadalmi rendjét.

A régi magyar nemzetségek férfitagjaiból kialakul a magyar középnemesség osztálya. Ezekhez számíthatnak társadalmilag azok a külföldről bejött idegen lovagok és vitézek, akik fegyveres szolgálataikért királyainktól dominiumot, vagy személyes nemességet nyertek. Ezek közé sorolhatunk végül a várföldeken élő várjobbágyok.

Mig a királyi birtokok vezetőiből: a várispánokból a királyi hadak vidéki vezérei kerülnek ki, mintegy átmenetet képezve a középnemességből a főurak társadalma felé.

A városokban élő iparosok és kereskedők egyetemé adja a városi polgárságot. Ezeknek jogát és társadalmi helyzetét a városi élet falain belül védik és szabályozzák a városok házi törvényei.

Végül a várföldeken dolgozó kézimunkásokból, a honfoglaláskor leigáztak leszármazóiból és a vidéki földesuraknál dolgozó iparosokból kialakul a jobbágyok és zsellérek csoportja. Ezek politikai jogokkal nem bírnak bár, de viszont személyükre szabadok és megélhetésükről a magyar föld gondoskodik. Így lesz sorsuk azonos a magyar sorssal!

Ha azt a kérdést vetjük fel és azt tesszük kutatásunk tárgyává, hogy a honfoglalóktól leszármazott magyar fajta ezen társadalmi rétegek melyikében található fel, úgy azt találjuk és azt felelhetjük, hogy ezeknek nagy tömege a középnemesség társadalmi osztályában él, míg kis százaléka a főurak közt keresendő.

A magyar fajta tehát még ebben a korban — bár nagy százalékban fogadta be sorai közé az idegeneket és bár a magyar vér keveredése megkezdődött — feltétlen uralkodó helyzetet élvezett a Kárpátok medencéjében.

A foglalkozásokat illetően azt mondhatjuk, hogy a magyar fajta karddal szolgálta, védte és őrizte a magyar állameszmét. Mig — hogy a ma fogalmaival fejezzük ki magunkat — a fizikai és szellemi munkát az idegenből bejöttek látták el.

Így alakult ki, így folyt a magyar gazdasági és társadalmi élet a honfoglalástól számított harmadik és negyedik évszázadok alatt. Így rendezte be állami életét magának és külföldről jött vendégeinek a magyar faj.

Közben a 1241-ik év volt az, amelyik azzal fenyegette a magyar fajt, hogy — amint rokonszármazású elődeivel: a hunokkal és avarokkal is történt — a Kárpátok medencéje: a Duna-Tisza völgye temetőjévé váljék.

A tatárjárás volt ez a veszedelem, amelyik sok viruló ágat, sok életerős hajtást tört le a magyar nép életfájáról és sok-sok száz magyar tűzhelyen elotta ki örökre a családi élet melegét.

Hála a Magyarok Istenének, a tatárjárás csak átvonuló vihar lett, amelyik után új, erős fejlődésnek indult a megtépázott magyar élet.

Sőt egy történelmi hasznunk is lett ebből a vérből: megmutattuk ennek a hálátlan, vén Európának, hogy a nyugati kultúra, a kereszténység védelmében életünket és vérünket is feláldoztuk.

Jusson hát eszébe a ma franciáinak, a számító

Angliának, hogy mi hétszáz évvel ezelőtt érettük, az ő nyugalmukért dobtuk oda fiatal állami életünket!

Jusson ez eszükbe! Egyben emlékeztessük őket arra is: mi lett volna akkor és mi lenne ma, ha akkor megfogadjuk a tatár khán szövetségi ajánlatát és mint Kelet egymást megértő fiai, egyesült erővel végigszántjuk Európa földjét! De mi — talán botorul — az áldozati kehelyhez nyúltunk!

Ezt tette a magyar faj hétszáz évvel ezelőtt! És . . . Trianont kapta érte a művelt Nyugattól!

No, de menjünk vissza az események nyugodt medréhez és kövessük útjában a magyar föld történelmének menetét.

Amilyen mérvben elkopott és elenyészett az adomány és a szállás (nemzetségi) birtok közt eredetileg fennállott éles különbség, ugyanúgy nőtt a közép- és kisbirtokos nemesség vágya, hogy nemzetségi eredetű birtoka felett is szabadon rendelkezhessek, vagyis azt tehesse vele, amit akar. Ez egy természetes és erős vágyódás volt, ami a lelkeket a magántulajdon felé vonzotta.

Végül 1222-ben ez is bekövetkezett! Meghozta ezt az úgynevezett aranybulla, vagyis a magyar nemesség kiváltságlevelének negyedik cikkelye.

Miféle előnye és mi kára lett ebből a magyar fajnak?

Előnye semmi! Kára sok! Kárt hozott gazdaságilag! Kárt hozott társadalmilag! És végül káros volt ez a szabadság, a magyar faj uralmi helyzete szempontjából is!

Ennek a szabad rendelkezési jognak az lett az első következménye, hogy sok olyan magyar nemes, aki birtokát még honfoglaló őseitől kapta, azt elidegenítette, elpazarolta és míg az ilyen magyar föld egyrészt idegen kézre jutott, másfelől az ilyen magyar családok társadalmilag szükségszerűleg lesüllyedtek azért, mert eddigi társadalmi életük anyagi bázisát elvesztették. Így ez a körülmény is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a nemzetségi birtok, ez a legősibb, legnagyobb birtokfaj elpusztuljon, illetve más, később kialakult birtokfajokba beolvadjon.

Nemzetvédelmi szempontból ez azért volt hátrányos, mert egy-egy ilyen magyar család társadalmi és gazdasági sülyedésével egy-egy megbízható fegyveres erőt veszített el a nemesi haderő s ez az ott elvesztett erő a legtöbbször mint zsoldos keresett a maga részére egyéni érvényesülést a főurak vagy főpapok — esetleg a király — hűbéres jellegű szolgálataiban. Vagyis olyan erők, amelyek eddig a magyar állameszmét voltak hivatva védeni, hűbérszerű szolgáltatást vállaltak sokszor olyan körben, ami a magyar közérdek helyett egy-egy főúr egyéni érdekét szolgálta.

Ez annyiban volt egészségtelen és veszélyes állapot, mert abban a korban: a XIII—XIV. században Európa államait egy eszmeáramlat járta át: a hűbériség eszméjének áramlata.

A hűbériség pedig Európában mindenütt úgy jelentkezett, mint szétválasztó erő, mint centrifugális jelenség, ami azt eredményezte, hogy az európai államok apró kis uralmi körökre bomlottak fel. Nem volt egységes állami hadsereg, hanem minden főúr, minden főpap külön hadsereget tartott fenn, az államfőt nem respektálták, egymásközt — és gyakran az államfő ellen is — hadat viseltek. Az ál-

Amit vissza kell szerezniük: Székelyudvarhely.

lamélet szétesett és mindenkinek addig terjedt a joga, ameddig fegyveres ereje elért.

Ennek hatása alatt az államok keretei meglazultak és több apró fejedelemségre, hercegségre és grófságra estek szét.

A széthúzás és szétesés veszélye tehát itt állott a magyar államiség ajtaja előtt is.

Ekkor, a veszély tizenkettedik órájában, az Arvádok utolsó sarja is kihalt és megkezdődött nálunk az idegen házból választott királyok korszaka.

Minden jel arra vallott, hogy a hűbériség elől mi sem tudunk már elzárkózni. Ezért erősen is harcoltak főúrunk, míg köznemességünk az erős központi államélet fenntartásának, a nemzeti energiák összefogásának volt a híve.

Szerencsére Róbert Károly királyunkban volt annyi előrelátás és államférfiúi bölcsesség, hogy a megérzett veszély elhárítására mindent megtett.

Azzal kezdi meg védelmi intézkedéseinek sorát, hogy 1351-ik évben egy decretumot bocsát ki, melynek 11. §-ában kimondja, hogy: „Fekvő jószágai-
val a nemes még akkor sem rendelkezhetik szabadon, ha leszármazók nélkül halna el, hanem az átszáll törvényes örökségképen a legközelebbi vérségi atyafiságára.”

Ezzel mit célzott és mit ért el?

Azt célozta, hogy a köznemesség birtokállománya megmaradjon, ne juthasson az idegenek

kezébe, hanem a magyar fajú, magyar érzésű és a magyar államegységet szolgáló családok kezében maradjon.

Ezzel elérte viszont azt, hogy a köznemesség megélhetése, családjának fenntartása és katonai szolgálati kötelezettségének teljesítése biztosítva lett. Viszont afelől nem lehetett kétsége, hogy az akkori magyar középosztály sohasem fogja pártolni a főurak és főpapok hűbéri törekvéseit, hanem a magyar állam egységét megszemélyesítő koronás királynak lesz mindenkor készsége híve.

Nálunk ebben a korban az egész gazdasági élet a magyar földből élt; ez képezte a magyarság hadierőjének anyagi alapját, így hát a magyar földet a magyar faj részére kellett megőrizni.

Róbert Károly királyunk fentidézett decretuma lett a magyar ősiség-nek a fundamentuma, amely 1848-ig állott fenn és amelyiken 500 éven át nyugodott a magyar faj társadalmi élete, megélhetése, honvédelmi kötelessége és egész fajfenntartó szerepe.

Az ősiség tehát a magyar faj uralmának olyan jogi alapja, amelyik elsősorban gazdasági, másodsorban nemzetvédelmi és harmadsorban társadalmi jelentőséggel bírt.

Amit az ősiség megkezdett és megalapozott, azt teljessé tette és betetőzte egy erkölcsi erő: ami-

ről bizonyára gyakran hallottunk már azon a néven, hogy: a szent korona tana.

Ez a tan gyakorlatilag azt jelentette, hogy a magyar szent-korona személyesíti meg a magyar felségjogok összességét. A szent koronáé a rendelkezési jog a magyar haza minden göröngye felett. A magyar szent koronában gyökeredzik a magyar föld birtoka (*Radix ommium possessionum*). Viszont minden magyar nemes tagja a szent koronának (*Membrum sacrae regni coronae*) és ezen a címen lehet a magyar föld egy részének gazdája.

Amint a szent korona abroncsai egy kerek egészben vannak összeforrvá, úgy forranak össze a magyar állameszmén belül a magyar nép különböző társadalmi osztályai és rétegvonalai.

A magyar király attól a perctől lesz a magyar népnek uralkodója, amint e szent koronával megkoronáztatik és az abban rejlő erő hivatott elosztójává válik.

A magyar királyt a birtokadományozási jog is csak úgy és akkor illeti meg, ha azt a szent korona jogán gyakorolja és az adományozással a közérdemet tünteti ki.

Viszont a megadományozott e tény által nem az adományozó király személyes lekötelezettje: hűbéres szolgálója lett és lesz, hanem a szent korona tagjává, magyar nemessé, magyar birtokossá válik, aki társadalmi helyzetét, jogait és birtokát a szent korona képviselőjétől azért nyerte, hogy a magyar államot, a magyar koronát életével és vérével védje.

Mihelyt a király erről a jogi bázisról leszállott, mihelyt a szent koronához való fenti helyzetéről megfélekedezett és nem közérdemet, hanem királyi szolgálatokat jutalmazott, az ilyen adományozásnak hiányzott a nemzeti indoka, a közjogi alapja és az jogtalan, helytelen és törvénytelen volt!

De ebből még több is keletkezett! Az tudniillik, hogy azon erkölcsi erő, aminek kisugárzása a megadományozottat magyar nemessé: a szent korona tagjává tette és így a magyar faj egyedei közé befogadta, ezen erőnek a magyar élet minden irányában ki kellett sugároznia. Ez az erő fűzte össze a magyar városok polgárságát a szent koronával; ezen a címen lehettek a magyar városok a magyar föld birtokosai. Ez az erő fűzte össze a magyar falvakon lakó magyar birtokos nemességet az ott földművelő munkát folytató jobbágyaikkal, zselléreikkel!

Így, ettől a központi naptól kapta a magyar föld minden gyermeke az életető erőt, a magyar fényt, mindazt az életenergiát, ami a lét és faj fenntartásához megkívántatott.

Mikor a magyar szent koronával való viszonyról volt szó, akkor nem lehetett különbség a politikai magyar nemzet fiai között. Ezért mondták ki, ez jelentette azt, hogy: *nobilitas una eademque est!* Vagyis, hogy a nemesség egy és ugyanaz!

Ezer szerenese, hogy a magyar államiság alapja, — vagyis az ősiség — és annak átfogó ereje és betetőződése: a szent korona eszméje már kiforrott, élő valóság volt, amikor ránk tört a török vész!

Amint a 13-ik században a tatár ellen védtük meg Európa békéjét, nyugalmát és kulturáját, úgy a 16-ik század első felében a világhódító útra

indult török hatalom ellen vettük fel a harcot Nyugateurópáért: a keresztyénség érdekeiért.

Ez a harc 150 évig tartott. Másfélszáz éven át hullott a magyar vér, pusztult a magyar élet, egymásután aludtak ki a magyar tűzhelyek és veszett a magyar faj!

Mondhatjuk, hogy majdnem az egész mai Csonka-Magyarország másfélszáz éven át tartott török megszállás alatt szenvedett.

Hogy ez mit jelentett és mit eredményezett, azt — nekünk, a világháborút átélte, átszenvedett — ma embereinek nem kell bővebben magyaráznunk! Hisz emlékeinkből fel-felújul a szétlőtt hajlékok, elpusztult tanyák, felégett tűzhelyek szomorú képe.

Mindehhez tegyük még hozzá azon tényt is, hogy a mai háborúkat nemzetközi szabályok irányítják, az emberi művelődés és kultúra a háborús szenvedélyeket enyhíteni igyekszik, de abban a korban bizony a legyőzött kíméletet nem kaphatott, hanem a győzőnek volt teljesen kiszolgáltatva.

A török uralom alatt teljesen elpusztult a Duna—Tisza-köze és az egész nagy magyar Alföld. Az akkori egyházi írók feljegyzései szerint a török uralom után a mai Csonka-Magyarország egész területén csak 2·5 millió lélek élt.

Ez volt a magyar faj legnagyobb pusztulása.

Ezen a ponton ott állott a magyar faj előtt az a nagy kérdés: vajjon a Kárpátok medencéjében uralmi helyzetét megfogja-e tudni őrizni: vajjon a nemzeti létfenntartás problémáját megtudja-e valósítani?

Ha felvetjük e ponton a kérdést: miféle erő tartotta fenn a 150 éves török uralom alatt a megszállott területeken a magyar fajt és miképpen állott ott — a török kiverése után — a magyar államélet helyzete, a következőket kapjuk feleletképpen:

A magyar fajnak az a szívós része, amelyik a 150 éves török uralom alatt is megmaradt az ősi rögön, megtarthatta és meg is tartotta magyarságát. A magyar földet megszállva tartott törökök nagyrésze ugyanis nem képviselte a török fajt, hanem csak a török fegyveres erőt. Nem pedig azért, mert a megszálló csapatok legnagyobb része nem török, hanem renegát, vagyis törökké vedlett szerb volt. akiket nem a török nyelv terjesztése és a török faj uralmának biztosítása hozott ide, a magyar földre, hanem a meggazdagodás és zsákmányszerzés vágya vezetett hozzánk és tartott itt.

Ezek a török zsoldosok csak rabolni, harácsolni akartak; viszont a született török előtt lenézett „gyaur“ volt mindenki, aki nem a török fajhoz tartozott.

Így hát e két ellentétes erő vonzása közt megmenthette faji életét az ittmaradt magyarságnak az a része, amelyik olyan helyzetbe jutott, hogy pusztta létét megmenteni képes volt.

A kisebb falvak szászámra pusztultak bár el, azonban ezek népességének megmaradt része behúzódott a nagyobb városokba. Így ekkor lett pl. a Duna-Tisza közén Nagykőrös és Kecskemét 50—60.000 lakósú mezőváros, melyeket óriási kiterjedésű földbirtok vett körül.

(Folytatjuk.)

A kihágási büntetőtörvénykönyv általános rendelkezéseiről.

Irta: **Dr. VALLÓ JÓZSEF** őrnagy,
a csendőrtiszti tanfolyam tanára.

A magyar büntetőjogrendszer a hármas felosztás elvén épülvén fel, a büntetendő deliktumok három fokozatát: büntetteket, vétségeket és kihágásokat különböztet meg.

Egyes büntető jogtudósok helytelenítik a hármas felosztást és e helyett a büntettek és kihágásokra tagozódó kettős felosztás előnyét vitatják, amely rendszer szerint volt felépítve pl. az új magyar büntetőjog első, 1843. évi javaslata is. A tudományos vitában a hármas felosztás hívei bizonyultak erősebbeknek, mert ez a rendszer az ellene felmerült számos theoretikus ellenvetés dacára általánosan elterjedt. Az európai vezető államok újabb büntetőjogai már szinte kivétel nélkül ezen rendszeren épültek fel.

A Magyar Büntetőtörvénykönyv a büntettek-ről és vétségekről az 1878. évi V. t.-cikkkel, a Magyar Büntetőtörvénykönyv a kihágásokról pedig az 1879. évi XL.-ik t.-cikkkel lett kodifikálva. Ezen elkülönítés dacára a két törvény együttesen képezi a Magyar Büntetőjogot, amit az Életbeléptetési törvény: 1880. évi XXXVII. t.-c. 1. §-a az által fejez ki félreérthetetlenül, hogy a két törvény hatálybalépésére egy napot, 1880. évi szeptember hó 1-ét állapítja meg. Ezen tény is világosan bizonyítja, hogy a büntettek és vétségeken kívül a kihágások is deliktumot, vagyis kriminális (megtorló) büntetéssel járó cselekményt képeznek. De ennek dacára a büntettek és vétségek mégis lényegesen különböznek a kihágásoktól. A főbb különbségek a következők:

1. A büntettek és vétségek általában súlyosabb természetű jogsérelmek, melyek:

2. rendszerint szándékosságból erednek (a gondatlanságból elkövetett vétségek elenyészően csekély számúak); és

3. túlnyomó részben nem jogveszélyeztető, hanem már jogsértő cselekményeket képeznek. (A jogveszélyeztető párviadalra való kihívás Btkv. 293. §. és a közegészség elleni büntettek és vétségek Btkv. 314—316. §-ok kivételnek tekintendők).

4. A büntettek és vétségek jogforrása csak törvény lehet.

Ezzel szemben a kihágások legjellegzetesebb ismérvei a következők:

1. A kihágások túlnyomórésztben a praeventíós igazságszolgáltatás érdekét szolgálják s így a büntettek, vétségek, vagy a közveszélyek megelőzésére fennálló tilalmak és rendelkezések megsértése által jönnek létre. Igaz, hogy a kihágások között is vannak kivételesen olyan cselekmények, amelyek jogsértést idéznek elő, pl. a tulajdon elleni kihágások Kbtkv. 126—129. §., de ezeket kivételeknek kell tekinteni.

2. A 4. pontban mondottakból következik, hogy amíg büntetté, vagy vétségé csak a törvény nyilváníthat valamely cselekményt, addig kihágásokat a törvényen kívül a miniszteri rendeletek és a szabályrendeletek is megállapíthatnak. Ez utóbbiak azonban csupán valamely rendőri tilalom vagy rendelkezés megszegését minősíthetik kihágássá, aminek az a magyarázata, hogy a rendőri tilalmak

és rendelkezések közvetlen célja a közrend fentartása s a veszélyek megelőzése. Ezen cél elérése pedig annyira a részletekre is kiterjedő rendelkezéseket kíván, melyek a helyi viszonyoknak kötelező figyelembevételével törvény útján már csak azért sem volnának szabályozhatók, mert a nehezen változtatható törvény az életviszonyok gyakori változásával lépést tartani nem tudna.

3. Vétségekké a gondatlanságból elkövetett cselekmények csak a törvény külön rendelkezése esetén minősülnek (lásd Btkv. 75. §.); kihágást pedig a gondatlan és szándékos cselekmények egyaránt képezhetnek (Kih-btkv. 28. §.).

Már most a kihágásokat belső szerkezetük szerint három csoportba sorolhatjuk. Az első csoportba tartoznak azok a kihágások, amelyeknek tényálladási elemeit (külső ismérveit) a törvény által feltételezett rendelet vagy szabályrendelet írja körül s a törvény csak az alkalmazható büntetési tételt szabja meg. Ilyenek pl. a megelőző rendészet körébe eső azon kihágások, amely jogviszonyait a helyi szempontok figyelembevétele nélkül, kihágási tilalmak és sankciók felállításával szabályozni nem lehetne. Így pl. a közegészség és testi épség elleni kihágásoknál a Kih-btkv. csak a tilalmazott cselekvés vagy mulasztás irányát szabja meg s ennek büntetését határozza meg, de a cselekvés vagy mulasztás ismérveinek (tényálladási elemeinek) körülírását a vonatkozó rendeletre vagy szabályrendeletre bizza. Pl. a 74. §. a hatóságilag megállapított záróra megszegését; a 103. és 104. §. a beteg állatokról emberekre hártható veszély elkerülésére fennálló szabályok megszegését; a 109. §. a robbanó anyagok alkalmazására vonatkozó szabályok megszegését; a 110. §. az építkezési szabályrendelet megszegését bünteti kihágásként.

A kihágások második csoportját azok a kihágások képezik, amelyeknek tényálladási elemeit és büntetési tételét teljesen és önállóan a törvény írja körül. Ilyenek pl. az állam elleni, a hatósági és közcsend, a tulajdon elleni kihágások stb.

Végül a kihágások harmadik kategóriájába azon kihágások esnek, amelyeknek tényálladási elemét és büntetési tételét is a Kih-btkv. 1. §-a alapján teljesen a miniszteri rendelet vagy a szabályrendelet írja elő. Ilyenek az ad hoc kiadott miniszteri rendeletek, pl. a mozgószínházak üzemét szabályozó miniszteri rendeletek, vagy a vásári rendet megállapító városi szabályrendeletek stb.

A négyféle jogforrásból eredő kihágások között bizonyos fokozati különbség áll fenn. Ezt a Kbtkv. 16. §-a élesen feltünteti, midőn kimondja, hogy a kihágás maximális büntetése 2 hó elzárás és 600 K pénzbüntetés, ha törvény; 15 napi elzárás és 200 K pénzbüntetés, ha miniszteri rendelet; 5 napi elzárás és 100 K pénzbüntetés, ha törvényhatósági; 3 napi elzárás és 40 K pénzbüntetés, ha városi szabályrendelet állapította meg a kihágást. Ezen különböző jogforrásokból eredő rendelkezések összhangját a Kih-btkv. 7. és 11. §-a biztosítja, kimondván, hogy a kisebb jogforrásból eredő rendelkezés a magasabb jogforrásból eredő rendelkezéssel összeütköző intézkedést nem állapíthat meg, illetve, hogy a kisebb erejű rendelkezés hatályát veszti az ugyanazon tárgyban magasabb helyről kiadott rendelkezés folytán.

A Kih-btkv. 2. és 3. §-a az egyes kihágást megállapító jogforrások területi hatásköréről rendelkezvén, kimondja, hogy a Kbtkv. hatálya az ország egész területére, a miniszteri rendelet, annak intézkedéséhez képest, vagy az ország egész területére, vagy annak valamelyik részére, a törvényhatósági szabályrendelet vagy a törvényhatóság egész területére, vagy csupán annak egy részére, a városi szabályrendelet hatálya pedig csak az ezt kibocsátó város területére terjed ki.

A kihágások feletti biráskodásra a következő hatóságok illetékesek:

A) A közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások ügyében:

I. Elsőfokon.

1. Kis- és nagyközségben a főszolgabíró,
2. az állami rendőrség hatósági területén az illetékes rendőrkapitányság.

II. Másodfokon.

1. Kis- és nagyközségben az alispán;
2. az állami rendőrség hatósági területére nézve a kerületi rendőrfőkapitány.

III. Harmadfokon.

Az illető miniszter (belügy, földművelés, honvédelmi, kereskedelem stb.).

B) A kir. bíróságok hatáskörébe utalt kihágások ügyében a következő bíróságok illetékesek:

I. Elsőfokon.

A kir. járásbíróság.

II. Másodfokon.

A kir. törvényszék.

III. Harmadfokon.

A kir. Curia.

Nyomtatvány útján elkövetett kihágások esetében elsőfokon a kir. törvényszék ítélkezik. Ezen ítéleteket másodfokon a kir. tábla, harmadfokon a kir. Curia vizsgálja felül.

Hogy mily kihágások tartoznak a kir. bíróságok hatáskörébe, ezt a Bp. életbeléptetéséről szóló 1897. évi XXXIV. t.-c. írja elő. Ezek:

1. A sajtó útján elkövetett kihágások.
2. Kbtkv. 46. §-ban körülírt kihágás, ha ez nem közigazgatási, hanem bírósági hivatalnok vagy közeg ellen lett elkövetve.
3. A miniszteri rendeletben megállapított kihágások csak kivételesen, ha kifejezetten a kir. járásbíróság hatáskörébe utaltattak.

A többi itt fel nem sorolt kihágásokban a közigazgatási hatóságok ítélkeznek.

Kis- és nagyközségek régebben a szokásjog alapján szintén alkothattak kihágást és büntetést megállapító szabályrendeleteket, melyek érvényességéhez azonban a törvényhatóság jóváhagyása volt szükséges. A községek rendezéséről szóló 1886. évi XXII. t.-c. a községek ezen jogát a Kbtkv. 1. §-ára támaszkodva, oda módosította, hogy ezek alkothatnak ugyan szabályrendeleteket, de ezekben kihágásokat megállapítaniok nem szabad. Az ilyen községi szabályrendeletek e szerint kizárólag helyi érdekű s a helyi rendszettel kapcsolatos életviszonyokat szabályozhatnak. Ilyen pl.

a legeltetés, a szüret, a vetésforgók, a vásári-rendkérdései stb.

A Kih-btkv. 13. §. Külföldön elkövetett kihágás miatt büntetésnek nincsen helye.

Ezen jogszabály alapja azon elv, hogy az államok nemzetközi érdekűnek és kötelezőnek csakis a közveszélyes bűnözők kölcsönös üldözését ismerik el. A kihágásoknál ilyen nemzetközi érdekek rendszerint fenn nem forognak, ezért a magyar állampolgárok által külföldön elkövetett vagy ide menekült külföldiek által saját hazájukban elkövetett kihágásokat a viszonyossági elvnek megfelelően mi sem büntetjük. A külföldi államok ugyanígy járnak el velünk szemben.

Kivételesen a kihágások nemzetközi érdekeket is sérthetnek. Ilyen esetben a külföldön akár magyar állampolgárok, akár külföldiek által elkövetett kihágásokat megbüntetjük. Ilyen kihágások pl. az 1888. évi XII. t.-c.-kel megállapított kábelvédelmi kihágások. Vannak ezenfelül olyan fontos nemzeti érdeket veszélyeztető kihágások, mint pl. az 1909. évi II. t.-c.-kel megállapított kivándorlási kihágások (kivándorlásra való csábítás stb.), jelentkezés elmulasztása a hadkötelesek által; ujoncállítás előli szökés, tiltott nősülés stb.), melyek kivételesen külföldön való elkövetés esetén is büntetés alá esnek.

A Kih-btkv. 14. §. Kihágás miatt kiadatás nem engedélyezhető.

Ezen jogszabály egyenes folytatása a 13. §-ban lefektetett jogelveknek. Kiadni csak külföldi állampolgárt külföldön elkövetett bűncselekményekért lehetne, de kihágás esetén a jelen törvény fenti §-nak kifejezett tilalma miatt ennek sincs helye.

A 26. §. Kihágás esetében a tettesen kívül a részese is büntetendő.

A kihágás kísérlete nem büntetendő.

A részesség többeknek szándékos közreműködése valamely büntetendő cselekmény elkövetésére. A btk. a részességnek három nemét, u. m. a felbujtást, a bűnsegítést és a társtettségét különbözteti meg.

A felbujtás eszköze a reábírás, vagyis a pszichikai (lelki) erő oly fokú alkalmazása, mely képes a tettesben azt az elhatározást felkelteni, hogy a felbujtó által kívánt bűncselekményt elköveti.

A reábírás módja ajándék, ígéret vagy fenyegetés lehet, szükséges azonban, hogy a reábírás „szándékos“ legyen. Aki nem azon szándékkal tett, mondott vagy mutatott valamit, hogy ez által mást büntetendő cselekmény elkövetésére rábírjon, habár eljárása indítóoka volt is a bűnös vagy vétkes eredményre vezető elhatározásnak, ez felbujtásként nem büntetendő. Így nem büntetendő felbujtásként a film szerzője vagy a detektívregény írója, habár valaki az ő művéből merítette is a büntetendő cselekmény elkövetésének gondolatát vagy ennek végrehajtási eszméjét.

A bűnsegéd abban különbözik a tettestől, hogy nem a saját, hanem a más bűncselekményét mozditja elő.

A bűnsegédek tevékenységük szerint három csoportba sorolhatók.

Az első csoportba tartoznak azok, akik a tett elkövetését akár testileg, akár szellemileg bármilyen módon támogatják. Pl. aki a tettest megelőzőleg tanács, oktatás, figyelmeztetés vagy a szükséges

Képek nemes vitéz Nagy Pál ny. gyalogsági tábornok temetése körül: A Tiszti Kaszinó előcsarnokában lefolyt gyászszertartás után megindul a gyászmenet a Kerepesi-úti temetőbe. Az előcsarnok főbejáratában áll Kormányzó Úr Ó Főméltósága.

eszközök beszerzése, a hely és alkalom kikémlése, a helyszínén való fizikai közreműködés által segíti.

A második csoportba tartoznak a bűnsegédek felbujtói, vagyis azok, akik a büntetendő cselekmény előmozdítására vagy könnyítésére mást szándékosan reábirnak, pl. valaki a lakatost reábirja, hogy a tolvaj részére álkulcsot készítsen.

A harmadik csoportba tartoznak az utólagos segítyt nyújtók, kik a bűncselekményt az által segítik elő, hogy a tettes részére a cselekményből származó hasznot biztosítják, vagy a reá vonatkozó hatósági intézkedéseket meghiusítják. A segítyezésnek ez a módja csak abban különbözik a bűnpártolástól (btk. 374. §.), hogy a tett után nyújtandó segítyre nézve a tettes és a bűnsegéd előre megegyeznek, holott a bűnpártolásnál az előzetes megállapodás hiányzik.

A tettestársak lényegileg nem különböznek a büntetendő cselekmény egyedüli tettesétől, mert lényegileg valamennyien együtt és közösen követik el a büntetendő cselekményt, még pedig olyképen, hogy egyikük sem végzi el az egész elkövetési cselekményt, hanem annak csak egy részét, arra számítva, hogy a tényálladék többi részét a többi tettestársak fogják elvégezni. A tettestársak között létező közös akaratból következik, hogy mind-egyikük nemcsak a saját, hanem a tettestársak tevékenysége által is akarja a bűnös eredmény elérését.

Mínt hogy a kihágás kísérlete büntetés alá nem esik, tisztában kell lennünk azzal, mit értünk kísérleti cselekmény alatt. Erre nézve irányadó a Btkv. 65. §-ához írt magyarázat, mely szerint kísérlet alatt azon tevékenységet értjük, midőn a tettes valamely

bűncselekmény véghezvitelét megkezdi, de bűnös szándékát akár önkéntes elállás folytán, akár önkéntelen külső akadály közbejötté miatt végre nem hajtja.

Minden bűncselekmény a tettes szellemi tevékenységével kezdődik. Ez a szellemi tevékenység a bűnözés első csirája, az úgynevezett „elhatározás.”

A következő lépés az úgynevezett „előkészület”, mely abban áll, hogy a tettes a bűncselekmény elkövetésének helyét, idejét megállapítja; a legcélszerűbb elkövetési módot kikutatja; a szükséges eszközöket beszerzi; ezeket használható állapotba helyezi stb., egyszóval a bűncselekményre elkészül.

Mindezek után következik a tettesnek olyirányú működése, mely a bűncselekmény végrehajtásának tényleges megkezdése által jogsérelmet, vagy legalább is jogveszélyeztetést okozván, kísérletté minősül.

Cselekvés által elkövetett kihágásoknál a kísérleti és befejezett cselekmények közötti megkülönböztetésre nézve ez a fejtegetés irányadó. Ilyen kihágások pl. a lopás, sikkasztás, jogtalan elsajátítás által elkövetett tulajdon elleni kihágások, a záróra túlhágás, a tiltott szerencsejáték stb.

Mulasztás által elkövethető kihágásoknál a mulasztással a kihágás befejezetté válik. Pl. ragályos megbetegedés be nem jelentése, fertőzött bérkocsi fertőtlenítésének elmulasztása befejezett kihágást képez. Itt tehát legtöbbször hiányzik az elhatározás és az előkészület.

Mínt hogy a kihágásnál még a kísérlet nem esik büntetés alá, annál kevésbé lesz az elhatározás és az előkészület büntetendő.

A 28. §. A kihágás az esetben is büntetendő, ha az gondatlanságból követtetett el, kivéve, ha a törvény, rendelet vagy szabályrendelet csak a szándékos elkövetést rendeli büntetni.

Ezen §., ellentétben a Btkv. 75. §-ával, azon szabályt állítja fel, hogy nemesak a szándékos, hanem a gondatlan cselekmény is kihágássá minősülhet, ha a kihágást megállapító jogforrás kifejezetten ki nem mondja, hogy csak a szándékos elkövetés büntetendő. De ezen két §. között mégis azon eltérés áll fenn, hogy a gondatlanságból elkövetett vétség tényálladáskához a jogsértő eredmény bekövetkezése is szükséges (pl. gondatlan emberölésnél a halál, gondatlan tűzvész okozásánál a tűz elharapódzása), addig a gondatlan kihágás megállapításához az eredmény bekövetkezése nem kívántatik meg. Így pl. a község belterületén való tiltott lövöldözés akkor is büntetendő, ha ettől senki meg nem sérült, mert kihágásnál már a sérelem lehetősége, vagyis a jogveszélyeztetés is büntetés alá esik.

A szándék (dolus) alatt az öntudatos szabadakaratból eredt elhatározást értjük valamely büntetendőnek felismert cselekmény vagy mulasztás elkövetésére. Szándékos cselekmény tehát csak akkor létesülhet, ha a tettesnél a bűnözés tudata s a büntetendő eredmény elérésére irányuló akarat felismerhető.

Ezzel ellentétben a gondatlanság (culpa) alatt az öntudatos, szabadakaratból eredt elhatározást értjük oly cselekményre vagy mulasztásra, melyből a tettes szándéka nélkül jogsértés vagy legalább is jogveszélyeztetés származott, még pedig oly módon, hogy ennek bekövetkezését a tettes előre láthatta és el is hárihatta volna.

A Bn. 8. §. A bíróság az 1 hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott elzárást és pénzbüntetést 1 évi próbaidőre felfüggesztheti.

A felfüggesztésre egyebekben a jelen törvény 1—6. §-ait kell alkalmazni.

A büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztését nem csak a kir. járásbíróság, hanem a kihágásokban ítélkező rendőrhatóság (járásai főszolgabíró, rendőrkapitányság) is alkalmazhatja, köteles azonban a felfüggesztést kimondó ítéleteit felülbírálás céljából a másodfokú rendőrhatósághoz (alispán, kerületi főkapitány) hivatalból felterjeszteni.

Ezen §. szoros összefüggésben áll a Bn. 1. §-ával, mely szerint a bíróság az 1 hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott fogházbüntetést és a pénzbüntetés végrehajtását különös méltánylást érdemlő okból felfüggesztheti, ha ettől az elítélt magaviseletére összes többi körülményeinek figyelembevételével kedvező hatást vár.

A törvény ezen intézkedése a mi büntető jogunkban is érvényre emeli a modern büntetőjogtudomány két sarkalatos elvét, 1. a bűnözők egyéniesítését (egyéni elbírálás) és 2. ezek osztályozását (a bűnözőknek különböző kategóriák szerint való osztályozását).

Ad 1. Az egyéniesítés elvét nagykorú bűnözőknél az ítélet feltételes felfüggesztése; gyermekek és fiataloknál az intézkedések célszerű megválasztása által érvényesíti a kihágásokban ítélkező bíróság, mely a büntetés kiszabásánál nem a tettes által létesített bűncselekmény tényálladá-

kára (a tettes külső cselekvéseire), hanem belső, lelki tevékenységére (szándék, elhatározás) és általában összegyéniségére fordítja figyelmét s a tettes lelki leromlottságának foka szerint választja meg a büntetést. Indokolt esetben még ennek végrehajtását fel is függesztheti, hogy a romlatlan lelkületű alkalmi bűnözőket az elzárás megbélyegző s a közös elzárás erkölcsrontó hatásától megóvjá.

Ad 2. Az osztályozás elvét új törvényeink annyiban érvényesítik, hogy a büntetteket különböző szempontok szerint osztályozzák, így 1. kor szerint (gyermekek 12 éven alul, fiatalok 12—18 év között és teljeskorúak); 2. erkölcsi és értelmi fejlettség foka szerint (a 12 éven alóli gyermekkorúak egyáltalán nem büntethetők, 12 éven felüli fiatalok csak az esetben, ha értelmi és erkölcsi fejlettségük meg volt); 3. a lelki romlottság foka szerint: az alkalmi büntettek, az ítélet feltételes felfüggesztése kedvezményében részesülhetnek; a hivatásos, vagy visszaeső büntettek pedig az eddiginél is súlyosabban bűnhődnek (lásd Bn. 43—46. §-ait a kerítésről és Btkv. 340. Bn. 49. §-át a minősített lopás súlyosabb büntetéséről) s ezenfelül a dologházba is beutalhatók.

A kerékpár és motorkerékpár alkalmazása a csendőrségi szolgálatban.

Irta: KOVARCZ EMIL főhadnagy.

A Csendőrségi Lapok múlt évi 9., 10., 11. számában a fenti cím alatt Pinczés Zoltán százados úr tollából egy cikksorozat jelent meg, az abban felvetett kérdésekhez az alábbiakban kívánok hozzászólni:

Tény, hogy technikai eszközöknek a csendőrségi szolgálatba való beállításánál óvakodni kell a túlzásoktól, mert az újságokban közölt fantasztikus nyomozásoknál alkalmazott eszközök egy részének a mindennapi szolgálatban nem igen vehetnénk hasznát. De azt hiszem, hogy ettől — a technikai eszközökkel való elhalmozástól — egyelőre nem is kell tartanunk, mert vitán felül áll, hogy egyes ily eszközök hiányát ma már sokszor érezzük.

Tény, hogy amint a harcot végeredményben az emberek, úgy a nyomozás sorsát a rátermett nyomozó dönti el, de: hogy a fegyvereket és kimondott harceszközöket ne is említsem — vajjon lehetséges-e manapság harcot a modern közlekedési és híradó eszközök segítségével elképzelni?

A modern harcban az ember mindinkább csak irányítója lesz a gépeknek, azok nélkül kivételes esetekben végre lehet hajtani egy-egy rohamot, de még ez esetben is a gépek tömegére van szükség, míg a helyzet arra megérett, hogy az „embert” odajuttassuk, ahol cselekednie kell.

A nyomozónak, a bűnözők elleni harcában a nyomozó egyéniségének még sokkal nagyobb szerepe jut ugyan, (mert ebben a harcban ő nem csatár, hanem vezető) — a technikai eszközök segítségét azonban ő sem nélkülözheti s azok hiánya sokszor meggátolja őt a siker elérésében.

A nyomozótól megkívánt egyéni tulajdonságok: rátermettség, lelkiismeretesség, kitartás és képzettség közül a 3 első az emberrel vele születik — azt neveléssel csak fejleszteni lehet, — míg a „képzettséget” mindenkinek teljes egészében magának kell megszereznie.

Csendőreink legnagyobb részében megvan a esodatos kitartás, józan ítélőképesség és rátermettség s ezen szempontokból a követelményeknek teljes mértékben meg is felelnek. Elismeréssel kell adóznunk az önképzésük terén elért eredményért is, mert e téren is megközelítették a maximumot, amit az „adott viszonyok között” tőlük kívánni lehet. Itt a hangsúlyt az adott viszonyokra helyezem, távolról sem akarom tehát azt mondani, hogy a továbbképzés lehetetlen.

A testület felállítása óta a szolgálat a csendőrre mindig több és több terhet rótt, mert azt a korral való haladás parancsolóan megkövetelte. A velük szemben támasztott követelmények a jövőben még fokozódnak fognak.

Milyen új terhek viselését kell a csendőröknek vállalniok s melyek azok, amelveken esetleg könnyíteni lehetne?

A csendőrség felállításakor ellenfeleit fizikai és fölényes erkölcsi erejével gyűrte le, míg a mindinkább szaporodó intellektuális bűnözőkkel szemben nagyobb szellemi felkészültségre van szüksége.

Ezzel már meg is adtam a feleletet a fenti kérdésre; csökkenteni kell a fizikai munkát, hogy a magasabb szellemi felkészültségre több idő és erő maradjon.

A technikai segédeszközök alkalmazásánál azok „hasznát” tehát nem csupán a segítségükkel kiderített esetekben, hanem főleg az alkalmazásukkal megtakarított s másra, — nagyobb szellemi felkészülésre fordított „idő és erőben” látom.

A fizikai fáradtság eltompítja s nem engedi fejlődni a szellemet; a gép feladata tehát az embert mentesíteni a „gépies” munka alól, hogy őt fokozottabb mértékben alkalmazhassuk ott, ahol gondolkodó főre van szükség.

Ha ezt várjuk a gépektől, nem fogunk bennük csalódnak!

Az alábbiakban a csendőrségi szolgálatban sikerrel alkalmazható technikai eszközöket fogom sorra venni; részletesen kifejtve azon eseteket, ahol — figyelembe véve a fenti szempontokat — lényeges eredményeket várhatunk alkalmazásuktól.

Mint ilyent elsősorban említem a kerékpárt.

Hogy a kerékpárra mint gyors, olesó és biztos közlekedési eszközre a csendőrségi szolgálatban szükség van, az véleményem szerint, már eldöntött kérdés.

Az a tény, hogy a földműves lakosság sorából — tehát az ország legkonzervatívabb rétegéből — regrutáló legénységünk jelentékeny százaléka a kerékpárt saját erejéből szerezte be, mindennél jobban igazolja, hogy egy gyors közlekedési eszköz szükségességét égetően érzi.

Pinczés százados urat hivatkozott cikkei megírásánál bizonyára az a cél vezette, hogy a kérdés megvitatására alkalmat adjon; ezért talán nem veszi szerénytelenségnek, ha cikkeinek egyes pontjaival vitába szállok.

A százados úr a kerékpár szolgálati alkalmazásánál felmerülő hátrányokat a következőkben sorolta fel:

1. *A kerékpáros csendőr az utakhoz, vagy legalább is ösvényekhez van kötve, terepen még gyalog sem tud mozogni.*

Ezen pont kiegészítésére, hozzá kell tennem „sáros, erősen felázott talajon”. Kemény talajon ugyanis a kerékpárnak rövid távolságra a terepen való toléása egyáltalán nem jelent leküzdhetetlen akadályt. Erre vonatkozólag idézem a H. Sz. 887. pontjában foglaltakat, mely szerint a kerékpárnak a terepen való toléására egyes esetekben szükség lehet, pedig a H. Sz. számol a géppuskás kerékpárosokkal is, kiknek gépére 20–23 kg. súly van málházva.

De egyébként is vajmi ritkán fordul elő, hogy a csendőrnek útnélküli terepen keljen haladnia, olyankor, amikor arra előre nem számítva, a kerékpárt magával vitte. Úgyszólván csak azon igen ritkán előforduló esetekben fordulhat ez elő, mikor a csendőr a tettest bűncselekményen tetten érve, az árkon-bokron át menekül s azt üldöznie kell. Ilyenkor, ha semmiféle út sincs, amelyen a menekülő elé vágthatna, a kerékpárt egyszerűen a földre dobva vissza hagyja s a menekülő után veti magát. Az ily üldözések nem tartanak hosszú ideig s nagyon elvétele fordulna csak elő, hogy a visszahagyott kerékpárt valaki ellopná, különösen, ha azok a polgári gépektől elütő (pl. khaki) színűre volnának zománcozva.

Minden más esetben alkalma lesz a csendőrnek az útról való letérés előtt kerékpárját megbízható helyen visszahagyni.

2. *„Szolgálati fellépésnél, fogolukiséretnél a kerékpár alkalmatlan.”*

Véleményem szerint a kerékpár a fenti esetek egyikében sem képez akadályt.

A csendőr szolgálati fellépése előtt szükség esetén egy másodperc alatt függetlenítheti magát a kerékpártól. Alig képzelhető el eset, mikor ily rövid idő sem

állana a járőrnek rendelkezésére. Azt minden esetre szabályként kellene felállítani, hogy szolgálati fellépés előtt a járőr gépét tegye le (fektesse a földre).

Foglyot kerékpárról szállva, gyalog kísérne a járőr s ha annak szökésétől kellene tartani, úgy őt megbilincselve, fűzőlánccal a kerékpárhoz kötné.

Általában egyik szolgálati ténykedésében sem akadályozná jobban a csendőrt, mint a lovascsendőrt a lova.

3. *„Erősen dombos vagy hullámos utakon a kerékpározás a sok leszállás miatt fásasztó.”*

A gépre való fel- és leszállás megközelítőleg sem fásasztja annyira az embert, mintha az egész utat gyalog kellene megtennie.

A kerékpárnak meredek dombnak föltolásával járó fáradságot eliminálja az, hogy lefelé viszont egyetlen lábmozdulatot sem kell tennie.

4. *„Defektusok a csendőrt kellemetlen helyzetbe hozzák, vagy legalább is késleltetik.”*

Defektusok a kerékpár egyszerű szerkezeténél ritkák, azok úgyszólván kizárólag a gummi kilyukadásából származnak. Ilyen hiba egy tartalék tömlő behelyezése által öt perc alatt kijavítható. Ennyi idő alatt egy gyalog portyázó csendőr 500 lépésre halad, a kerékpáros tehát a hiba kijavítása után 1 km.-en belül utoléri gyalogos társát, vagyis a kerékpár használatából származó ritkán előforduló ezen hátrányt az alkalmazásából származó előny 1 km.-en belül kiküszöböli.

5. *„Éjjeli időben csak erősfényű lámpával lehet kerékpározni, a lámpák a járőrt messziről elárulják.”*

Erre önként adódik a felelet, hogy olyan szolgálatban, mikor a csendőrnek jelenlétét elárulnia nem szabad, kerékpár nélkül megy, vagy ha az már nála van, úgy a lámpákat eloltva gyalog tolja azt.

Egyébként erősen vitathatónak tartom azt is, hogy a csendőr rejtőzése — egyes kivételes esetektől eltekintve — tényleg előnyös-e a szolgálatra.

Véleményem szerint ugyanis a csendőr pusztán megjelenése hasonlíthatatlanul több embert riasztott már vissza a bűn elkövetésétől, mint ahány esetben embeink éjjeli csendes portyázások alkalmával „tettenéréssel” bűncselekmény elkövetését megakadályozták.

A kerékpárok beszerzésének kérdése egyszerű és gyors megoldást nyerne annak az engedélyezésével, hogy a csendőrök a tömegvagyonban elért megtakarításokat kerékpár vásárlására fordíthassák.

A karbantartási költség a kerékpárnál igazán jelentéktelen (kb. havi 4 pengő), ez alig haladja meg azt az összeget, mint amennyit egy ló vasalására kell fordítani.

Úgy hiszem, ez az összeg még ma sem jelentene a kinstárnak túlságos megterhelést s eltekintve minden más előnytől, már azáltal is megtérülne, ha a kerékpár használata révén csendőreink naponta egy órával többet fordíthatnának továbbképzésükre.

A Pinczés százados úr által felsorolt hátrányokhoz a magam részéről még annyit óhajtok hozzátenni, hogy a kerékpár használatát legjobban korlátozó tényező a rossz út; de úgy hiszem, nem tévedek, ha azt állítom, hogy beteg útjaink egészségi állapotára ez igen jóhatáson hatással lenne, ha csendőreink közvetlen tapasztalataik alapján azokat több figyelemre méltatnák.

Nem utópia az sem, hogy a csendőrnél látott kerékpár a lakosság — elsősorban a leventék — körében is rövidesen népszerűsége tenne szert s az így elterjedt közlekedési eszköz hamarosan jó utakat teremtené magának.

Annak fejtegetése, hogy a mezei munkára kerékpáron járó földműves meghonosodása mennyivel vinné előbbre a többtermelés kérdését, eltérítene ciklem tárgyától.

A kerékpár alkalmazásából származható hátrányokkal végezve nézzük, mily előnyöket várhatunk attól.

Kerékpárral jó úton átlag négyszerese érhető el a gyalogos menetgyorsaságának; átlagos óránkénti teljesítménye (10 km.) egyenlő a lovaséval, napi teljesítménye az utóbbi kétszeresére (120 km.) rüg. Gondozást alig igényel, olesó, kis helyen elfér, bárhol visszahagyható és könnyen szállítható.

A kerékpárnak a csendőrségi szolgálatba való állításánál a cél:

Kevesebb idő alatt és kisebb fizikai fáradság árán járőreink többször forduljanak meg a fontosabb terep-

tárgyaknál, mint eddig, hogy a megtakarított időt és energiát a továbbképzésre fordíthassuk.

Ezen cél szem előtt tartása mellett kell tehát megállapítanunk a kerékpáros járőrök portyázási rendjét és menetsebességét.

Evégett egy kis számítást kell végeznünk s itt az összefüggés miatt kénytelen vagyok az új csendőrségi Szolg. Ut. tervezetének egyik rendelkezésével is vitába szállni.

Csendőreink jelenleg a nyári időszak alatt, 240 óra külszolgálati idő alatt, havonta átlag 400 km.-t tesznek meg.

A tervezet a külszolgálati órák számát télen-nyáron egyformán havi 180 órában állapítja meg, ugyanakkor azonban az egy kilométerre eső időt 36 I-ről 25 I-re csökkenti.*

Ennek eredményeként a havi teljesítmény 432 km.-re emelkedik, vagyis a járőröknek 6 óra alatt nem aránylag, hanem ténylegesen nagyobb utat kell megtenniük, mint most 8 óra alatt.

Jelenleg kilométerenként 36 I-et számítva, egy 24 órás szolgálat alatt éppen 40 km.-t tett meg a járőr, ami igen szép napi teljesítmény. (A H. Sz. 374. pontja még kisebb osztagoktól is csak 25–30 km.-t követel s csak a lovasság napi teljesítményét állapítja meg 40 km.-ben.)

Mivel az eddigi 40 km.-nél nagyobb napi teljesítményt semmi szín alatt sem követelhetünk meg embeinktől (a tervezet szerint számítva 24 óra alatt 57.6 km.-t kellene megtenni!), így szükségszerűen az őrzáratok időtartamát kellene úgy megszabni, hogy az a 40 km.-nek megfelelő 16.6 órát meg ne haladja. Ez pedig gyakorlatilag lehetetlen.

Meg kell tehát tartani a gyalogcsendőrségnél a 36 I-es portyázási időt s mivel dacára ennek napi 2 órát mégis meg akarunk takarítani a kiképzés tökéletesítésére, oly eszköztől kell gondoskodnunk, mely a csendőröknek így 300 km.-re csökkent havi teljesítményét (jelenleg ennyit tesz télen) képes megfelelően felemelni.

Erre kiválóan alkalmas a kerékpár.

Ha egy gyalogostól 40, úgy egy kerékpárostól bátran annak kétszeresét, azaz 80 km. napi teljesítményt követelhetünk. Ez esetben a kilométerenkénti portyázási idő 18 percbe adódik ki.

Száraz időben a kerékpáros járőrök az összes fontosabb tereptárgyakhoz el tudnak jutni, — hisz azokhoz utak vezetnek — ezért túlnyomólag ilyen vezérvélve, a csendőr havi teljesítménye 500–550 km.-re volna fokozható.

Tehát összegezve: a kerékpár használatával az önképzés javára eszközölt 25%-os időmegtakarítás mellett a portyázás sűrűségét 25%-kal emelni lehetne.

Ennyit általánosságban; az alábbiakban azt fogom kifejteni, miként lehetne a kerékpárt a csendőr különböző szolgálati ténykedéseinél minél jobban kihasználni.

Pinczés százados úr lapunk folyó évi 9. számában hat pontban sorolja fel ezen alkalmakat s az a hat pont röviden azt mondja, hogy „a kerékpárt — kivéve az őrzáratok portyázását — a csendőr minden szolgálati ténykedésénél használhatja“.

A magam részéről semmi akadályát sem látom annak, hogy kerékpáros járőrök őrzáratok leportyázására is kivezényeltessenek.

Hiszen az új utasítás a jelenlegi őrzárati beosztás rendszerét megszüntetve, az ú. n. távolsági kimutatások alapján való portyázást lépteti életbe, amikor is az őrsparancsnok belátására lesz bízva az egyes tereptárgyaknak esetenkénti előírása. Ezen módszer mellett tehát semmi akadálya sem lesz annak, hogy az útviszolyokat ismerve, a kerékpáros járőrnek oly tereptárgyakat írjon elő, ahova az el is tud jutni.

Mivel a fontosabb tereptárgyak rendszerint azok, ahol emberek laknak vagy tartózkodnak, által lakott helyek, így azokhoz út is (legalább ösvény) vezet, ezért száraz időben túlnyomórészt kerékpáros járőröket fog az őrsparancsnok kivezényelni s csak a félreeső lakatlan részek ellenőrzésére lesznek gyalog járőrök útba-íditva.

Úgy vélem, nem végzek hiábavaló munkát, ha az alábbiakban kissé részletesebben kifejtem azon szolgál-

lati teendőket, melyeknél a kerékpárt a közrend érdekében sorompóba állíthatjuk.

A) Nyomozásnál.

Hála legénységünk odaadó munkájának, manapság aránylag ritka már a „nagy eset“; hetköznapi munka azonban bőven akad.

Hogyan értesül ezekről a csendőr?

Rendszerint a rendes szolgálat alkalmával a csendőr „mi újság“ kérdésére a bíró elmondja, amit hallott. A dolog rendszerint már többnapos s így nehéz a nyomozó dolga.

Ma ugyanis kivételes jó eset, ha átlag minden négy napon megfordul egy járőr valamely községben, míg a kerékpár alkalmazásával úgyszólván naponta „lefuthatná“ egy járőr az örskörlet összes községeit s azonmelegében — legrosszabb esetben 24 óra múlva — értesülné az őt érdeklő dolgokról. Ez pedig, — már fél eredmény.

A gyalog csendőr, mire az őrzáratok második felébe ér, bizony már faradt. Az akaraterő cselekvésre készíti ugyan, de a fizikai fáradtság tolytán agya nem működik már úgy, mint a szolgálat kezdetén; a nyomozás sikere érdekében testi és szellemi erejének töredékét tudja csak sorompóba állítani.

Ezzel szemben a községek leportyázására kirendelt kerékpáros járőr jó erőben érkezve célhoz, jobban meg tudná oldani feladatát. Komplikáltabb eseteknél — különösen ha a járőrvezető még nem rendelkezik kellő tapasztalattal — járőrtársát jelentéssel az őrsparancsnokhoz küldené, aki ugyancsak kerékpáron hamarosan a helyszínére érve, pihent testtel és ésszel foghatna hozzá az eset kibogozásához.

B) Preventív szolgálat.

A kerékpáros járőr nagyobb utakat téve meg, többet látna és — ami talán még fontosabb — őt többször látnák. Igen sok bűnözőt visszatartana a törvénysértéstől az a tudat, hogy tetteről a csendőrség azonnal értesül és közbelép.

Megszüntethető volna a kihágások üldözése terén általánosan tapasztalható rendszertelenség és ötletszerűség.

Nem fog ártani erről pár ószinte szó!

Az előjárók a kihágások szigorúbb üldözését követelik. Az őrsparancsnok a hó végén észreveszi, hogy a statisztikája üres; a kihágásokért feljelentettek száma lényegesen kevesebb, mint a múlt hónapban, ezt pedig a hó végén fejtérjesztendő beadványban meg kellene indokolni. Ez pedig nehéz!

Tehát: az útbaíditásnál minden járőrnek szigorúan megtagyja, hogy: „Eredmény nélkül haza ne jöjjön!“

A járőrvezető azután bevonulásakor 2 „eredményt“ is hoz. A feljelentés elmegy, a statisztikának nem kell szégyenkeznie a multhavi előtt, de azzal az ügy feledésbe is merül.

Az ily eredményeknek nincs eredménye, mert csakis a kihágásoknak ilyen rendszertelen üldözésével magyarázható, hogy még mindig tömegesen fordulnak elő olyan esetek, amelyek megszüntetésére már fél századdal ezelőtt törvény lett alkotva.

A kerékpáros járőrök rendszeresítésével előálló időnyereség egyrésze felhasználható lenne a kihágások rendszeres üldözésének kifejlesztésére.

Ezt úgy gondolom a legegyszerűbben megoldható, hogy a községek leportyázására kirendelt járőrök köteleztetnének észleleteiknek (és az alkalmazott figyelmeztetéseknek) az őrzárati lap hátsó felére jegyzésére; ezen jegyzeteket az őrsparancsnok megfelelő idő elteltével az ugyanazon őrzáratok leportyázására kirendelt következő járőrnek az alkalmazott figyelmeztetés betartásának ellenőrzése végett kiadná, s így a kihágót mindaddig ismételtelen ellenőriztetné, míg az végül is belátná, hogy a törvények rendelkezései alól kibujni nem lehet.

Az ily követkevs eljárásnak minden bizonnyal nagyobb eredménye lenne, mint az ötletszerű feljelentések tömegének, amely áradat elfulladásztással fenyegeti a közigazgatási hatóságok ügymenetét.

A kihágásoknak ily tervszerű üldözése az erkölcsi nyereségen kívül milliárdokkal gyarapítaná a nemzeti vagyont is, hisz milliárdos értékek mennek veszendőbe a gazdák által az utcára vezetett trágyalében; milliárdokra rúg a beteg állatoktól az utcára, onnan a patakokba kerülő trágyalé által terjesztett

* A tervezetnek ez a rendelkezése megváltozott. Szerk.

Képek nemes vitéz Nagy Pál ny. gyalogsági tábornok temetéséről: A temetési menet. Az elhunytat elkísérte utolsó útjára fekete lepellel letakart hátsólova is.

állatvészrek okozta kár, horribilis értéket semmisít meg a lucerna és lóherében elszaporodó aranka, a gyümölcsfákat ellepő hernyók, a cserebogarak, a kukoricamoly stb.

Ezen pár jelentéktelennek tartott kihágás által a nemzeti vagyonban okozott kár sokszorosan meghaladja a csendőrségi működési területén manapság előforduló bűncselekmények által okozott károk összegét!

C) *Összpontosítás* ritkán fordul elő, de ha szükség van rá, akkor viszont égetően fontos, hogy a kellő számú csendőr minél előbb a helyszínére érkezzen.

Gáspár József százados úr lapunk 1925. évi 14. számában írta, hogy szárnya kerékpárral felszerelt legénységét 3 óra alatt összpontosította s ezen idő alatt a legtávolabbi, 44 km.-re fekvő őrs legénysége is beérkezett.

Hogy mit jelentene szükség esetén, ha 3 óra alatt egy szárny, 6 óra alatt egy osztály, 12 óra alatt egy kerület és 48 óra alatt az ország összes csendőre — függetlenül a könnyen rongálható vasúttól — egy helyen összpontosítható; azt úgy hiszem felesleges fejtegetni.

D) *Úti járőrszolgálatban.*

Ily járőrök ma aránylag ritkán lesznek kivezényelve, mert ez a szolgálat sok időt vesz igénybe s így a csendőröket elvonja a szolgálattól. Emiatt még a szomszédos őrsök emberei is csak ritkán találkoznak s így észleleteiket nem cserélhetik ki, illetve a közvetlen eszmecsere helyett posta útján érintkeznek egymással. Ennek hátrányai kézenfekvők.

Itt is nagy segítségre lenne a kerékpár. A szomszédos őrsöt megjárni 2–3 órára lenne szükség, míg az gyalog 8–10 órát vesz igénybe.

Gyakori eset, hogy az őrs ismeri a bűncselekmény tettesét, az azonban a „cselekmény elkövetése után ismeretlen helyre távozott”. Sürgősen körözni kell tehát, hogy elfogható legyen, amíg a környéken tartózkodik. A környékbeli 10–15 őrsnek részben telefon, részben távirat útján való értesítése kb. 50–60 pengőbe kerül. Baj az is, hogy a vidéki postahivatalok csak

napi 8 óra szolgálatot tartanak s ezt is azon időben, amikor éppen a legkevesebb bűncselekmény fordul elő. Ezért különösen a táviratok — rendszerint elkésve érkeznek s ha most még hozzá vesszük, hogy annak vétele után a tettes felkutatására gyalogos járőr lesz kivezényelve, akkor bizony beláthatjuk, hogy a szerencsének igen nagy szerep jut a tettes elfogásánál.

A kerékpár rendszeresítésével a postától függetlenül — tehát éjjel is — az ily körözés őrsről-őrsre továbbítva 2–3 óra alatt rendeltetési helyére érne s a címzett őrs ugyancsak kerékpáros járőröket vezényelve ki, azok még idejében elállhatják a menekülő útját.

A kerékpárosokkal ugyanúgy relais-szerűen továbbítva gyorsan rendeltetési helyükre lehetne juttatni a fontos parancsokat és jelentéseket. A kerékpáros futárok főleg kisebb távolságokon (osztályon belül) volnának sikerrel alkalmazhatók, így csupán példaként említem, hogy egy parancsnak Budapestről Pécsre való továbbítására kb. 20 órára volna szükség.

E) *Karhatalmi segélyszolgálatban* minden esetben ideálisan volna alkalmazható, nem véve ki az elővezetéseket sem, mert annál is — odamenet — fele idő alatt tenné meg a járőr az utat.

F) *Céllövészetek és kihallgatásra való berendelések* költségmentesen volnának eszközölhetők.

G) *Ellenőrző szolgálatok.*

Ezen szolgálatok ma az őrsparancsnok idejének jelentékeny idejét lefoglalják s dacára ennek, az ellenőrzés még sem lehet eléggé intenzív. Egy távoli tereptárgynál való ellenőrzés 8–10 órát vesz igénybe és éppen mert ennyi időre van szükség, az ellenőrzések száma csak ritkán „meglepetésszerű”, mert éppen azon csendőrök, akik miatt az ellenőrzésre szükség van, már előre tudják, mikor számíthatnak ellenőrzésre.

Ezzel szemben a kerékpáron való ellenőrzés még a legtávolabbi tereptárgynál is legfeljebb 2–3 órát venne csak igénybe, következésképp több ellenőrzést lehetne foganatosítani s azok tényleg váratlanul érnék az ellenőrzött járőrt, mert az ahhoz szükséges rövid

időt könnyen szakíthatja magának az őrsparancsnok. Ugyanaz a járőr 2-3-szor egymás után ellenőrizhető lenne s az egyes ellenőrzések között az őrsparancsnok visszatérve az őrsre, egyéb teendőjét végezhetné.

H) Helyi és személyi ismeretek szerzésénél.

Csendőreink ma úgyszólván csak az őrs állomáshelyén bírnak igazán alapos ismeretséggel, mert az őrskörlet többi községeiben csak szolgálatilag jelennek meg s mivel a magyar gazdaember csak asztal mellett köt barátságot, — a csendőr, kit szolgálata nem enged amellé leülni — bizalmas barátokat a külközségekben nem is szerezhethet. Pedig erre a szolgálat érdekében ugyancsak szükség volna, mert mindnyájan tudjuk, hogy személyismeret és bizalmas barátok nélkül mily nehéz a nyomozó csendőr dolga.

A kerékpár rendszeresítésével ez a hátrány is megszűnne, amennyiben a feltétlenül megbízható csendőrök az őrsparancsnok engedélyével időnként szolgálatmentes idejükben az őrsállomáson kívüli községekbe is nyerhetnének „kimaradást” s oda a kerékpár segítségével bármikor gyorsan el is tudnának jutni.

A fentiekben igyekeztem részletesen kifejteni a kerékpár szolgálati alkalmazásának lehetőségeit, most még csupán az ellenzők által leggyakrabban hangoztatott két ellenérvre óhajtók reflektálni.

Az egyik: „Mit csinál a csendőr kerékpárjával, ha szolgálata közben éri az eső és a felázott utakon nem tud tovább haladni?”

A rossz idő nem szokott pillanatnyilag beállni; a csendőrnek mindig lesz annyi ideje, hogy azt megelőzően a kerékpár segítségével elérjen egy lakóházat, ahol gépét visszahagyhatja. Ezzel a probléma megoldást nyer s az a szolgálatra csupán annyi befolyással van, hogy az egyik szolgálatot kerékpáron kezdi a csendőr és gyalog fejezi be, míg a következő szolgálatát gyalog kezdi és kerékpáron fejezi be.

A másik aggály, hogy a kerékpár alkalmazása szabálytalanságok elkövetésére fog alkalmat adni. Erre csak azt felelhetem, hogy a szabálytalanságot nem a kerékpár, hanem az ember követi el s annak, aki alá nem lehet egy kerékpárt adni, nem való a vállára puska, mert az utóbbival sokkal súlyosabb visszaéléseket lehet elkövetni.

A kerékpár szolgálati alkalmazásának kérdését alaposan átgondolva, meggyőződésem, hogy az a csendőrségnél feltétlenül rendszeresítve lesz; a kérdés csupán az, hogy ez ma fog-e megtörténni, vagy holnap.*

A technikai segédeszközök közül másodsorban említem a motorkerékpárt, mint a szárnyparancsnokok jövő közlekedési eszközét.

Elsősorban a kérdés anyagi oldalával kívánok foglalkozni, mert jórészt ezen múltott, hogy a szárnyparancsnokok legnagyobb része máris nem szerzett be magának motorkerékpárt. A szárnyparancsnokok kevés kivétellel nincsenek abban a helyzetben, hogy a motorkerékpárt sajátjukból szerezzék be, ezért azt a kincstárnak kellene beszereznie.

Felmerül a kérdés, hogy a gépeket a kincstár megtartsa-e tulajdonában (a szárny leltárába bevételeztetés-e), vagy átadja-e azt a szárnyparancsnoknak s ez esetben az átadás mi módon történjék, hogy az a kincstárra ne jelentsen nagyobb megterhelést.

A gépnek a kincstár tulajdonában való megtartása ellen több nyomós érv szól, nevezetesen:

1. A motorkerékpár igen jó közlekedési eszköz, de a hozzá nem értő kézben hamar felmondhatja a szolgálatot. Aki ért hozzá, sokáig használható állapotban tartja, míg, aki csak jól-rosszul vezetni tudja, hamarosan tönkre teszi.

Már most áthelyezés esetén — mivel a gép a szárny leltári tárgya lenne — előállna az a helyzet, hogy az, aki régi állomáshelyén jó gépet hagyott vissza, új beosztásában egy alig használhatót lenne kénytelen átvenni s a tetemes és folytonos javítási költségeket sajátjából fedezni.

2. Mi történik, ha valaki vigyázatlanságból tönkre teszi a kincstári gépet?

Azzal, hogy a rendszeresítendő átalányból kijavíttatja, az okozott kárt még nem térítette meg, mert a javított gépnek már lényegesen csökkent az értéke. (Pl. a kezdő vezető elfelejti kinyitni az olajcsapot, a hiányos

clajozás miatt a hengerek „berágódnak”, azokat újra kell felfúrni, ezzel azonban a hengerfalak megvékonyodnak.) Ily esetekben a szakértők bevonásával megejtett kivizsgálás és a felelősség megállapítása nem vezetne célhoz, mert az csak további költségeket okozna.

3. A kincstári gépet sportcélokra és magánutakra nem volna szabad használni.

Ebből a kivizsgálások özöne származna, mert nem lehet azt kívánni, hogy az a tiszt, ki a motorsportot megkedvelte, csak szolgálati úton ülhessen fel az ajtaja előtt álló gépre.

Hogy a fentiekhez hasonló visszás dolgok elő ne adhassák magukat, arra egyetlen megoldás van: megteremtteni az érdekközösséget a gépet használó tiszt és a kincstár között a gép „névre írásával”.

Ezen rendszer célszerűségét a kincstár a honvédségnél már régen elismerte, amikor a lovastiszteknek az általuk lovagolt lovat bizonyos idő elteltével a tulajdonukba engedi át.

A gépet tehát a kincstár szerezné be, azt teljesen új állapotban átadná használatra a szárnyparancsnoknak s rögtön annak „névére írnák”; tulajdonába azonban csak előre meghatározott használat után menne át. A tulajdonba való átadás előtti használatot itt nem lehetne időben meghatározni (mint a lónál), hanem azt a gyár által normális használat mellett garantált s szakértők által meghatározott számú — szolgálati használatban lefutott — kilométerben kellene megállapítani.

A szolgálatilag megtett út egy, a kilométerszámláló alapján vezetett „motorkönyvvel” volna ellenőrizhető.

Mivel a motor csak akkor fogyaszt, ha üzemben van, a karbantartási és üzemköltséget nem havi átalányban, hanem a szolgálati használatban megtett kilométerek után kellene kiutalni.

A kilométerpénz kétféle kiszabásban lenne megállapítandó: egy kisebbben, melyet a gép élettartamaként megállapított kilométerszám lefutása előtt (amikor az még csak használatában van) s egy nagyobbban, melyet azután (amikor már a tulajdonába átment, de a gondos kezelés folytán még üzemképes gépet használja szolgálati utakra) kapna kézhez a tiszt.

Egy motorkerékpárnál, melynek átlagos élettartamát 60.000 kilométerre veszem, a kilométerpénz a következően adódik ki.

Egy 500 cm³-es gép a kincstár által nagyban beszerelve kb. 1840 pengőbe kerülne, ennél az egy kilométerre eső gép értékesökkenése P 3.04, a befektetett tőke 6 évi 6%-os kamata az értékesökkenések leszámításával P 0.06, 30 gr. benzín (à 7000) P 1.68, 4 gr. olaj (à 45.000) P 1.44, gummikopás (a rossz utak miatt 1 külső és belső garnitúrát számítva 10.000 km-re P 1.60, javításokra (10.000 km-enként a vételár 10%-a) P 1.84, összesen 9 P 66 fillér.

Az ekként előálló 9 P 66 fillér volna a nagyobb km-pénz; míg annak kisebb kiszabata úgy állana elő, ha abból levonatnák a gép értékesökkenési és a tőke kamataként előálló 3 P 24 fillér hányad, kilométerenként tehát 6 P 42 fillér járna.

A használó tehát addig, míg szolgálati utakon 60.000 km-t meg nem tett, kilométerenként 6 P 42 fillért, a gép átlagos élettartamaként megállapított kilométerszám lefutása után pedig kilométerenként 9 P 66 fillért kapna.

Ezen rendszer előnyei:

1. A gépek nem mennének idő előtt tönkre, illetve, ha az gondatlan vagy hozzá nem értő kezelés folytán mégis elfordulna, abból a kincstárra nem származnának kár.

2. Lehetővé volna téve, hogy bárki saját gépét is használhassa. (Ez esetben természetesen állandóan a magasabb km.-pénzt kapná.)

3. A gépek beszerzését a költségvetésbe csak egyszer, az első beszerzéskor kellene beállítani, mert a km.-pénzből visszatartott amortizációs hányad azok pótlására állandó fedezetet nyújtana.

4. A gépet az azt használó tiszt a még hátralevő kilométerszámnak megfelelő értékesökkenési hányad befizetésével bármikor megválthatná.

5. A használó annyi üzemköltségmegtérítést kapna, amennyi tényleg felmerült, míg havi átalány rendszeresítése esetén a jó úthálózattal bíró vidéken (ahol tehát a gépet állandóan lehet használni) ő, míg máshol a kincstár fizetne rá. A havi átalány egyébként érdekellentétet is szülne, mert a használónak az volna

* Az új Szolgálati Utasítás már tág teret nyit a kerékpár alkalmazásának a csendőrségi szolgálatban. Szerk.

érdekében, hogy a gépet minél kevesebbet használva, az üzemköltségátalányt megtakarítsa.

6. A gépet — a kincstár érdekének sérelme nélkül — sportcélokra is lehetne használni, hisz a szolgálati használatra megállapított kilométerszám lefutása előtt a gép nem volna kiselejtíthető; illetve, ha az az erős magánhasználat folytán a megállapítottnál hamarabb üzemképtelenné válna, a használó köteleztetné a még hátra levő számú kilométerre eső értékesökkenési hányad megtérítésére.

Számításom szerint a szárnyparancsnokoknak motorkerékpárral való ellátása a kincstárra nemcsak viszonylagos, hanem effektív megtakarítást jelentene.

A rövid távolságokra való utazás ugyanis még vasúton is csak látszólag olcsóbb, mert a jegy árához még mindig hozzá kell adni a menetrendhez való alkalmazkodásra fordított időt, amelynek minden órája — százados pótdíját számítva — legkevesebb 56 fillér többkiadást okoz. Itt azért hangsúlyozom, hogy legkevesebb 56 fillért, mert gyakori az az eset, mikor a rossz csatlakozás miatt az utazás 13, 25 stb. órára nyúlik, tehát az egy óra késés már fél napidíjnak megfelelő költség-többletet jelent.

Még szembetűnőbb a megtakarítás az előfogatoknál, mert a motorkerékpárnál felmerülő 9.66 fillérrel szemben az előfogat kilométerpénze már békében 14 aranyfillérben volt megállapítva. Az arány még tovább javul, ha tekintetbe vesszük az előfogatokra való várakozásra elpoesékolt időt, valamint azt is, hogy annál a vissza megtett utat még az esetben is meg kell fizetni, ha avval — s ez a rendes eset — a tiszt nem térhet vissza.

A megtakarításra vonatkozó állításom igazolására álljon itt egy konkrét példa:

A szárnyparancsnok szemleideje ma örsönkint 36 óra. Ebből az egyik örsön — hová reggel érkezik — 16 órát fordíthat a legénységgel való foglalkozásra, míg a másikon — hova este jut el — arra csak 8 óra áll rendelkezésére. Egy örs leszemlélése a vasúton való utazást beleszámítva, 28 pengő kiadást jelent a kincstárnak, tehát a foglalkozás minden órájára 1.75, illetve 3.50 pengő esik.

Ezzel szemben a motorkerékpár segítségével egy 36 órás helyett két 12 órás szemle volna tartható s mivel a szemlélő mindig reggel érkezik az örsre, a legénységgel való foglalkozásra minden örsön 16 óra jutna. A felmerült költség (egy 20 km. közepes távolságra fekvő örsöt véve alapul) itt csak 21.81 pengőre rúgna, a foglalkozás minden órájára tehát csak 1.36 pengő esne.

Még kedvezőbb az arány, ha egy 36 órás szemle helyett három 12 órás tartatnék. Az utóbbinál 32.71 pengő, az előbbinél 28 pengő költség merülne fel; a kettő közötti különbség + 4.71 pengő. Ezen többkiadás osztva a foglalkozásra fordítható 8 óra időtöbblettel, óránként csupán 59 fillér esik.

A számítás eredményét összegezve, azon eredményre jutunk, hogy az évi két à 36 órás szemle helyett, négy à 12 órás tartásával (a legénységgel való foglalkozásra fordítható idő mindkét esetben egyformán 32 óra) évenként és örsönként elért megtakarítás 12 P 38 fillér; vagy ha a kincstárnak módjában áll a legénység jobb kiképzése érdekében a jelenleginél többet áldozni, úgy a költségeknek évenként és örsönként 9 pengő 43 fillérrel — 16.84% — való emelése a szárnyparancsnoknak a legénység közvetlen oktatására fordítható idejét 36 órától 48-ra (50%-kal) emelné.

(A fentiekben említett összegeket papirkoronáról számítottam át pengőre, a fillérekben ezért itt-ott lényegtelen eltérések vannak.)

A pénzbeli megtakarítás a kivizsgálásoknál még jelentékenyebb volna, mert ott az idő legnagyobb része az ide-oda utazgatásra és az előfogatokra való várakozásra esik.

Ennyit a kérdés anyagi oldaláról; most lássuk, hogy mily egyéb előnyök származnának a szolgálatra a motorkerékpár használatából.

Ezt egyetlen mondatban ki lehet fejezni.

A motorkerékpár kiemelné a szárnyparancsnokokat az irodából, ahova most eltemetve vannak és átadná őket tulajdonképpeni hivatásuknak; az örsök közvetlen érintkezés alapján való irányítása és vezetésének.

Ezen életbevágóan fontos kérdés megérdemli, hogy bővebben foglalkozzunk vele.

Tudja és érzi minden józan ítélőképességű csendőr, hogy más a testületünk feladata ma, mint volt Trianon előtt, amikor a tömegmozgalmak megfékezésénél csak kisegítő szerepe volt a hatalmas, sorozott hadsereg mellett. Megvan a jóakarát és törekvés mindenkiten, aki megérdemli a magyar csendőr nevet, de nincs meg a mód és alkalom, hogy oly mértékben sajátítsa el legénységünk a szükséges tudnivalókat, amint azt a viszonyok parancsolóan megkövetelik.

Utastításunk a szárnyparancsnok kötelességévé teszi alárendeltjei oktatását és kiképzését. Szép hivatás ez, de egyben nyomasztó teher is, mert érzi, hogy feladatának minden igyekezete mellett sem tud megfelelni.

Ma az oktatás és kiképzés egyetlen eszköze a tollszár! Mit csináljon azzal? Irjon minden őr-ről egy hosszú magyarázatot? De vajjon hogyan magyarázza meg egy tőle 30 km. távolra levő örs legénységének, hogy hogyan kell a csatárnak a terepet kihasználnia?

Ha lefekszem a földre és megmutatom, bizonyára többen érek el vele, mintha kötetekre menő oktatólagos parancsot írok össze erről.

A baj csirája a szétszórt elhelyezésben rejlik, gyökerez orvoslást tehát csak oly eszköz hozhat, melynek segítségével az oktató és oktatott közötti távolságokat csökkenteni lehet, s amely közöttük a közvetlen érintkezést lehetővé teszi.

Ezen célra kívánni sem lehet jobb eszközt a gyors, olcsó, megbízható és mozgékony modern motorkerékpárnál.

Segítségével akkor es annyiszor érintkezhetik a szárnyparancsnok alárendeltjeivel, amikor és ahányszor annak szükségét látja. Egy óra alatt legtávolabbi örsön is megjelenhetik s azt közvetlenül irányíthatja.

Motorkerékpáron 12 óra alatt a szárny összes örseit ellenőrizni lehet, egyetlen ilyen ellenőrző körúton bizonyára többen látna a szárnyparancsnok, mint amit egy hónap alatt az őrsjárat lapokból ki tud böngészni.

A motorkerékpár lehetővé tenné, hogy a szárnyparancsnok örseire rövid — 3 órás — oktatásokra kiszálljon, mely kiszállásoknál napidíj egyáltalán nem merülne fel.

De úgy hiszem, a további indokolás felesleges is; akik a közbiztonsági szolgálat irányításával, a legénység oktatásával, nevelésével és ellenőrzésével foglalkoznak, azok mind jól tudják, kötelességük teljesítését mily óriási mértékben nehezíti a szétszórt elhelyezés s azok örömmel fogják üdvözölni azt az eszközt, mely lehetővé teszi, hogy tulajdonképpeni hivatásuknak fokozottabb mértékben megfelelhessenek.

A kérdés anyagi részének tárgyalásánál kimutattam, hogy ugyanannyi utazást feltételezve, a motorkerékpár használatával tényleges megtakarítás volna elérhető; a fentiekben rámutattam, hogy segítségével testületünk legsúlyosabb problémája — a tiszt és legénység gyakoribb érintkezése s ezzel a túltengő irásbeliség visszaszorítása — megoldást nyerne.

Mi akadályozza mégis annak rendszeresítését? Nincs rá fedezet?

Oly fontos kérdésnél, mint az ország rendjének biztosítására hivatott testületünk akcióképességének növelése, ily jelentéktelen összeg előteremtése nem tartozhatik a lehetetlenségek közé.

Vagy talán az, hogy tisztjeink nem értenek a motor kezeléséhez?

Nos ezt előbb-utóbb mindenkinek úgyis meg kell tanulnia. Hisz manapság már mindinkább kezd felülkerekedni az a felfogás, hogy a technikai eszközök-höz érteni épp úgy hozzátartozik az általános műveltséghez, mint a római birodalom történetének ismerete.

Mindinkább a múlté lesz az az ember, ki restelli bevallani, hogy egy latin citátumot nem ért meg, de egy cseppet sem szégyenkezik azon, hogy pl. a telefonról — melyet naponta használ — csak annyit tud, hogy egyik lyukba beszélni, a másik lyukon hallgatni kell.

Fontos nemzetünk múltjának ismerete, mert abból erkölcsi erőt merítünk; de épp oly fontos a jelent s jövőt jelentő gépek ismerete is.

Gondoljunk arra, hogy a népek vitájában bizonyára nyomósabb argumentum volt a harminc és feles moza-

rak dörgése, mint annak emlegetése, hogy Magyarországon századokon át volt Európa védőbástyája.

Éppen azért, mert a motorhoz csak kevesen értenek, a motorkerékpár szolgálatba állítása csak lassan haladhat előre. Mielőbb meg kell tehát azt kezdeni, hogy a bűn és üldözés versenyében le ne maradjunk.

Ezért azon szárnyparancsnokoknak, kik értenek a motorhoz (megvan a gépjárművezetői vizsgájuk) sürgősen ki kellene utalni a gépeket, hogy annak használhatóságát a mi viszonyaink között kipróbálhassák. A gyakorlati kipróbálás, a nyert adatok feldolgozása, az összes szárnyparancsnokoknak a motor kezelésére való kiképzése úgyszintén túlságosan sok időt fog még igénybe venni!

Az idő halad s nekünk vele kell tartanunk, mert különben találkozni fogunk vásári tolvajokkal, kik a robogó autóból mosolyogják le az ekhós szekéren döcögő szárnyparancsnokot.

Régi magyar katonai büntetések.

Irta: ZSOLDOS BENŐ,
budapesti kir. ítélőtáblai bíró.

II.

Mult cikkem végén a XVIII. század elejéről való huszár-rendtartás ismertetését ígertem, mely az a korbeli katonai büntetésekre vonatkozóan tartalmaz körülményes rendelkezéseket. Elejétől végig fölöttébb érdekes írás ez a huszár-rendtartás, melyet egész terjedelmében először néhai Vajna Károly kir. tanácsos, a budapesti kir. országos gyűjtőfogház volt igazgatója tett közzé a hazai régi büntetésekről írott kétkötetes nagy munkájában és pedig néhai Pekáry József rendőrfőkapitányhelyettes birtokában volt régi kézirat alapján, annak szószerinti, sajátos írásmodorában, mely nem egy helyen nehezebben érthetővé teszi. Ebből az öt részből álló, bőbeszédű írásműből szedtem ki a tárgyunkhoz szükséges instrukciókat, amint azokat az 1722-ben alakult közös hadseregbeli magyar vezénylet alá tartozó huszárezredben alkalmazták.

A rendtartás első része a vesszőztetés, kengyelszíjaztatás vagy farmatringoztatás végrehajtását írja le. Ezt a büntetést rendszerint csoportosan szokták végrehajtani az arra ítéltéken. A megjelölt helyre kivezényelt néhány szakasz katona mind egy-egy vesszőt, kengyelszíjat vagy farmatringot vitt magával aszerint, hogy ezek közül melyikre szól az ítélet. Aztán az Oberstwachmeister a csapatot vonalba állítja, miközben a profosz az elítélt katonákat erős fedezettel „jó vigvázás alatt” odavezeti és a jobb szárny végénél megállítja. Ekkor az Oberstwachmeister elrendeli, hogy a vonal első rendje forduljon jobbra s balra a hátsó vonallal szemben, a puskát a bal lábhoz helyezve, jobb kézben pedig a vesszőt vagy a kengyelszíjat és farmatringot ütésre készen tartva. Ekkor a profosz az elítélttel levéteti az ingét s az embert a katonák kétsora közt szalasztja, minden közember tartozik az elítélttre egyet „tehetsége szerint hát hosszában vagy vállon alul csapni”, — miközben az adjutáns pálcával a rendeken túl a deliquens irányában „fel és alá nyargalózik” s ha valamelyik közember nem tenne eleget a köteletségének, jót üt rajta. — Érthető tehát, hogy ilyenkor akárhány katona az elítélt rovására, eme köteletség teljesítése körül minél nagyobb tehetséget igyekezett bebizonyítani. Általában a lovas katonaságnál a vesszőzés ritka volt, ezt inkább a gyalogságnál alkalmazták, míg amott a kengyelszíj és farmatring szerepelt.

A halálos ítélet végrehajtását az Oberstwachmeister vagy annak távollétében az idősebb kapitány vezeti; részt vesz azon a kapitány strázsamester, három koprál (káplár) és száz közkatona, kik a kivégzés helyére „minden fegyvervonás és trombitaszó nélkül csöndesen nyomakodnak”. Az előírt elhelyezkedés után a kivont kardú Oberstwachmeister parancsára a profosz az elítélttet a vasból kivéteti, aztán az auditor még egyszer felolvassa az ítéletet s ennek végeztével a profosz által neki átnyújtott pálcácskát kettétöri és magától elveti; ekkor megszólal a profosz: „Oberstwachmeister úr, gratia, másodszor is gratia, harmadszor is az Istenért gratia”. — De ha az Oberstwachmeisternek arra az Oberstertől megbízása nem volna és a zászlótartók

sem hoztak volna azonközben, — így felel: Istennél vagy a gratia, itt nincsen, — majd megparancsolja a profosznak, hogy a hóhér kezébe adja a kivégzendőt, akinek is odataszítja s az végrehajtja a kiszabott ítéletet.

„Akiket felakasztanak — mondja a rendtartás — vagy kerékben törnek, csak napnyugat után, a hóhér által temettetnek el, noha sokszor a keréken is hagyatgatnak nagyobb elrettentés okáért, akik pedig arquebuziroztatnak, azokat a pajtásai mindjárt a katonaság elmenetele után, de sine conductu szokták eltakarítani.”

Ha az ítéletet nem hóhér hajtja végre, hanem az golyó általi halálra szól („arquebuzirozás”), — a profosz az ítélet felolvasása után egy külön nyitott helyre vezeti az elítélttet, aki azonnal letérdepel, egy-két bajtársa beköti a szeméit, majd „a hat már előre a végre kommandórozott régi és jó Puskás Köz Katona közül három lassan felvonván a karabinjait, hogy a deliquens meg ne hallja s azon ne alterálódjék, a háta mögé áll, ketteje azok közül az elítélt szívére, a harmadik pedig a fejét célozván, mikor a spiritualis az imádság után a Mi-atyánkot mondja és utoljára arra jön: de szabadíts meg a gonosztól: akkor az Oberstwachmeister a kardjával int s a három katona azon szempillantásban tüzet ad, hogy ha pedig azon lövésekre meg nem halt volna, a másik három katona lép oda s azok a fejébe és szívébe lönek”.

A rendtartás a 4-ik részében intézkedik arról az esetről, midőn az ítéletet az elő nem keríthető elítélt távollétében kell végrehajtani. Először is a szökevényt (profugus) a törvény elejébe idézik; — ezt az auditor hajtja végre egy trombitás, 1 káplár és 6 közkatona közreműködése mellett akképen, hogy tizennégy naponként háromszor, tehát 6 héten át — akár tiszt, akár közember legyen az elítélt — a trombitás minden ilyen napon háromszor megfújja az „appel“-t, utána pedig az auditor nyilvánosan kihirdeti az idézést. Ha az elítélt nem jelentkezik, haditörvényszék tartandó, mely elrendeli, hogy a szökevény neve az „akasztófára veretessék”. — majd ezt pergamenre írják „vagy pléhre, hogy tovább tartson” — s az auditor átadja a profosznak, aki egy káplár és 6 közember kíséretében a törvénytevő-helyhez megy, hol az írást átadja a hóhérnak, aki aztán ezt „jó erős szegekkel” leszegezi. Az már aztán a profosz kötelessége: később is ügyelni arra, hogy az írás az akasztófáról „le ne szakasszék, vagy el ne rontassék”.

Mindezeknél sokkal körülményesebb az eljárás a rendtartás szerint akkor, ha a már hóhér kezébe átadott és akasztófa elé állított elítélt a kivégzés megtörténte előtt legfelsőbb kegyelemben részesült. Ennek a szer-tartása részletesen előírt katonai parádéval, zászló alatt történt, amikor is a kiszemelt helyen az Oberstwachmeister parancsára a katonaság kört formált s azon négy lépésnyi nyílást bagytak; e nyílás előtt a kegyelmet kapott bűnösnek le kellett térdepelnie 20 lépésnyire, majd a kör felé 5 lépésnyire kellett négykéz-láb mász-nia, — „azután térdre áll, a kezeit feje fölött össze-csapván, az Istenért kéri becsületes nevének visszaadását s ismét más öt lépésnyire mászik, hasonlóképen felkiáltván, négykéz-láb”, mire a parancsnok forma szerint kérdi tőle, hogy mit akar, erre az elítélt harmadszor is térdre áll és becsületes nevéért esedezik, — majd a parancsnok azt feleli, hogy „az tekintetes Regiment megadja tenéked becsületes nevedet a zászló megforgatásával és hasonlóvá tészem más becsületes katonához”. Ekkor a bűnös a kör közepére megy, a süvegét a szája-ban tartva, mert t. i. a legelső négykéz-láb mászástól kezdve állandóan a szája-ban kell tartania süvegét s csak amíg szól, addig fogja azt a jobb kezében. Alig ér a kör közepére, a zászlótartó leszáll a lováról, kezébe veszi a zászlót s a megkegyelmezett meg, aki letérdepel, a zászlótartó pedig a zászlót annak feje fölött megforgatja és a kóplya alsó végével a fejét „megtaszítja”. Itt megjegyzi a régi írás, hogy „mivel a lovas-ságnál a zászlók kóplyái alól is meg vannak vassal hegyesítve, lassan bántik a zászlótartó, hogy a deliquens fejét bé ne törje”. Közben a zászlótartó így szól: „Én téged becsületes emberré teszek a fölséges római császár, kegyelmes urunk nevében”, — majd másodszor is megforgatja fölötte a zászlót s ismét megtaszítja az óbester nevében. — a harmadszori megforgatáskor is megtaszítja a fejét a Tekéntetes Regiment nevében. A harmadik ütés után a megkegyelmezett kiejti a szája-ból a süvegét és felkél s a süvegét a nyílás felé rúgja, hol

Február 3-án temették el Bartha Richárd kabinetirodai főnököt. A gyászmenetben résztvett Kormányzó Úr Ö Főméltósága is, nejével és két fiával együtt. Mögöttük a miniszterelnök.

már ott áll a strázsamester egy másik süveggel, amit annak fejébe nyom és a kardot átadja az Oberstwachmeisternek, ki azt a kegyelmezett kezébe adja e szavakkal: „íme, megtétetted a te becsületes neved és a fegyvered is!” — majd a kivezényelt katonasághoz fordulva meghagyja, hogy „senki nagy büntetés alatt szemére ne vesse, hanem ki-ki becsületes pajtásának és katonának tartsa.” Erre aztán megfújják a trombitát, a zászlótartó visszamegy a helyére és a szertartás véget ér.

A Khevenhüller-dragonyosok 1739-ből való rendszabályai szerint a pártütés büntetése a becsületes és a becsstelen halál, a dolog mivolta és módja szerint, amint elkövettetett, ami a gonosztettet öregbíti vagy csökkenti. A szökőknek büntetése akasztás, a közembereket illetően pedig, kik katonai kötelességeiket az ellenséggel szemben nem teljesítik: a sorshúzás szerint minden tizediket a szabad mezőn és az országút mellett fákra felkel akasztani, oldalfegyverét elébb a hóhér törje el és verje vele arcul. Aki bűnösnek találtatik, becsstelen gazembernek ítéltetik és törvényen kívül helyeztetik.

Tagadni nem lehet, hogy csak azt művelhetjük tökéletes ügyességgel, amit mesterség — s nem időtöltésképen üzünk. Ismerje meg tehát kiki, mi az ő mestersége s tisztje, ha valamiben felsőbbiséget vágy elérni, fejtse ki azt tehetsége szerint, foglalatoskodjék azzal minden nap, s tegye azt s csak azt minden vizsgálati s tanulási főtárgyává; minden egyebet melleleg folytasson, az legyen dolga, egyebek nyugalmi, pihenési.

Széchenyi.

A lovak rossz szokásairól.

Irta: Dr. HALASY KÁROLY aligazgató állatorvos.

A lovak rossz szokásai rendszerint a csikónevelésnél vagy a ló használásánál elkövetett hibák következményei; ezeknek egyrésze a ló használhatóságát és ezzel kapcsolatban az értékét is csökkentik, másik része pedig olyan, hogy miatta a ló emberre-állatra egyaránt veszélyessé válhat. Általános tapasztalat, hogy a lovak igen könnyen sajátítják el a rossz szokásokat, annál mehezebb azonban őket azokról ismét leszoktatni. A rossz szokások eredete legtöbbször a meg nem felelő, elsősorban a durva, goromba bánásmódra vezethető vissza. A ló természeténél fogva félénk állat, amely jóindulatú, (amellett határozott) bánásmóddal válik bizalmassá; a durvaságok, ütlelések ellen a maga módja szerint védekezik, s egyik-másik védekezési módja egy-egy rossz szokást válthat ki. Ha a lóhoz észrevétlenül közeledünk és ráütünk, néha csak összerezzen, némelykor azonban hathatósabban védekezik és kirúg; s ha többször ismétlődik, a ló rugossá válik, különösen, ha előtte ismeretlen ember bántja így vele. A ló megjegyzi magának azt, aki őt bántalmazta, mint jótévőjét, elsősorban az ápolóját is felismeri; igen gyakran tapasztalható, hogy a rúgós-harapós ló egyáltalában nem bántja az ápolóját, míg más, előtte ismeretlen emberre egyenesen életveszélyes lehet. Kínzójának tekintti a ló az őt kezelő állatorvost is, mivel a gyógykezelés rendszerint fájdalmat, vagy legalább is kellemetlenséget okoz neki. Magam is nem egyszer tapasztaltam, hogy a kezelésben állott egyik-másik, egészen szelíd természetű ló még hónapok múlva is félt tőlem s némelyik határozottan ellenséges indulattal viseltetett irántam, úgy, hogy amint az

istállóba beléptem, feltűnően izgatótt lett, állásában ide-oda tipegett, kapart, felem rugott, sőt az egyik meg a feléje nyújtott takarmányt sem fogadta el tőlem.

A hátsólovaknál gyakrabban előforduló rossz szokások a következők:

1. *A harapósság* egyike a legkellemetlenebb rossz szokásoknak, mert elsősorban az emberre veszedelmes, s nem egy esetben lett nyomorékká az ilyen ló gazdája vagy ápolója. Ez a rossz szokás rendszerint még a csikókorból származik s rendszerint a csikóval való játszás következménye; idősebb lovaknál a fejbeütés, szájonvágás, ráfujás válthatja ki ezt a veszedelmes rossz szokást. A megrögzött harapós lovakat már nem igen sikerül ezen rossz szokásról leszoktatni, legkevésbé azonban durva bánásmóddal, ütés-veréssel sikerül. Legcélszerűbb az ilyen lovat az istállóban egy alkalmas szájkosárral felszerelni, ápolás közben pedig egészen rövidre felkötni; szogálat közben pedig egy kipárnázott 4–5 cm. széles orrszíjat szorosra felcsatolni. Megkísérélhető még, a harapás pillanatában olajba mártott spongyát vagy egy darab szalonnát a ló szájába dugni; ez a módszer állítólag kezdő harapósság ellen be szokott válni.

2. *A karórágás* (böfögés, ökröndözés, levegőnyelés) abban áll, hogy a ló metszőfogaival a jászolra vagy egyéb körülötte levő s szilárdan álló tárgyra támaszkodva levegőt szív a garatba (néha pedig le is nyeli), majd böfögő hang kíséretében azt ismét kiszorítja. Az ilyen lovak rendszerint soványak, mert az istállóban való tartózkodás ideje alatt sem pihennek, azonkívül a nagyobb mennyiségben lenyelt levegőtől felfúvódnak, kólikába esnek, aminek gyakoribb ismétlődése szintén hátrányosan befolyásolja a tápláltságukat. Azonkívül a takarmányt széjjelszórják, foguk idő előtt elkopik s rossz példát adnak a szomszédaiknak, amelyek rendszerint először is sajátítják el ezt a rossz szokást. A karórágás legtöbbször azzal kezdődik, hogy a sokáig pihentetett lovak csupa nyalomból a jászolat, a vaskarikákat vagy a választórudat nyaldoszák, vagy azokkal játszanak. A nyalogatás gyakori oka az, hogy a takarmányban kevés a só, s ha ezt a hiányt mesterséges úton nem pótoljuk, a lovak a körülöttük levő tárgyakat — első sorban a meszes falat nyaldoszák. Oka lehet továbbá idült gyomorhurut is; s ez utóbbi esetben az alaphántalom gyógykezeléséről kell gondoskodni, míg előbbi esetben rendszeres sóadagolással fogunk célt érni. Ha pedig a nyalogatás kizárólag a sok pihenésre és tétlenségre vezethető vissza, a lovak kellő foglalkoztatása fog eredményre vezetni. A nyalogatásra meg úgy is rá szokik a ló, ha az állásában többször cukorral etetjük, mert a jászolra és egyéb tárgyakra csurgó édes nyálat a ló nyaldosza, s ha ez többször is ismétlődik, a nyalogatásra, majd a karórágásra is könnyen rá szokik.

A karórágás esetében is elsősorban a lovak megfelelő és rendszeres foglalkoztatásáról kell gondoskodnunk; a munkában elfáradt ló az istállóban pihenni szokott s nincs kedve ezt a fárasztó rossz szokást folytatni. Megkísérélhető még a karórágó lovat az etetések közötti időben úgy felkötni, hogy a jászolt el ne érhesse, esetleg az oszlopok közé kikötni. Némely esetben a jászol szélének marhaepével való bekenése is célravezethet. A megrögzött karórágó lovat már igen nehéz leszoktatni; legjobb ellenszere a rendszeres foglalkoztatás mellett a karórágó lovat az istállóban állandóan egy megfelelő szájkosárral felszerelni, esetleg a lovat egy sima falakkal bekerített boxba állítani, ahol támaszkodásra nincsen alkalma. Végül, ha ez sem vezet célhoz, nem marad egyéb hátra, mint a lóra egy kb. 5–6 cm. széles torokszíjat szorosra felcsatolni, amely böfögéskor összeszorítja a ló torkát s ezzel fájdalmat okoz, amiért is a ló ezt a rossz szokását nem űzi, sőt néha a torokszíj huzamosabb alkalmazása után egészen is elhagyja.

3. *A szítálás* (szövés, ringadozás) abban áll, hogy a ló elülső lábait szétterpesztve mellső testrészét jobbra-balra himbálja — néha órákig is megszakítás nélkül. Ennek a rossz szokásnak az az ártalmas oldala, hogy a lovak a pihenésre szánt időben is aránylag fárasztó munkát végeznek, azonkívül elülső lábait céltalannul elhasználgatják és idővel szabálytalan lábállás (földöntág, francia) is kifejlődik. A szítálásról való leszoktatás is igen ritkán szokott sikerülni s itt is

inkább a jó bánásmód, a szítáló lóra való gyakori rászólás, mint az ütlegetés vezet célhoz. Ez a rossz szokás meggátolható alkalmas lábnyügök (béklyók) felcsatolásával, amelyek az elülső lábak szétterpesztését megakadályozzák s ezzel a szítálást is lehetlenné teszik. Hasonló eredményre vezet a lónak egy szűk s deszkafallal bekerített állásban való elhelyezése, esetleg oszlopok közé való kikötése is. A lábnyüg párnázott legyen, különben zúzódást, esont-hártyalobot okozhat.

4. *A rugás* a legveszedelmesebb rossz szokások egyike, mert állandóan veszélyezteti az ember testi épségét. Ez a rossz szokás már határozottan rossz indulatra vall s rendszerint előzetes goromba, durva bánásmódra, főképen a lónak az istállóban való ütlegetésére vezethető vissza. Vannak rugós lovak, amelyek csak az istállóban és csak az embert rugják meg, vannak továbbá olyanok, amelyek mindenütt és emberre-állatra egyaránt rugnak, s végül vannak olyan lovak, amelyek csak társaikra rugnak; ez utóbbi eset rendszerint arra vezethető vissza, hogy az ilyen lóba egyszer-kétszer belelovagoltak és hátsó lábait letiporták. Az ilyen ló más ló közelségétől fél és rugással védekezik. A rugásról való leszoktatás szintén a legnehezebb feladatok közé tartozik és csak ritkán sikerül. Némely esetben célra vezet a következő eljárás: A ló hátsó lábaira karikával ellátott csüdszíjakat csatolunk, hátára egy, a felső részén két vaskarikával felszerelt hevedert kötünk, a fejére pedig kényszerféket teszünk. A csüdszíjak vaskarikáihoz egy-egy kötelet erősítve és a heveder karikáin jobbról és balról átvezetve, azt a kényszerfék karikájához kötjük anélkül, hogy a kötelek ki volnának feszítve. Amint a ló egyik lábával kirug, az azonoldali kötelet hirtelen megfeszíti s ezáltal a kantárral ráüt a saját orrára, ami a rugás nagyságához képest kisebb-nagyobb fájdalmat okoz. Vagyis a ló minden rugásával önmagának okoz fájdalmat, önmagát bünteti, azért is a rugást mihamar beszünteti s gyakran a készülék nélkül sem űzi tovább ezt a rossz szokását. Nem tanácsos a kötelek végét a zablához erősíteni — bár ez még hatásosabb volna, — mert könnyen hordásztörést okozhat. Ennél egyszerűbb s esetenként szintén célra vezető módszer még a következő: A rugós ló mögé egy szalmával kitöltött zsákot úgy akasztunk fel, hogy azt a ló a rugáskor el tudja érni. Amint a ló kirug, a kötélen csüngő zsákot kilendíti a helyéből, de az azonnal vissza is lendül, egyben pedig megüti a ló farát; erre a ló újból kirug, a zsák pedig újból üti meg a farát; többszöri rugás után a ló rendszerint megijed s a rugást abbahagyja; ezen eljárás többszöri alkalmazása után a ló néha le is szokik a rugásról. A más lovakra rugó lovakat már rendszerint nem sikerül ezen veszedelmes rossz szokásról leszoktatni s így nem tehetünk egyebet, mint az ilyen lóval a többiek-től elmaradni és csoportban való lovaglásnál a csoport végén lovagolni, s ha kirug, azonnal a megfelelő büntetést alkalmazni.

5. Egy másik, és ugyancsak rossz indulatból eredő rossz szokás az, amikor a ló mellső lábával az ember felé vág; az ilyen ló többnyire harapós is szokott lenni. A leszoktatás igen nehéz, legtöbbször lehetetlen s így elsősorban arra kell törekednünk, hogy a ló emberben kárt ne tehessen; ez a ló béklyózásával el is érhető, sőt türelemmel és első sorban jó bánásmóddal egyik-másik ló abba is hagyja ezt a veszedelmes rossz szokását.

6. *A nyelvtöltögetés, nyelvlógatás* lehet rossz szokás, de oka lehet a nyelv benuványa is s ez esetben nem minősíthető rossz szokásnak. A rossz szokásból eredő nyelvlógatásnak nincsen lényegesebb, káros következménye, csak elcsúfítja a lovat s így értékeesebb lónál mindenesetre hibaszámba megy. A hibás kantározás, főképen az áladzólanc állandó szoros volta, a durva vezetés, a nyelvnek gyakori kihuzása, különösen érzékenyebb szájú lovaknál, könnyen elősegítik ennek a rossz szokásnak a kifejlődését. Kezdő nyelvlógatóknál a szabályos kantározás, a zabla kicserélése, a könnyű kéztartás sokszor célra vezet; megrögzött nyelvlógatóknál nem marad egyéb hátra, mint a nyelvet a ló használatára alkalmával a szájban valami módon rögzíteni. Legcélszerűbb a nyelvet egy szalaggal áthurkolni és a zablához vagy az alsó álkapocshoz kötni. A szalag ne

legyen túlszoros, különben elszorítja az ereket és a nyelv elhalhat.

7. A *bagózás* abban áll, hogy a ló a félig meg-rágott takarmányt a zápfogak és a pofa között tartja, ami erjedésre és szájbűz keletkezésére vezet. Leggyakoribb oka a zápfogak rendellenes kopása, ami miatt a ló a takarmányt csak tökéletlenül tudja megrágni, azonkívül az éles fogcsücskéek felsértik a nyelvet és a pofák belső felületét, úgy hogy ott nehezen gyógyuló fekélyek támadnak. Minthogy emiatt a rágás a lónak fájdalmat okoz, a takarmányt csak tökéletlenül rágja és sokáig tartja a szájában. Az ilyen lovak tápláltsága rendszerint gyenge, mert a tökéletlen rágás miatt az emésztés is hiányos, azonkívül idővel idült gyomorhurut is kifejlődik; az ilyen lovak bélsarában sok emésztetlen, ép zabszemét is találunk. Ilyen esetben a zápfogak lereszeltetésével, a szájsebek és az idült gyomorhurut gyógykezelésével a bagózás rendszerint magától szűnik meg.

8. A *fogsizolás* abban áll, hogy a ló a metszőfogait állandóan a jászolhoz dörzsöli, ami által kellemetlen zajt csap; azonkívül idő előtt elkoptatja a fogait és a munkaszünetben nem pihen. Alkalmos szájkosár, vagy a jászolszélnek zsírral vagy marhaepével való bedörzsölése sokszor sikerrel jár.

9. A *farokdörzsölő* lovak a faroktövéket az istálló oszlopaihoz, a választófalhoz s általában minden a dörzsölésre alkalmas tárgyhoz dörzsölik, mihelyt erre csak alkalom adódik. A folytonos dörzsölés következtében a faroktőről a szőrzet letöredezik, lekopik, majd a bőr is kisebbedik, a faroktő idővel teljesen kopasz lesz (patkányfarok), néha pedig még a combok hátsó felülete, az ülógumók tájéka is hasonló elváltozást mutat. Ennek a rossz szokásnak az igazi oka majdnem mindig az ápolás hiányában rejlik; a farok gondozására ugyanis fokozottabb figyelmet kell fordítani, mert a hosszú szőrzet az ápolást megnehezíti, amellett a por és piszok nagyobb mennyiségben és könnyebben rakódik le, mint a rövid szőrrel fedett egyéb testrészek. Ha ezt nem vesszük kellő figyelembe, a lerakódott por és piszok nagyfokú viszketetést okoz és ennek enyhítésére a ló a farát dörzsölgeti. Ilyképpen a farokdörzsölés nem is annyira rossz szokás, mint inkább egy kellemetlen érzés (viszketegség) megszüntetésére irányuló törekvése a lónak. Oka eszerint nyilvánvaló: a farokápolás elhanyagolása. Ellenszere: rendszeres és gondos farokápolás, lehetőleg hetenkint egyszer langyos szappanos vízben való mosatása az egész faroknak; ha pedig a farok bőre a folytonos dörzsölés következtében már kisebbedett, elsősorban annak szakszerű gyógykezeléséről kell gondoskodnunk. A farokdörzsöléshez hasonló rossz szokás a *bőrrágás*, amikor a ló látszólag minden ok nélkül a bőrét harapdálja, néha annyira, hogy ki is sebesedik. Leggyakoribb oka, valamely viszketegséggel járó bőrbántalom, vagy még gyakrabban a felület és hanyag ápolás, tehát legtöbbször nem is rossz szokásnak minősíthető, hanem ugyancsak a ló védekezése a viszketés kellemetlen érzése ellen. Ezért a bőrbetegség gyógyításával, vagy lekiismeretes ápolással a bőrrágást rendszerint magától hagyja el a ló, ellenkező esetben felkötéssel vagy szájkosárral védekezünk ellene.

10. A *hevederiszony* a ló használatával kapcsolatban mutatkozó rossz szokás, amely abban áll, hogy a felnyergelt ló a felülés után folyton ágaskodik, esetleg hanyatt is vágja magát, úgy, hogy veszélyezteti a lovas és saját testi épségét. Ez legtöbbször élelkebb vérmérsékletű, érzékenyebb lovaknál szokott előfordulni, amelyek a szükséges szorosságra meghúzott hevedert nem tűrik és így védekeznek ellene. Az ilyen lovakat úgy kell felnyergelni, hogy a hevedert előbb tágabbra hagyjuk, utána a lovat egy-két percig kézen megvezetjük és csak aztán húzzuk meg a hevedert a kellő szorosságra, ami ellen aztán a ló rendszerint már nem védekezik. Ehhez hasonló rossz szokás az, amikor a ló a felnyergelés alkalmával annyira felfújja magát, hogy a legszorosabbra meghúzott heveder alig néhány lépés után annyira meglazul, hogy újra meg kell húzni. Ez rendszerint idősebb hátsólovaknál fordul elő, amelyek nem szeretik a szorosra húzott hevedert és így védekeznek ellene. Ellenszere: a hevedert a nyergelésnél kellő szorosságra meghúzni, aztán a

lovat megvezetni és az eközben meglazult hevedert újból meghúzni.

11. A *döcögés* rendszerint jobbvérű, élelkebb vérmérsékletű lovaknál előforduló rossz szokás, és abban áll, hogy a ló — rendszerint más lovak társaságában — rendes lépés helyett apró lépésekben szabálytalanul üget (tipeg) és közben a lovast kellemetlenül összerázza. A döcögés okai lehetnek: a lovas nyugtalan, rossz ülése, durva keze, a hibás nyergelés és kantározás, nevezetesen, ha túlszoros az álladzólanc, vagy a feszítőzabla rossz fekvése, különösen, ha túl alacsonyan fekszik és hímvirú lovaknál lépés közben állandóan ütögeti az agyarfogakat és az inyt zúzza. Döcög a ló akkor is, hogyha nyeregterése van és a lovas továbblovagolja; ez rendszerint az első tünete a nyeregterésnek, főképpen olyan lovaknál, amelyek nem szoktak döcögni. Döcögni szokott végül bármely ló akkor, ha csoportban való lovaglás közben nem mehet a csoport élén, vagy ha nem kiadós a lépése és nem bír lépést tartani a többivel. A döcögés elsősorban a lovasra nézve nagyon kellemetlen, de a lovat is ok nélkül kifárasztja és a nyereg is könnyebben félrecsúszik és okozhat törést. A döcögésről csak akkor sikerül a lovat leszoktatni, ha ismerjük az okát és elsősorban azt szüntettjük meg. Legfontosabb, hogy a lovas ne vesztse el a türelmét és ne büntesse meg a lovat esetleg olyan hibáért, amely nem is a lóban, hanem öbenn rejlik. Nagyon rosszul cselekszik az a lovas, aki ahelelyt, hogy a döcögés okát kutatná, a lovat ütlegeli, vagy, ami még rosszabb, durván rángatja; ezzel is csak magának árt, mert a ló még nyugtalanabb és rá nézve még kellemetlenebb lesz. Ha a döcögés a ló ideges vagy izgatott voltából ered, a nyugodt kéztartás, a száraz ismételt elengedése és lassú felvevése s elsősorban pedig nagy türelem fog célra vezetni. Ha a döcögő ló szar mögött van, előbb előrehajtó segítségekkel a zablához hozzuk és aztán igyekezzünk lépésbe venni. (Utastítás a lovaglás, hajtás és mállásállat vezetés oktatására I. füzet 197. p.)

12. Egy további, ritka, de annál kellemetlenebb és veszélyesebb rossz szokása némely lónak az, amikor mindenáron szabadulni akar a lovasától, s ha ez másképp nem sikerül, egy alacsonyabb ágú fa alá vagy egy alacsonyabb bejáratú helységebe viszi és „letörlí” magáról. Ilyen lóval szemben helye van az indulatmentes büntetésnek, amellyel néha sikerül is lovat erről a határozottan rossz indulatból eredő szokásáról leszoktatni. Célszerű továbbá a lovat rendszeresen dolgoztatni — lehetőleg egy olyan bekerített helyen, ahol a „letörlésre” alkalmat nem talál.

13. Nem kevésbé kellemetlen rossz szokása a lónak az, amikor felülés közben ugrál, vagy a felülés után azonnal elindul, vagy el is szökik. Ilyen lóra a lovatfogó ápoló nélkül, egyedül felülni nem kellemes és jó lovassal is megeshetik, hogy felülés közben leesik. Ez a rossz szokás rendszerint olyan lóban fejlődik ki, amelynek lovasa a felülésnél teljes súlyával beleesik a nyeregbe, ami főképpen a fiatalabb és a lovas súlyához még nem szokott lovaknak fájdalmat okoz; természetes, hogy a ló az ilyen durva bánásmód ellen a maga módja szerint védekezik. Az ilyen lovat ki kell venni értelmetlen lovasa kezéből és egy könnyebb súlyú és értelmes jó lovassal lovagoltatni; a felülésnél a lovat ápolójával tartatjuk, esetleg felülés közben zabbal kínáljuk; a lovas pedig lassan és észrevétlenül ereszkedik bele a nyeregbe, esetleg többször is üljön fel egymás után és elindulás előtt néhány pillanatra maradjon állva. Ha a ló már megszokta a lovas súlyát és egyensúlyba jött, rendszerint már nem szegül ellen a felülésnek.

14. Végül elég gyakori rossz szokása még a lovaknak az, hogy *nem tűrik a patkolást* és annak minden eszközzel ellenszegülnek. Ez a rossz szokás rendszerint olyan lovakban észlelhető, amelyeket csikókorukban nem szoktattak a lábfelvételre és amelyeknek patáit nem faragtatták le időközönként, vagy amelyekkel az első patkolás alkalmával durván bántak, ütlegelték, vagy goromba és fájdalmas kényszereszközöket alkalmaztak. Az első patkolásnál nagyon óvatosan kell eljárunk és a lovat csak tapasztalt és loértő személyzetre és ügyeskezű, gyors kovácsra szabad bízni. A megrögzött ellenszegülővel szemben sem szabad azonnal a legdurvább kényszereszközöket alkalmazni.

hanem előbb keressük meg az ellenszegülés okát és azt szüntessük meg. Ezek az okok a legkülönbözőbbek lehetnek: a megrögzött ellenszegülőt a kovácsműhelyben alkalmazott kényszereszközök ijesztik el a patkolástól; egyik ló a műhely zajától vagy füstös levegőjétől, a másik a zajtól irítozik. Egy másik ló fél a kalapácsütéstől vagy a faragástól nem tűri, s azért szegül ellen már a lábfelevételnek is. Nyáron az érzékenyebb természetű ló a legyek miatt nem állja a patkolást. Igen fontos, hogy a patkolás ne tartson sokáig, ezért célszerű a patkókat előre elkészíttetni, s a patkolást egy ügyes és gyorskezü kovácsra bízni, valamint a patkókat is a vasalásra előkészíteni, hogy a faragás se tartson sokáig. A lovat is elő kell készíteni a patkolásra; ha nemcsak a patkolásnak szegül ellen, hanem egyben egyéb rossz szokásai is vannak, (harap, rúg) s ezek által veszélyeztetni a kovács és a segédszemélyzet testi épségét, akkor tanácsos a patkolás előtt 2-3 napon át a lóval a rendesnél többet dolgoztatni és a takarmány egy részét, az utolsó napon pedig az egész takarmányt elvonni, mert ilyen állapotban könnyebben fékezhető meg a ló, mintha pihent és teljes erejében van. A ló fejére kényszerfeket teszünk és ha a műhely lármáját vagy szagát nem tűri, a műhely mögé vagy közelében állunk fel a lóval; a kényszerfék szárát nem kötjük meg szilárdan, hanem egy vaskarikán átfűzve, a végét a kezünkben tartjuk, hogy idejében hosszabbra eresztessük. Aki a lovat fogja, az igyekezzék a ló figyelmét a patkolástól elvonni: beszéljen hozzá, vergesse, simogassa, kínáljon meg zabbal; ha ez nem használ, a felső ajakára pipát teszünk és annak nyelét állandóan mozgatójuk. Ha a ló a felemelt elülső lábát erőszakkal kirántja, akkor gúzsba kötjük. Az elülső lábakkal rendszerint kevesebb baj van, mert azok vasalását a legtöbb ellenszegülő még tűrni szokta, a hátsó lábak megvasalása — különösen egy megrögzött ellenszegülőnél, már sokkal nehezebb, s ha a ló egyben rugós is, még veszélyes is. Némelyik ló egyáltalában nem engedi a hátsó lábaihoz hozzányúlni, vagy ha meg is engedi fogni, nem akarja feladni; néha pedig fel is adja a lábát, a faragást is eltűri, de már az első kalapácsütésre kirántja azt. Az ilyen lovat a műhely falához állítjuk, külső elülső lábát felvételjük és a ló figyelmét a hátsó lábokról elvonjuk (pipa, etetés, a kényszerfék szárának réngatásával stb.). Közben egy segéd a lovat a hátán és farán végigsimítja és igyekszik a külső hátsó lábáig egy kötéllal ellátott csüdszíjat felcsatolni. Ha ez sikerült, a ló elülső lábát leeresztjük, a csüdszija erősített kötelet a lóra csatolt heveder vaskarikáján átfűzve, hátrafelé mérsékelten megfeszítjük s ezzel egyidőben egy másik segéd a hátsó lábat lassan felemeli és megtámasztja, a másik segéd pedig a kötelet a csüdszija vaskarikáján átfűzve, előrefelé kifeszítve tartja; ezzel meggátolja, hogy a ló kirugjon és a láb rögzítésében is segítkezik. Fontos, hogy a láb-fogó ember a lábat el ne engedje és ha a lónak többszöri kísérlet után a lábat kirántani nem sikerült, rendszerint megnyugszik és a patkó felszegelését is eltűri. Az egész művelet lehetőleg teljes csendben történjék, mert a lárma a legtöbb lovat csak felizgatja és a patkolást még nehezebbé teszi. Megnyugtatólag hat a lóra, ha lovasa, vagy ápolója áll a fejenél, vagy ha az tartja a kényszerfék szárát, úgyszintén, ha más ló is van mellette. Itt is, mint minden rossz szokás leküzdésénél elsősorban nagy türelemre van szükség; ütésverés a lovat a patkolóműhelyben meg nem félemlíti, hanem még jobban felizgatja, és azt érnék el, hogy a következő patkolásnál a ló még jobban ellenszegül. Ha a ló minden kísérletezés dacára sem tűri a vasalást álló helyzetben, akkor legcélszerűbb a lovat lekötetni (dönteni) és így megvasaltatni.

Az elmondottakból megállapítható, hogy a lovak rossz szokásai rendszerint a helytelen bánásmód vagy a ló tértelenségének következményei; a természeténél fogva, jámbor, kecses és az emberhez ragaszkodó állat, amely nem születik rossz indulatúnak, hanem az ember brutális bánásmóddal válhatik azzá. Mivel a rossz szokásokról való leszoktatás rendszerint igen nehéz feladat, inkább arra kell törekednünk, hogy a rossz szokások kifejlődését meggátoljuk, ami elsősorban megfelelő bánásmóddal és a ló rendszeres dolgoztatásával érhető el.

Szemelvények a repülés-technika fejlődéséből.

Irta: Nagyalásonyi BARCZA JENŐ főhadnagy.

Hasznos szolgálatot vélek teljesíteni, midőn a modern kérdés ismertetése céljából szót kérek, hogy a rendelkezésemre álló adatok érdekesebbjeinek közreadásával a tárgy közelebbi megismerésére módot nyújthassak érdeklődő bajtársaimnak. Rosszul is fejezem ki magam. Alig tudnék ugyanis testületünk tagjai között olyan egyént elképzelni, aki a modern technika vívmányai iránt nem érdeklődne, aki közömbösen napirendre tudna térni a leg- raffináltabb, legcsodálatosabb találmányok felett ma, midőn ezek úgyszólván nap-nap mellett, újra és újra bámulatba ejtenek bennünket.

Repülő technikánk a háború lezajlása után a nyugodt és biztos fejlődés útjain haladt volna, ha a trianoni béke véreink nagy tömegétől, természeti kincseink legjavától meg nem foszt bennünket és el nem vágja még annak a lehetőségét is, hogy a saját országunk felett elterülő légben szabadon közlekedhessünk. Így nem követhetjük a külföld rohamosan fejlődő aviatikáját, csak lelki szemeinkkel tarthatjuk nyilván a „győztesek“ kísérleti eredményeit, hogy legalább szellemileg felkészülhessünk, s hogy tudjuk mivel kell majd szembenéznünk s mit kell leküzdenünk.

*

Lássuk, hogy a háború utáni idők elmúltával s a kísérletezések kényszerű szünetelése okozta aléltásunk ideje alatt, milyen eredményeket értek el a győztes hatalmak a repülőgépkonstruációk terén.

Eltűntették a régi huzalokkal, kábelekkal, rudakkal keresztül-kasul szótt szemet nyugtalanító aeroplán-konstruációkat, melyeket méltán neveztünk a háború alatt „repülő drótakadályoknak“. Ma ezek a felesleges légellenállást okozó részek eltűntek s a szárnyak merevítés nélkül, csupán egykét rúddal alátámasztva ágaznak kétfelé a gép törzséből. Ez a „szabadonhordó“ elrendezés csökkentti a légellenállást és lehetővé teszi, hogy az annak legyőzésére fordított motorerő felszabadítva, a gép teljesítményének (sebesség) növelésére fordítassék. Az összes alkatrészek célszerű konstruálásával is hasonló célt követtek.

A szárnyak minőségében a vastag anyagból készült szárnykonstrukció győzedelmeskedett. A fa alkatrészeket sikerrel helyettesítik a szilárdabb nikkellacél, krómnikkel és duraluminium fémanyagokkal. Németország közkedvelté tette a teljesen fémből készült géptípust, sőt Amerikában már a légesavarokat is fémből állítják elő.

A háború alatt a legerősebb az ötszáz lóerős repülőgépmotor volt, míg ma már ezer lóerős motorok is vannak. Mind nagyobb tért hódít a drága benzinnel olcsóbb nyersolajokkal való helyettesítése. Tudjuk, hogy nagyobb magasságban ritkább lévén a levegő, annak ellenállása is kisebb, tehát gyorsabban lehet benne repülni, mint a földhöz közelebb eső atmoszférában. A nagyobb magasságokban azonban a motor kisebb üzemanyag levegőkeveréket kap, miért is külön „magassági motor“ konstrukciók válltak szükségessé.

Nagyobb teherbírásra berendezett gépeknek az a hátrányuk, hogy a fel- és leszállás alkalmával nagyobb területek beszaladására van szükségük, ezért a kényszerleszállások veszéllyel járnak. Ennek kiküszöbölésére a franciák és az olaszok többféle megoldást találtak.

Fontos és nehéz probléma volt a nagy repülőgépek egyensúlyozó szerkezete, melyet a németek oldottak meg sikerrel. Ez a megoldás ugyan is, az automatikus stabilizálás, — mely régi problémája a repülőtechnikának — többféle módon is megoldást nyert. Már 1918-ban pilótanélküli repülőgéppel is folytak kísérletek, amelyet elektromágneses hullámokkal kormányoztak. Ennek a találmánynak a külföld nagy hadászati értéket tulajdonít.

A mai repülés megbízhatósága más földi járművekével azonos. Érdekesnek tartom itt a legutóbbi hiteles statisztika állítását leírni, mely szerint a vasúti üzemen minden százezer km.-re több mint egy katasztrófa jut, addig pl. a német légi forgalomban háromszázezer berepült km.-en egy könnyű baleset fordult elő.

A gyors mozgás okozta időnyereség, a gyors helyváltoztatás lehetősége a repülést minden harcászati szempont mellőzésével is, az összes közlekedési eszközök fölé helyezte s ezért a világ minden állama lázas munkát fejt ki, légiközlekedésének tökéletesítésére.

A közlekedési repülőgép átlagtipusa az egy-motoros, néhány száz lóerős, 5—6 személyes gép, melynek zárt kabinja autói- vagy hajó-kajúthoz hasonló kényelemmel van berendezve. Vannak kéthárom, vagy többmotoros óriásgépek, melyek 15—30, sőt több utast is vihetnek magukkal. Az ilyen gépóriásnak több pilótája és szerelője van, akik közül külön, vezető kabinból kormányozzák a monstrumot. Persze ezeken a gépeken a rádió nem hiányozhatik.

A légiforgalom bázisai a modern repülőterek, melyek legtöbbször a vasúti állomások majdnem minden tartozékát magukban foglalják. Fontos intézménye a repülőtereknek a meteorológiai állomás, hol a pilóták rádió útján vett értesülések alapján a berepülendő útvonal időjárásáról nyernek tájékoztatást. Közlekedési repülőgép ma már nem indul útnak drótnélküli távíró nélkül, mellyel a repülőtérről az időjelentéseket és esetleges utasításokat veszi fel és szükség esetén felhők között és ködben ezen útján tájékozik. A köd, mely eddig az egyetlen, de szinte legyőzhetetlen akadály a légiforgalomnak a rádióhullámokban hatalmas ellenségre talált. Ha a köd megfekszi a repülőteret, lehetlenné tesz ott minden fel- és leszállást. E hátrány megszüntetése érdekében folynak a kísérletek. Főleg világító berendezésektől várnak eredményt. Európa legnevezetesebb légivilágító tornya jelenleg a dijoni, melynek 874 millió gyertyafényerejű sugárkévéje tiszta időben 500, erős ködben 160 km.-ről látható a repülőgépről.

Pár szót szeretnék szólni még az utóbbi évek egyik legnagyobb technikai sikeréről, a motornélküli repülésről. Ez a csodálatos találmány abból áll, hogy utánozni próbálják a nagy madarak azon bámulatos produkecióját, hogy hosszú ideig lebegve szállnak a levegőben minden szárnycsapás, tehát mechanikai erő kifejtés nélkül. A vitorlázó repülés

a motornak a levegő energiájával alkalmas módon való helyettesítése. Lényeges az, hogy a Nap által felmelegített levegő felemelkedik, felfelé kényszerül haladni a szél, ha útközben magas hegyhez, vagy meredek parthoz ér. A mai vitorlázó repülés ezeknek a felfelé emelkedő légáramlatoknak kihasználásán alapszik. Ebben is a németek a mesterek s utánpótlói a franciák, kik e repülésben 700 m. magassági rekorddal vezetnek. A német Schulz 12 óra 6 percig tartotta fenn magát ily módon a levegőben. Persze e vitorlázás messze elmarad még a madarak tökéletes ilyfajta repülésétől. A jövő ezt, ha nem is az energia teljes helyettesítésére, de pótlására minden bizonnyal fel fogja használni, mely által óriási költségek takaríthatnának meg. Nálunk Lampich Árpád mérnök konstruált egy segédmotoros vitorlázó gépet, mellyel ugyancsak szép eredményt ért el.

A magyar repülőtechnika kényszerű letargiája mellett is, ami keveset produkált, az kifogástalan és bármely külföldi nagy gyárnak is dicsőségére vált volna. Ilyen a Rotter mérnök-féle sportgép a Daru, illetve Dongó, mely utóbbi 100 lóerős, 9 hengeres forgómotorral felszerelt biplán. Bár Trianon elvette szárnyainkat, de a magyar őserő csirája életre kelt s idővel megteremti majd a várva-várt virágzó magyar aviatikát.

*

A Z. R. 3. ismert sikerei a kormányozható léghajó életképességét beigazolták. Anglia és Amerika már több hasonló léghajószörnyeteget épített, amelyek földrészeket összekötő tengeren túli relációkon, nagy terhek szállítására is alkalmasak. Az Anglia által épített R. 101-et pl. 7 motor hajtja, 4200 lóerővel, s teherbírása 150 tonna. Száz utast képes magával vinni, kiknek kényelmét hálófülkék, dohányzó, társalgó és rádióval felszerelt táncterem szolgálja. Az Amerikában készülő léghajó-koloszusok egyike nem kevesebb, mint 284 m. hosszú és 36 m. átmérőjű, ami a 4000 lóerős motor aggrerátumával 140 km. óránkénti sebességgel halad, vagyis 48 óra alatt Európába lehet repülni vele. Hogy e léghajók üzembiztonságát fokozzák, azok töltésére a gyulékony hidrogén helyett a hélium nevű nemes gázt használják.

Megfelelő léghajókikötők létesítésével hatalmas forgatható léghajócsarnokok építésével, melyek a léghajó szabadon való kikötésére és tartózkodására is módot nyújtanak, lehet a léghajóközlekedést biztossá és rendszeressé tenni.

Tegyünk még egy rövid pillantást a levegő közbiztonságára, mely tárgyban már e lapok hasábjain Horváth Győző vkszt. százados és Udvary Jenő főhadnagy urak tanulságos cikkeket közöltek.

Mint minden nagystilű dolog, úgy a repülőgép segítségével elkövetett szélhámosok és bűncselekmények is Amerikában találtak a legtermékenyebb talajra. Így főleg az alkoholesempészet repülőgépen, valóságos iparágá fejlődött az Egyesült-Államokban, hol az óriási tökével rendelkezik. Repülőgépen csempésznek Európában is. Különösen Oroszországból csempésznek kommunista röpiratokat más államokba. Általában az arany- és ezüstneműek csempészése ez úton dominál egész Európában.

Előfordult, hogy gonosztevők levegőben a repülőgép utasait kifosztották s a rádióberendezéseket hasznavehetetlenné téve a pilótára revolvert fogtak, hogy valamely lakatlan területen leszállásra kényszerítsék.

Az Unió határvidékén egy repülőgéppel rendelkező rablóbanda működött, mely éjjel egész falvakat kifosztott s a következő éjszaka többszáz km.-rel odébb hasonlóképen garázdálkodott.

Bebizonyított tény, hogy ismeretlen származású külföldi repülőgépek ma is állandó csempészést üznek Magyarország területén. Gyakori az őrök azon jelentése, hogy olykor felismerhetetlen, máskor pontosan megállapított külföldi jelzésű repülőgépeket észleltek oly helyeken is, melyek nem esnek a rendszeres forgalom útvonalába.

Még számtalan esetet tudnék itt leírni, de ennyit is elegendőnek tartok ahhoz, hogy a repülőgép segítségével végrehajtott büncselekmények meggátolásának egyedüli eszközére, az őrök által havonként bejelentendő repülőtevékenységi kimutatások fontosságára és azok pontos összeállításának szükségességére reámutassak, annál is inkább, mivel ezen büncselekmények meggátolására az egyedül célravezető légirendőrség vagy csendőrség felállítására az ántánt miatt még nem is gondolhatunk.

Egy napilap a közelmúltban megjelent számában olvastam, hogy Anglia egyik legrégebb pilótája, ki emellett repülőgépgyáros is, olyan nyilatkozatot tett, hogy a jövő légiforgalma földünk felett 18—20 km.-es magasságban fog lebonyolodni, miáltal a föld felszínén levő nagy légellenállás annyira csökkentetnék, hogy ugyanolyan energia felhasználása mellett 1600 km. óránkénti sebességgel való haladást érhetnének el.

Eddig az ujsághír.

Ugyancsak nem tudom itt elhallgatni újszólván a világ összes embereit izgalomban tartó problémának érintését sem, mely a világűrbe való kijutás, a mérhetetlen térben lebegő égitestek elérésének gondolata.

Hogy ha az előbbi angol forrásból származó hírek komoly, tudományos alapja van, mint ahogyan tényleg van, úgy a repülőtechnika a műszaki élet olyan terrénumán mozog, ahol a fejlődés útjainak csak a sejtelem és a képzelet szabhat határokat.

E két problémát akarattal állítottam egymás mellé, hogy olvasóimnak a tudomány mai legtávolabbi célkitűzéseit bemutathassam.

A diákevek legkedvesebb olvasmányai a fantasztikusnak tartott Werne-regények, melyek állításai még a közelmúltban is mosolyra készítő lehetlenségeknek látszottak, a mai találmányok között már lassanként a valóság határai felé közelednek.

Ha a 18—20 km.-es magasság a repülésben megoldatik, úgy a világűrbe való kijutás problémája sem látszik — legalább elméletileg — lehetetlennek.

Milyen lehetőségekkel számolhatunk, ha az angol pilóta kísérletei beválnak? A repülőgépnek 23 évi szakadatlan tökéletesítése után, vagyis 1924-ben a hitelesített óránkénti sebességi rekord 448 km., míg az amerikaiak hitelesítetlen sebességi

eredménye 487 km. volt, ugyanekkor a magassági rekord jóval túllépte már a 12 km.-es határt, s így nem lehetetlen, hogy a motorteknika fejlődése néhány év múlva a 20 km.-es emelkedésre is lehetőséget nyújt. Az angol pilóta által elérni óhajtott magasságtól íme már csak 6—8 km. választja el a tudományt. Ilyen magasságban eltűnik a köd és felhő, a pilóta két legnagyobb ellensége és nincsenek kiszámíthatatlan viharok. Ellenben a levegő rendkívüli ritkasága miatt a repülőgép utaskabinjait légmentesen kell majd elzárni a külvilágtól, hogy a mesterségesen előállított levegő el ne illanjon a külső légritka térben. Számítások szerint a két légtér között tizenhétszeres lesz a nyomáskülönbség. Gondoskodni kell a kabin egyenletes fűtéséről is, minthogy a hőmérő — 50 C. fok körül fog állani e magasságban. Ezen problémák egyáltalában nem mutatnak olyan nehézségeket, melyeknek megoldása leküzdhetetlen akadályokba ütköznék, s így még azt is remélhetjük, hogy az ember versenyre kelve a föld forgási sebességével, Budapestet, Londont, Newyorkot el tudná érni ugyanazon nap ugyanazon órájában.

*

Az ember nyugtalan, kutatószelleme nem ismer határokat. E folytonos nyugtalan kutatás közben elles a természet örök törvényeiből sok mindent, melyet saját életének kényelmére és praktikussá tételére fordít. E nyugtalan küzdés a fejlődés alapja. A fejlődés pedig a maga zabolátlan paripáján száguld a végtelenbe.

A haladás, a világ folyása nem változik, ha mi személyünkre nézve ezen állandó folyamatba belekapcsolódunk, vagy ezzel mit sem törődve, közömbösen elröppenni hagyjuk a nagy eseményeket magunk előtt. Az örök fejlődésben egy perc megállás nem következik be ezáltal, de egy szép napon arra a tudatra ébredünk, hogy nem a mában, de egy elmúlt időben élünk, az életre való felkészültségünk a múlté s nem illik reá jelenlegi életviszonyainkra. A földön hagy az élet, a fejlődés száguldásából kikapcsolódtunk s hályogos szemmel tapogatónk magunk körül.

Ne higyjük azt, hogy e téren közömbösségünk pusztán tetszésünkre bízott valami. Ha mi elhanyagoljuk látókörünk és műveltségünk növelését, ez, míg a haza szolgálatában állunk, bűn, mely jobb esetben saját magunkon, rosszabb esetben szegény hazánkon bosszúlja meg magát. Elegendőnek tartom ezen állításom igazolására felhozni azon tényt, hogy a találmányok fejlődést jelentve, gyakran az egész emberiség kulturájának új irányokat szabnak, tehát az emberiség életében rendkívüli fontosságúak.

A nemzetek hadseregei már felszereléseikben, harcmódjukban, de legparányibb harci cselekvésükben is a kor fejlődésének bélyegét viselik magukon, tehát a tudomány felfedezéseit minden téren átvéve, hasznosítják céljaik elérése érdekében. Az egyes találmányok tehát a nemzetek fegyveres erejét mélyreható lényegi alkatrészeiben is átformálhatják. E pontnál pedig már fel kell figyelniük, ettől kezdve már a találmányok többé nemcsak „ujságok“ számunkra, hanem elsajátítandó tudnivalók.

A champignon-gomba tenyésztése.

Irta: **BERÉNYI LÁSZLÓ LEÓ** csendőr (Seregélyes).

A champignon-gomba (*Agaricus campestris* L.) egyike a legkedveltebb gombáinknak, mely változataival kedvence eledelül szolgál. Télen-nyáron egyaránt termeszthető, amellől előállítás költsége — értékéhez viszonyítva — elenyészően csekély. Amennyiben a gombafaj talaja a lótrágya, tenyésztése a vegyes- és lovas-örsökön könnyen kivihető.

A gombatenyésztésre minden olyan helyiség felhasználható, amelyben a hőmérséklet állandóan 14—16 C°. A helyiség tiszta levegőjű, nem dohos, nem huzatos, mindamellől könnyen szellőztethető, homályos legyen, sőt ha sötét, az sem baj. Ne legyen túlszáraz, sem túlnedves. Az olyan pince, mely ezen követelményeknek megfelel, a legtöbb örsön megvan. A champignon a tiszta lótrágyán tenyészik. E célból a trágyát a következőképpen készítsük elő:

A trágyából, amennyire lehetséges, eltávolítjuk a szalmás részeket és a tiszta ürüléket valamely száraz helyen összerakjuk egy kb. 1 m. hosszú, 60 cm. széles, 50—60 cm. magas rakásba, miközben az összeálló darabokat gondosan szétrázzuk, közben megtapossuk, hogy hézagok ne maradjanak közöttük. A termesztéshez szánt trágyakupacot 8—10 nap eltelté után átrakjuk olyan formán, hogy az eddig a szélekre esett, kevésbé átértett trágya a halom belsejébe kerüljön. Átrakás közben, ha szükséges, vagyis ha száraz, megnedvesítjük, hogy a trágya erjedése egyenletes lefolyású legyen. Ezen átrakást 8—10 naponként még kétszer-háromszor megismételjük. Gombatelep-készítésre alkalmas az így előkészített trágya, ha csokoládészínű, laza, könnyű tömegű érett és kezünkben összeszorítva egy darabban marad, rugalmas és megtartja alakját anélkül, hogy levet eresztene. Nem száraz, sem nedves, langyos meleg legyen.

Ha kész a trágya, a termesztésre szánt helyre, pincébe visszük és itt elkészítjük az ágyat. Legcélszerűbb, ha a trágyát 1 m. szélességben és a helyhez mért hosszúságban villával lazva szórjuk le és 5 cm.-es rétegenként a villával lepaskoljuk, hogy hézag ne maradjon benne. Az ágyat 34—40 cm.-nyi magasságig rakjuk. Azután rövidszalmás trágyával kb. 5—6 cm. vastagon beborítjuk a halmokat, hogy a trágya ismét bemelegedjék. Ha a trágya bemelegedett, a hőmérséklete mintegy 25 C°, akkor elhelyezzük benne a gombaesirákat. A esirákat úgy helyezzük bele, hogy a takaró rövidszalmás trágyát félrehúzzuk és az ágyban 15 cm.-es távban gödröskéket készítünk, melyekbe belerakjuk a csirákat, utána a gödrökből kiemelt trágyát visszahelyezzük. A lyukak 10 cm.-nél ne legyenek mélyebbek. Most az egész ágyat ismét beborítjuk a lehűtött takaróanyaggal és állni hagyjuk kb. 10—15 napig. Ha ezen idő elmúltával a takarót levonjuk és azt látjuk, hogy a micélium-szálak behálózta a trágya felületét, akkor az ágyat betérítjük — mintegy 3—4 cm. vastagon — laza réti földdel, vagy homokkal, amit egy deszkalap segítségével gyengén lenyomkodunk és langyos vízzel megpermetezzük. A beföldelés után még takarni kell az ágyat, azonban már most nem közvetlen, hanem a föld felszínétől 10—12 cm. magasan. Legcélszerűbb a szalmát kis karókra tenni, így nem éri el a földet.

Három, négy hét múlva már meg fognak jelenni a gombák. A gombák szedése úgy történik, hogy jobb kezünkkel kicsavarjuk, vigyázva, hogy a tövön lévő apró gombák meg ne sérüljenek. Az így keletkezett mélyedéseket ismét kitöltjük homokkal. Az ágyak 3—4 hétig ontják a gombát, azután kimerülnek.

Az ágyak további kezelése a napfény távoltartásából és az öntözésből áll. Öntözni nagyon ritkán kell. Nyáron 3—4 hétben egyszer, télen pedig igen ritkán. Az öntözéshez 25 C°-os vizet kell használni, amit peremetszerűen locsolunk az ágyra úgy, hogy az előszőri bepermetezés után addig várunk, míg a föld a vizet teljesen beitta, utána 5 percenként ismétjük az öntözést addig, míg a föld 3—4 cm. mélyen mérsékeltén át nem nedvesedett. Az öntözést kellő gondnal kell végezni, mert egy rossz öntözés az egész telep pusztulását vonhatja maga után és az egész fáradozásunk kárba vész.

Gombáink ellenségei: a pincebogár és a meztelen csiga. Mind a kettő nagyon veszedelmes, mert nemcsak a kifejlett gombákat, hanem az aprókat is elpusztítja. A pincebogár ellen úgy védekezünk, hogy kivájt burgonyát vagy répát helyezünk az ágyakra. Mindkettőt nagyon szeretik a pincebogarak. Ha aztán belementek a répába vagy burgonyába, könnyen összehogdoshatjuk azokat. A csiga elleni védekezés úgy történik, hogy tányérba sört öntünk, melybe a csiga belefog mászni. Egy másik nagy ellensége a champignonnak a gombalégy (*Sciara ingenua*), mely a gombába petézve, kukacossá teszi azt. A kukacok ellen thanatos vízzel permetezzük, a legyek ellen pedig nagyobb edénybe fadarabkán úszó mécseseket helyezünk. A légy a fény körül keringve beleesik a vízbe. A champignonnak gomba-ellenségei is vannak, melyek ellen a falakat rézgáliccal kevert mésszel mázoljuk be, vagy m³-ként 20—30 gr. kénport égetünk el.

Ha minden két hónapban új ágyat állítunk be, akkor egész éven át friss gomba lesz a konyhán.

A MI HŐSEINK

Bekes Dániel csendőr.

1915 év első felében a Szerbia ellen küzdő hadsereg parancsnoka — Jenő főherceg — egyik hadseregparancsában egy magyar csendőrrel emlékezett meg, mint az elszántság és bátorság kiváló mintaképéről.

Ez a csendőr Bekes Dániel volt, aki tehát már a háború első felében öregbítette a csendőrség hírnevét s példát mutatott arra, hogyan kell viselkednie a magyar csendőrnek akkor, amikor harcizaj váltja fel a béke csendjét.

Bekes csendőr az óasszonyréti örsön teljesített szolgálatot. Ennek az örsnek is, mint minden határszéli örsnek, akkortájt igen nehéz volt a feladata. A rendes szolgálati tennivalók mellett az Alsó-Kazán-szoros alsó bejáratának ellenőrzését is az örs legénysége teljesítette. Itt a Duna körülbelül 200 méternyire szűkül össze, amely körülmény lehetővé tette, hogy a szerb parton egy magas sziklafalon fészkelő szerb őrség a magyar partot állandóan nyugtalanítsa s a dunaparti községeknek Orsovával való összeköttetését megnehezítse.

A szerb őrség a kedvező helyzetet alaposan ki is használta. Minden járőrre, minden járókelő polgári egyénre rápuskáltak. A mi járőreink is viszonzták a tüzet s így állandó volt a csetepaté, úgy hogy a közlekedés a magyar parton a szó szoros értelmében megszűnt, ami katonai szempontból is nagy veszélyt rejtett magában. E veszély elhárítása végett a hadseregparancsnokság elrendelte a 8. hadtápszázalóaljnak, hogy az okvetetlenkedő szerb őrséget semmisítse meg.

A zászlóalj megtette az előintézkedéseket. Egy századot rendelt ki a feladat végrehajtására. Bekes csendőr a készülődésről tudomást szerzett s rögtön elhatározta, hogy a századot megelőzi és ő fogja a szerb őrséget megsemmisíteni.

Tervét közölte Marosics Gyula és Patrok Karácsony csendőr bajtársaival, akik szó nélkül vállalkoztak az éjjeli kirándulásra . . . Bekes azonnal munkához látott . . . Szerzett két rozoga halászbárkát. Evezősökül megnyert a községben állomásozó utászok közül 10 embert, a zászlóaljból pedig 13 népfelkelőt, akik hajlandók voltak önként a vállalkozásban résztvenni. E kis esapathoz esat-

lakozott később még két népfelkelő, akik az őrön teljesítettek szolgálatot.

A kis esapat május hó 13-ára virradó éjjel szállott a bárkába. Az éjszaka sötétje kedvező volt. A Dunán vihar dult s csak nagynehezen tudtak előhaladni a hullámverésben . . . Nagy nehézséggel kötöttek ki a tulsó parton. A bárkákat majd felfordította a szél s esuromvizesek voltak, amikor partra szállottak . . . A szerbek, hála a viharnak és a sötét éjszakának, semmit sem vettek észre.

Bekes Dániel csendőr.

Bekes röviden intézkedett. 12 embert magához vett, a többit visszahagyta a bárkák őrzésére. Aztán tizenharmadmagával egy vízmosáson keresztül felkúszott a hegytetőre. Amint felértek a tetőre, ott állt az őrség egyik őrszeme. Meg se mukkanhatott, már halott volt . . . Szíven szúrták . . . Aztán az egyik utász kézigránát dobott az őrházba . . . A robbanás után Bekes és társai berohantak az őrházba s a még életben lévő legénységet felkoncolták. A fegyvert és lőszert zsákmányul ejtették . . . Távozásuk előtt Bekes csendőr észrevette, hogy az őrségből még két ember hiányzik, akik valószínűleg járőrszolgálatban vannak . . . Ezeket bevárták és foglyul ejtették . . . Részükről még csak sebesülés sem történt.

A jól végzett munka után a foglyokkal és a zsákmánnyal együtt esónakba szállottak és visszatértek Óasszonyrétre.

A hadtápszázalójnak természetesen nem akadt munkája. Nem haragudtak érte . . . Sőt . . . A határszakasz parancsnoka melegen megrázta Bekes csendőr kezét s tudomására adta, hogy kiválóan vitéz cselekedetét azonnal jelenteni fogja a hadseregparancsnokságnak . . . A többit már tudjuk.

Bekes csendőr az I. o. ezüst vitézségi érmet, Marosics és Patrok csendőrök pedig a 2. o. ezüst vitézségi érmet kapták hősiességükért.

Bekes Dániel már nem szolgál a testületben. Nem azért, mintha kimerült volna, vagy megunta volna a csendőrségi szolgálatot!! . . . 1918 év tavaszán a hirhedt „zöld káder“ ellen tevékenykedett, amely szolgálatra szintén önként jelentkezett. Szenttamás község határában a katonaszökevények lesből tüzeltek Bekes csendőr járőrre s egy golyó a tüdejét fúrta át.

Súlyos sebével kórházba került s nem nyerte vissza többé egészségét. Mint rokkantat helyezték nyugállományba.

Hősi tette külön festményben is meg van örökítve az utókor számára.

KÜLFÖLDI CSENDŐRSÉGEK

A spanyol csendőrség.

Dezséri BACHÓ LÁSZLÓ százados fordítása.

(2. közlemény.)

Sűrűn, de havonta legalább egyszer tartoznak megvizsgálni a szakasparancsnokságuk alá tartozó őröket, minden három hónapban pedig meglátogatni a szakasparancsnokság összes községeit; a tapasztalt rendellenességeket megszüntetik, ismételten meggyőződnek alárendeltjeik viselkedéséről és a szolgálat elvégzésének pontosságáról, észleleteiket az erre szolgáló könyvbe bevezetik és a századparancsnok tudomására hozzák.

33. Lovasszázadok kötelékébe nem tartozó lovasszázadok alantás tiszti rendfokozatú parancsnokainak a köteleiségei ugyanazok, melyek a századosok részére vannak előírva.

34. A századparancsnoksággal megbízott százados köteleisége századánál a szolgálat ellátását, a legénység iskolaszolgálatát, a gazdaság-kezelési szolgálatot vezetni és a fegyelmet fenntartani.

A százados szolgálatát a tartomány polgári főnökével egyetértőleg látja el és különösen felelős azért, hogy alantásai a szolgálatot pontosan és fáradhatatlan buzgalommal teljesítsék.

35. A századparancsnok a működési területén levő szakasparancsnokságok közül havonta egyet megsemlélni köteles.

36. Az e célra felfektetett szemlékonyvbe bevezeti a szolgálat ellátásánál észlelt szabálytalanságokat, valamint az általa megtett, azok kiküszöbölésére irányuló intézkedéseket.

37. A fennálló szabályok értelmében századának egész legénységét megvizsgálni köteles és szemléje végezte után az erre vonatkozó részletes jelentését az illetékes tartományfőnöknek betérjeszti.

38. Századának működési területén levő községeket szemléli alkalmával, de egyéb alkalmakkor is, ha szolgálata megengedi, gyakorta megvizsgálni köteles és pedig évente legalább kétszer, de ha területe nem nagy kiterjedésű, és a lakosság nem nagyon sűrű, évente többször is.

39. A zászlóaljhoz beosztott segédtszert közvetlenül a parancsnoknak van alárendelve, annak mindennemű szolgálati és irodai munkában a segéde s őt szolgálati szemleutain kíséri.

40. *Mint gazdasági közeg* (fizetőmester) egy százados neveztetik ki minden zászlóalj részére, aki az összes alárendelt alakulatok gazdasági ügyeit az erre vonatkozó rendelkezések szerint vezeti.

41. Ezen közegnek ebbeli megbízatása egy évre szól.

42—45. A megbízatást az erre tekintetbe jövő századosok mindegyike vállalni köteles, azonban egy év letelte után ezen szolgálat ellátásával egy újabb év leteltéig újból senki sem bízható meg.

46. *Pénztárkezelő tiszté*, — aki az összes kincstári pénzeket és alapokat kezeli — minden zászlóalj tisztjei évente egy századost választanak meg.

47—50. A pénztárkezelő tisztet a zászlóalj összes tisztjei (századostól felfelé) választják a gazdasági év utolsó hónapjában és pedig szótöbbséggel.

A pénztáros tiszt őrzi a pénztár harmadik kulcsát. Szolgálatának ellátására különben a gazdaság-közigazgatási szolgálatra vonatkozó rendelkezések a mérvadók.

Ezen tiszt megbízatása egy évig tart. Nem választható meg újra mindaddig, míg az erre tekintetbe jövők között vannak olyanok, akik ezt a szolgálatot még nem látták el.

Pénztárhiány esetén nemcsak a pénztáros tiszt, hanem mindazok eljárás alá vonatnak, akik őt ezen tisztségre megválasztották.

51. *A csendőrszázaljak másodparancsnokai* mindazon szolgálatokat teljesítik, melyeket a csendőrség, illetve a hadsereg szabályzatai a második törzstiszt számára előírnak.

52—53. Ha a zászlóaljparancsnok székhelyéről szolgálati ügyben eltávozik, a parancsnokságot a másodparancsnok veszi át. A parancsnok betegsége vagy szabadságolása esetén a parancsnokság automatikusan a beosztott második tisztre száll.

54—60. A zászlóaljparancsnokok évente egyszer részletesen megsemmélik összes alárendelt alakulataikat. Ha a zászlóalj körzetében bármely olyan esemény adja magát elő, mely a zászlóaljparancsnok jelenlétét szükségessé teszi, az ott haladéktalanul megjelenik és kiszállásáról utólag részletes jelentést tesz.

Felettes parancsnokságának minden megtörtént fontosabb eseményt azonnal jelenteni, azonkívül a szolgálat mikénti ellátására vonatkozólag időnként véleményes jelentést tenni tartozik.

Ha a tercio parancsnoka ugyanazon a helyen állomásozik, akkor a zászlóaljparancsnok nála jelentéstétel és parancsok kikérése végett naponta jelentkezni köteles.

61—65. *A terciók parancsnokainak* szolgálati kötelemei pontosan és részletesen nem határolhatók el, hanem kiterjednek a fegyelmezés, az iskolázás, a belső rend, a gazdaság-közigazgatási szolgálat és a különleges csendőrségi szolgálat minden legkisebb részletére is.

A szolgálat gondos ellátása és a csendőrség jó hírnevének megőrzése érdekében joga van bármelyik alárendeltjének elmozdítását vagy a parancsnoki tiszttől való megfosztását javasolni, illetve felsőbb intézkedés beérkezéig azokat más megfelelő egyénnel helyettesíteni.

Jogainak és kötelesegeinek természetes következménye, hogy állandóan szemlén levőnek kell magát tekintenie és belátása szerinti időben szigorú és részletes szemléket kell tartania az alárendelt alakulatoknál.

Noha székhelye állandó, működési területének bármely pontjára és ha a szükség megköveteli, bármely időtartamra is távozhatik, de távozását a csendőrség tábornok-igazgatójának bejelenteni köteles.

Csapatsténekek szolgálati gyűlésein elnököl és szavaz.

VI. FEJEZET.

Fegyelm.

66—72. Minden katonai testületnek fegyelm a lelke; a kir. csendőrségnél különösen vak és vasfegyelmeknek kell uralkodnia. Legfőbb szabály az, hogy a legkisebb fegyelmi kihágás is könnyörtelenül üldözendő.

A csendőrség fegyelme vonatkozólag mindenekelőtt a kir. hadsereg fegyelmi szabályai a mérvadók. Ezek szerint bíraltatnak el azon vétségek, melyek

szolgálati hanyagságból, elégedetlenség nyilvánításából és lázongásból származnak.

A fentemlített vétségeken kívül súlyos fegyelmi vétségek még a következők:

1. A csendőrségi szolgálati szabályzat bármely pontjának mellőzése.
2. A csendőrségi szolgálat lagymatag ellátása.
3. Szabálytalan magaviselet.
4. Kártyajáték.
5. Ittasság.
6. Adósságesinálás.
7. Gyanus személyekkel való érintkezés.
8. Koresmák, játékbarlangok és rosszhírű házak látogatása.
9. Hivatalos titoktartás megsértése.
10. Bárminemű szolgálatért ajándékok vagy kedvezmények elfogadása.

Szigorúan tiltva van a csendőrség tagjainak, hogy úgy a laktanyán belül, mint azon kívül, bárminemű házi szolgálatot teljesítsenek. A tiszték részére tisztiszolga jár.

A csendőrség legénységi állományú tagjai felett a közönséges, a tiszték felett pedig a tiszt haditörvényessék ítélkeznek, a katonai törvénykönyv rendelkezései szerint.

VII. FEJEZET.

Egyéb határozványok.

73. A szolgálatban levő csendőrnek minden rendfokozatú katoná ugyanazon tiszteletadással tartozik, mely a katonai szolgálati szabályzat értelmében a katonai őrszemet megilleti.

74. A kir. csendőrség alakulatait, melyek békeidőben a hadsereg többi részétől igen különböző szolgálatot teljesítenek, sohasem lehet azon város, vagy erősség helyőrségének tekinteni, melyben állomásoznak; ennek következtében semmiféle, a csendőrség rendeltetésén kívül álló szolgálatra nem oszthatók be, még őrszolgálatra sem a saját laktanyáikon kívül. Rendkívüli esetekben és más fegyveres erő hiányában a tartományok kormányzói elrendelhetik, hogy a csendőrség a közpénztáraknál és pénzküldemények szállításánál őrszolgálatot teljesítsen.

75. A kir. csendőrség tisztjei csak a hadiállapot elrendelése esetén vezényelhetők mint szavazóbírák, védők és ügyészek a haditörvényessékekhez, kivéve azon eseteket, melyek a csendőrtisztet érintik; annál kevésbé vezényelhetők el a csendőrség legénység tagjai irodai bármely, a csendőrséget nem érintő helyőrségi szolgálatra.

76. A helyőrségekben a napi ismertető jelekért a csendőralakulat parancsnoka az állomásparancsnoksághoz küldöncöt küld, mely azokat zárt borítékban veszi át.

77. Csendőrségi személyt szolgálatától semmiféle cím alatt nem szabad elvonni, kivéve az olyan fegyelmi eseteket, melyekért fogságbüntetés jár. Ezen esetben is a büntetés alkalmazását azonnal jelenteni kell azon kihágás vagy vétség megjelölése mellett, melyért a büntetés kiszabott.

78. A csendőrség tagjai csak elkerülhetetlen esetekben alkalmazhatók küldöncszolgálatra és ügydarabok kikézésbesítésére.

79. A polgári hatóságok kötelesek a kisrendő foglyokat a csendőrségnek az erre meghatározott napokon átadni.

80. Szolgálati utaknál a csendőrség tisztjei és legénysége kötelesek úgy az átvonuló állomásokon, mint a rendeltetési helyen, amennyiben ott polgári kormányzóság vagy katonai parancsnokság van, ezekenél jelentkezni.

Az őrsparancsnokok, ha állomáshelyükön csendőrtiszt nincsen, az állomásra érkező polgári kormányzó-

Az emberek közönségesen oly előnyök- és kedvezményekben részesítik a komaságot vagy nekik hízogó, silányabb jellemű embereket, melyeket nemmes jellemtől, mely nyomasztólag hat rájuk, megtagadnak.
Balzac.

nál vagy katonai parancsnoknál jelentkezni tartoznak.

81—82. Minden katonai parancsnokság és őrség kötelezve van arra, hogy a szolgálatban hozzáforduló csendőrségi egyénnek segítséget nyújtson.

B) Csendőrségi szolgálati szabályzat.

I. FEJEZET.

1. A kir. csendőrség rendeltetése:
  - a) A közrend fenntartása;
  - b) A személy- és vagyonbiztonság védelme a lakott helyeken és azokon kívül;
  - c) A törvények végrehajtásánál nyújtandó segítség.
2. Az első pontban foglalt eseteken kívül, ha a szolgálat megengedi, a csendőrség mindazon esetekben felhasználható, melyek a fegyveres erő közbelépését indokoltá és szükségessé teszik.

II. FEJEZET.

A csendőrség alárendeltsége.

3. A csendőrség szervezeti, személyi, fegyelmi és felszerelési tekintetben a hadügyminisztertől, szolgálatát és elszállásolását illetőleg a belügyminisztertől és a mezei és erdőrendészeti szolgálatot illetőleg a földművelési minisztertől függ.

4. Az igazságügyminisztérium a csendőrség közreműködését a polgári hatóság útján veheti igénybe, eltekintve az ezen szabályzatban felvett esetektől, mikor sürgős esetben közvetlenül a csendőrpáncsnokságokhoz fordulhat.

III. FEJEZET.

A belügyminiszter hatásköre.

5. Öfelsége rendeletei a belügyminiszter útján továbbíthatnak a csendőrséghez.

6. Úgy a lovas-, mint a gyalogcsendőrségnek az országban való szétszórása a belügyminiszter rendeletei szerint történik a szolgálati követelmények szerint. A szervezeti kérdésekben azonban kizárólag a hadügyminiszter illetékes.

7. Szükség esetén a belügyminiszter is elrendelheti a csendőrség összpontosítását, aminek azonban meg kell szünnie akkor, ha megszűnik az ok, mely az időleges összevonást szükségessé tette.

8. A belügyminiszter a csendőrség szolgálatára és elhelyezésére vonatkozó rendeleteit a csendőrség főparancsnokával és a polgári kormányzóságokkal, esetleg a terciók parancsnokaival közvetlenül közli.

9—10. A tartományok polgári kormányzói a hozzájuk beosztott csendőrség szolgálatát szabályozzák ugyan, de sohasem avatkozhatnak bele a csendőrség személyzeti, fegyelmi és felszerelési dolgaiba, valamint azon katonai intézkedésekbe sem, melyek a szolgálat ellátására szükségesek s amelyek végrehajtása egyedül a csendőrség tisztjeinek a dolga.

12—15. A községek polgármesterei a szükséges csendőri segítséget az őrsparancsnoktól igénylik.

Az őrsparancsnokok ezen segítséget csak akkor tagadhatják meg, ha a kívánt szolgálat a kormányzó valamely rendeletével ellentétben állana, amely esetben a polgármestereknek panaszukkal a kormányzóhoz kell fordulniok.

IV. FEJEZET.

Az igazságügyi hatóságok hatásköre.

16. Az a törvényszéki elnök vagy ügyész, akinek a jelen szabályzat értelmében joga van csendőri segítséget igénybevenni, ezirányú kérelmével a tartomány kormányzójához fordul, aki a karhatalom felett rendelkezik. A kormányzó szabályszerű kérelmét, mely rendeletekbe nem ütközik, nem tagadhat meg. A csendőrséget azonban nem lehet fogságban levő vádlottak őrzésére és elítélt foglyok kíséretére használni.

17. A járásbírók, ha csendőrségre van szükségük járásukban, ha székhelyükön kormányzóság is van, ezekhez, ha nincsen, akkor pedig közvetlenül a csend-

őrség parancsnokához fordulnak a karhatalomért, melyet ez megadni tartozik, amennyiben egy már megelőzőleg igényelt csendőrségi szolgálat ellátásával nincsen igénybevéve. Csakis ilyen esetben van joga a bíróság kérését megtagadni.

Ha a bíróság székhelyén nincsen kormányzóság, akkor a bíróság kérelmével a legközelebbi csendőrpáncsnoksághoz fordul és azt a kormányzóságnak is bejelenti.

18. Az igazságügyi hatóságok a karhatalmat mindig írásban igénylik azon ok megjelölésével, mely a karhatalom igénybevételét szükségessé teszi.

19—20. A börtönigazgatóságok és polgármesterek kötelessége a csendőrséggel közölni, ha a foglyok közül valamelyik megszökik.

21. Ha a csendőrségnek valamely bűntény elkövetése tudomására jut, kötelessége azonkívül, hogy annak felderítésére a szükséges intézkedéseket azonnal megteszi, az illetékes bíróságnak jelentést tenni és a továbbiakra vonatkozólag a büntetőtörvénykönyv értelmében eljárni.

22. A csendőrség parancsnokának érintkezésbe kell lépnie az igazságügyi hatósággal, hogy egyetértőleg tehessék meg a bűnösök kinyomozására és a megszökött foglyok kézrekerítésére szükséges intézkedéseket.

(Folytatjuk.)

TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Egy körmönfont gyilkosság kinyomozása.

Nyomozta: HORVÁTH KÁROLY III. tiszthelyettes (Toponár).

Hogy a tettes néha sértettnek igyekszik magát feltüntetni s így akarja félrevezetni a csendőrt, azt több előfordult eset igazolja. Azok szoktak legtöbbször ehhez az eszközhöz folyamodni, akiknek rosszul áll a vagyoni helyzetük és lopást, rablást, gyújtogatást kiabálva, sokszor egészen megható módon és nem egyszer kiváló színészi képességekkel játszik végig — vagy addig, amíg a csendőr rá nem jön a turpisságra — a sértett szerepét.

A büntetteseknek ez a különleges fajtája sokszor még a saját vérenek ontásától sem riad vissza, ha más megoldást nem talál arra, hogy a nyomozót félrevezesse. Olvasóink saját tapasztalatukból, de meg a napilapokból is ismerhetnek olyan eseteket, amikor valaki gyilkosságot követett el s azután öngyilkosságot színlelt.

Nem mindig egyszerű annak megállapítása, hogy a két ember közül melyik a gyilkos és melyik az öngyilkos. Az ilyen tragédiák rendszerint négy szemközt játszódnak le s a tanuvallomások ezért csak következtetésekre adhatnak alapot.

Különös gonddal kell a nyomozást vezetni legfőképpen abban az esetben, ha az életben maradt szereplő azt állítja, hogy a másik akarta őt megölni s azután öngyilkosságot követett el. Ez nem is elképzelhetetlen. Előfordulhat s elő is fordult nem egyszer, hogy a gyilkos rálőtt áldozatára, az elesett, mire a gyilkos abban a hiszemben, hogy lövése halálos volt, önmaga ellen fordítja a fegyvert és pedig úgy, hogy a seb halálos.

Előfordulhat azonban az is, hogy a gyilkos lövése halálosan találja az áldozatot, de a gyilkos már nagyon is óvatosan ügyel magára, hogy a sebesülése ne legyen túlveszedelmes.

Az ilyen esetek nyomozásáról óhajtunk most néhány szót szólami, alapul véve az alábbi leírt konkrét esetet.

Az ilyen fajtájú büncselekmények eseteiben a legértékesebb támpontokat az alapos és idejében megtartott helyszíni szemle adhatja. Helyszíni szemle és helyszíni szemle között azonban nagyon is nagy különbségek vannak. Hiábavaló a leglelkiismeretesebb,

legszorgosabb kutatás és a legélesebb szem is, ha a csendőr nem képes azokat az adatokat, amelyeket a helyszínen talált, egymással logikai összefüggésbe hozni, ha nincs meg az a következtető és képzelő tehetősége, amellyel lelki szemei előtt összeállítja a bűncselekmény elkövetését, lefolyását úgy, amint azt a helyszínen talált adatok valószínűvé, sőt sokszor eszathatatlannal bizonyossá teszik. Nem elég csak nyomokat találni, mert holt anyag az a kezünkben, ha nem tudunk olvasni belőlük éppen úgy, mint ahogy az írástudatlan ember kezében a legérdekesebb könyv is érthetetlen, mert nem tudja elolvasni.

Ha lövedékek nyomait találjuk a szobában, azokból sok mindenre lehet következtetni akkor, ha összehasonlítjuk, kapcsolatba hozzuk azokat a hullán és a sebesülton talált sebesülésekkel és a gyanúsított előadásával. A gyanúsított izgatótt lelkiállapotában azt a mesét fogja elmondani, amit már jó előre kitalált és betanult. Ahhoz már nincs meg a higgadsága és többnyire az intelligenciája sem, hogy arra az eshetőségre is számíton, hogy a helyszínen talált állapotok és nyomok nem fognak egyezni az ő előadásával. Itt kell a csendőrnek felülkerekednie és nyugodtan ráolvasnia a gyanúsítottra, hogy nem lehet igaz, amit beszél, mert a nyomok mást bizonyítanak. Ritka eset, hogy az ilyen sarokbaszorításra meg ne törjön a gyanúsított makacsága.

Természetesen az, aki ezt a következtető képességet mindjárt ilyen nagy arányokban akarja kipróbálni, rendszerint csalódik, vagy ha nem, akkor különös tehetségének kell lennie. Az átlagembernek ezt is gyakorolnia kell, kezdettől fogva, apróságokból kiindulva kell megtanulnia. Erre pedig a portyázó járőrnek ezer és ezer alkalma, módja van. És tudat alatt az egészen tunya szelleműket kivéve, gyakorolnia is ezt mindenki. Következtet, elképzel, lelki szeme előtt egész jeleneteket játszat le, de mindezt anélkül teszi, hogy tudná, mit tesz tulajdonképpen. Ezt az ösztönös képességet kell a csendőrnek tudatos agyműködéssé téve, kisebb-nagyobb próbákat tennie, szinte sportszerűleg, kedvtelésből próbálgatnia s így nevelnie a következtető és elképzelő képességét. Számptalan kisebb-nagyobb gyakorlati példát lehetne erre felhozni, de ez már nagyon is meghaladná e rovat kereteit s úgy gondoljuk, hogy nincs is reá szükség, mert hiszen minden olvasónk tudja, miről van szó s tisztán rajta áll, hogy ezt az ösztönös képességet tudássá és pedig minél alaposabb tudássá fejlessze. Maga veszi hasznát nemcsak a szolgálatában, de a magánéletében is.

Ezzel kapcsolatban még csak annvit kell megemlítenünk, hogy viszont a fegyelméletlen, minden logikai alapot mellőző elképzelés, amit a mindennapi életben fantázia néven ismerünk, talán még annál is rosszabb és meddőbb, mintha valaki egyáltalában nem dolgozik következtetéssel és elképzelésekkel. A fantázia könnyen elragadja az embert és a józan, logikus észjárás útjairól letérve, a maga külön, meddő légkörében csapong. Kisebb-nagyobb következtetéseiteket, elképzeléseiteket tehát lépten-nyomon ellenőrizniük kell, különben letérünk a valóság útjáról a mesék birodalmába, ahol pedig a csendőrnek nincs mit keresnie.

A helyszíni szemlén kívül értékes támpontokat nyújthatnak a tanuk előadásai is arra vonatkozólag, hogy az áldozat és a gyanúsított milyen viszonyban voltak egymással, melyik volt a másikkal szemben ellenségesebb indulatú, melyiknek volt érdeke, hogy a másik eltűnjék a föld színéről s melyikről lehet egyéniségét, lelkiületét tekintve — könnyebben feltételezni, hogy gyilkosságra vetemedjék, és főleg: hol az anyagi érdek?

Hasznos következtetéseket lehet továbbá levonni a gyanúsított magatartásából is. A legügyefogyottabb ember is ügyesebben viselkedik, ha rendben van a szénája, mint a legeszesebb, ha bajban van és ludasnak érzi magát.

Lássunk már most egy konkrét esetet, hogyan leplezett le egy ilyen „ártatlan áldozatot” Horváth tiszthelyettes.

Horváth Károly III. toponári őrsbeli tiszthelyettes a toponári vasútállomáson 1921 július 4-én 21 órakor arról értesült, hogy aznap reggel Kelemen József*

toponári lakos megsebesítette a vejét, Farkas Gyulát s azután öngyilkosságot követett el. Ebben az ügyben az őrsnek egy járőre a nyomozást még a reggel azonnal bevezette, anélkül azonban, hogy a tényállást megbízhatóan tisztázni tudta volna.

Mire Horváth tiszthelyettes a helyszínére érkezett, Kelemen József hulláját már felboncolták, a Steyer-pisztolyt a bizottság elvitte magával, Farkas Gyula pedig már a kaposvári kórházban feküdt ápolás alatt. Így lát Horváth tiszthelyettes esését attól az előnytől, hogy a helyszínét frissiben megnézhetné volna. Mindössze a vértócsát és 4 lövedék nyomát találta ott.

Tekintettel arra, hogy a helyszíne további változásoknak már nem volt kitéve és mert tulajdonképpen még semmiféle konkrét gyanu nem merült fel a szereplők egyike ellen sem, mindenekelőtt azt állapította meg, hogy Kelemen József és Farkas Gyula milyen viszonyban voltak egymással. Megállapításai szerint ez a viszony nem a legjobb volt.

Kelemen rossz viszonyban élt a feleségével, leányával és vejével. Ezek el is költöztek tőle s így egyedül maradt. Az egyedüllétet azonban nem sokáig bírta, össze akart állani egy özvegyasszonnyal. A család persze megijedt hogy a ház és az 5 hold föld veszélyben forog, tartottak attól, hogy Kelemen az özvegyasszonyra fogja azokat átiratni. Ezért azután egymást érték a civódások s a család elkeseredése és gyűlölete az apa ellen egyre nőtt. A vő, Farkas Gyula igen telegen részese volt az apa, illetve apósa elleni gyűlöletnek s aggodalmait a vagyont illetőleg nem egyszer kifejezésre is juttatta. Kelemen József egyébként jámbor ember volt s mit sem törődve a család ellenkezésével és haragjával, élte csendesen a maga külön életét.

Horváth tiszthelyettes tehát hamarosan tiszta képet kapott a tragédia hátteréről. Ebből leszűrte azt a következtetést, hogy Farkasnak volt érdeke az, hogy apósa meghaljon, nem pedig megfordítva, mert igen jelentős anyagi érdekeit kellett annak elhatározásaitól féltetnie. Azután feltűnt Horváth tiszthelyettesnek az is, hogy Farkas a lábán sebesült meg. Kénytelen volt arra gondolni, hogy ha valaki egy embert meg akar ölni s csak a lábán találja el, a sebesült járgatni kezd, esetleg védekezik, de semmi esetre sem keltheti a tettesben azt a hitet, hogy áldozatát halálosan találta. Ilyenkor a gyilkos feltétlenül megismétli a lövést és pedig mindaddig, amíg az áldozat legalább is olyan sebet nem kapott, amelytől eszméletét veszítette, tehát legalább is a pillanatnyi látszat szerint meghalt, sőt többnyire még azután is lead egy-két lövést a tettes. Horváth tiszthelyettes nem tudta elképzelni, hogy Kelemen leadjon egy lövést a veje lábába s azután öngyilkosságot kövessen el. Ilyesmi is előfordulhat ugyan, de ritkán, a többi körülmények pedig egyáltalában nem azt bizonyították, hogy itt ilyen kivételes esetről lenne szó.

Egyszóval Horváth tiszthelyettesben gyökeret vert a gyanu Farkas Gyula ellen.

A gyanúsított kikérdezése alkalmával azt adta elő, hogy apósa azzal a pisztollyal, amelyet a haretérről hozott magával, heves öszeszólalkozás után belelőtt a lábába s amikor ő járgatni kezdett, önmaga ellen fordította a pisztolyt. Horváth tiszthelyettes azután a legapróbb részletekbe menőleg, szinte mondatról mondatra és mozdulatról mozdulatra elmondatta a gyanúsítottal, hogy az öszeszólalkozás hogyan történt, hol állott egyik s hol a másik és így tovább. A gyanúsított előadásán látszott, hogy olyan dolgokat mesél, amelyeket nem élt át. Még a legegyszerűbb eseményt sem tudják általában az emberek élethűen és elfogadhatóan előadni, ha azt valóban nem élték át. A gyanúsított kínosan kerülte a részleteket, lépten-nyomon visszazökönt abba az általában felépített mesébe, amit előre kidönt.

Horváth tiszthelyettes már most bizonyos volt benne, hogy Farkas a tettes s a halott az áldozat, nem pedig fordítva, amint azt a gyanúsítottnak addig mindenki vel sikerült elhitetnie. Igen ám, de a csendőr meggyőződése nem bizonyíték, tehát bizonyítékokat kellett szerezni.

Horváth tiszthelyettes elment tehát a helyszínére és alaposan átgondolta az egész helyzetet, kapcsolatba hozva a gyanúsított előadásával. A hézagok rögtön kiütköztek.

* A meggyilkolt és a gyanúsított neveit megváltoztattuk. Szerk.

CSENDŐR LEKSZIKON

Az ajtóval szemben levő ablak közelében vértócsát és két lövedék nyomát talált, a harmadik lövedék nyoma a szekrényen át a mennyezetbe, a negyedik pedig az asztal alatt a padlóba hatolt be. Az első lövést az áldozat elhárította magáról, valószínűleg úgy, hogy a tettes kezét felütötte s ezért a lövedék a tettes jobb keze felé eső szekrényen át a mennyezetbe fúródott, illetve azon áthaladva beleütközött a zsindeletetőbe és visszahullott a padlásra. Ekkor dulakodás keletkezett. A tettes a padlóra terítette áldozatát és két lövést adott le rá. Mind a két lövés talált és halálos volt. Azután történt a negyedik lövés, az, amelyiknek a lövedéke az asztal alá a padlóba fúródott. A tettes balkezelével megfogta az asztal szélét, bal felső lábszárát átlötte és jajgatni kezdett, hogy meggyilkolta az apósa. A hullát azon a helyen találták meg, ahol a két lövedék szinte a padlóhoz szegezte, már pedig, ha az após lőtte volna meg a vejét, semmi esetre sem feküdt volna le a földre, hogy azután felülről lefelé irányított két lövéssel saját-magát szegesse a földhöz, ilyen lövések csakis más kezétől származhattak. Viszont a sebesült elhelyezkedése is tökéletesen megegyezett Horváth tiszthelyettes elközelésével, sőt a poros asztalon talált ujjnyoma (nem ujjlenyomata, hanem csak a nyom alakja és vastagsága, hossza) teljesen megegyezett a gyanúsított ujjának a méreteivel s merőben ellenkezett az áldozatával.

A gyanu ezek után olyan határozott formát kapott, hogy esetleg a gyanúsított tagadása ellenére is bírói ítélet alapja lehetett volna.

Horváth tiszthelyettes azonban teljes munkát akart végezni. Minthogy az a gyanu is felmerült benne, hogy a gyilkosságról a gyanúsított felesége és az áldozat felesége is tudomással bírt, azokat is őrizetbe vette. Persze tagadtak. De amikor Horváth tiszthelyettes feltárta előttük, hogy mennyire tisztán látja az eseményeket az ő beismerésük nélkül is, amellet a felravalozott áldozat holttestét is megmutatta nekik, a két nő megtört és beismerte a bűncselekményt, pontosan úgy, amint azt Horváth tiszthelyettes elgondolta.

Farkas Gyula is beismer mindent. A pisztolyt egy kaposvári embertől vásárolta.

A bírói eljárás során aztán a gyanúsított mindent magára vállalt s így sikerült feleségét és anyósát a büntetéstől megmentenie. Ő maga most tölti nyolc évi fegyházbüntetését, miközben a felesége és anyósa talán azzal vigasztalódnak, hogy a szegény majd csak elmúlik, a szép gyeres udvar és a földecske azonban mégis csak az övék maradt.

AZ ORSZÁGOS TISZTI KASZINÓ KÖZLEMÉNYEI

Vigalmi hírek. 1. A tisztikaszinói éttermekben rendezett szombat esti családi táncösszejöveteleket ezentúl az urak csak egyenruhában vagy estélyi öltözetben látogathatják. A hölgyek az alkalomnak megfelelő, de lehetőleg egyszerű öltözetben jelennek meg. 2. Február hó 26-án farsang vége. Ezen táncösszejövetel jelmezes lesz, a hölgyek és urak tehát ez alkalommal lehetőleg jelmezben szíveskedjenek megjelenni. Hölgyeknek az álarc viselése éjjelig kötelező. (A selyem álarcokat célszerű házilag előállítani.) 3. Az idei idény utolsó szombat esti családi táncösszejövetele április hó 30-án lesz. 4. **Hölgyösszejövetelek.** Az Országos Tiszti Kaszinó vigalmi bizottsága, mint tavaly, úgy az idény is (délután 5-től 8 óráig) művészi műsorral egybekötött hölgyösszejöveteleket rendez a következő keddi napokon: február 22., március 1., április 5. és május 3-án. Művészek közreműködése biztosítva. A műsorszámok közötti szünetben tánc. **Belépődíj, zenedíj, ruhatárdíj nincsen.** Hölgyek az alkalomnak megfelelő egyszerű ruhában, míg az urak egyenruhában vagy sötét estélyi öltözetben jelennek meg. E hölgyösszejövetelekre külön meghívók is adatnak ki. A meghívók birtokosai személyesen vendégeiket is bevezethetik. Háziasszony: Kirchner Hermanné (ny. altábornagy neje). Főrendező: De Sgardelli Caesar, aki d. u. 3 és 4 óra között telefon útján bővebb felvilágosítással is szolgál. (Telefon: József 11-83.)

9. Kérdés. Valakinek kertje közvetlenül a Duna partján van. Az elkerített kert nyitva maradt kapuján betéved egy vidra. A kert gazdája megfogja s megnyúzván, az állat bőrét tulajdonába veszi. Jogosan járt-e el?

Válasz. A vidra ragadozó és kártékony vad. Az ilyen vadat az a földtulajdonos is, aki egyébként vadászatra jogosítva nincsen, saját telkén bármikor elpusztíthatja. A pusztításnak azonban nem szabad vadászias eljárással történnie, mert ez a vadászati jog megsértése lenne. A tulajdonos telkére tévedt kártékony vad a tulajdonosra nézve uratlan jószág, amelynek tulajdonát, elpusztítani jogosítva lévén, jogosan szerzi meg, ha a vadat elfogja.

10. Kérdés. A csendőrzárór portyázás közben azt észleli, hogy egy uradalmi kocsis hajtotta jármű a vármegyei szabályrendelet tilalma ellenére névjelző táblával nincs ellátva. A kocsis, előadása szerint, gazdájának több ízben tett jelentést a névjelző tábla alkalmazásának szükségességéről, de a gazda figyelmen kívül hagyta jelentéseit. Kit terhel a felelősség az elkövetett kihágásért?

Válasz. A járőr foglalja jelentésbe észleleteit és a jelentést terjessze be az illetékes közigazgatási hatósághoz. A vármegyei szabályrendelet rendelkezései döntik el azt, ki felelős a kihágásért, a kocsis-e vagy pedig gazdája, esetleg mind a ketten? Ha a szabályrendelet a jármű tulajdonosát kötelezi a névjelzőtábla alkalmazására, akkor a jármű gazdáját vonják felelősségre, a kocsist legfeljebb akkor, ha a névjelző tábla alkalmazása az ő gondatlansága vagy szándékos cselekedete miatt maradt el. Ha a jármű vezetőjét, hajtóját kötelezi a szabályrendelet a névjelző tábla alkalmazására, természetesen csak ezt terheli bünvádi felelősség, amely alól szabadul annak bebizonyításával, hogy gazdája annak alkalmazását tiltotta vagy megakadályozta.

11. Kérdés. Az I. r. gyanúsított a sértettre uszítja a kutyáját s egyúttal feleségét, a II. r. gyanúsítottat felszólítja, hogy a láncra kötött kutyát bocsássa szabadon. Az eleresztett kutya a sértettre ugrik, megharapja, az így okozott sérülésbe a sértett belehal, mert a harapott seb fertőzést kapott. Mi a helyes minősítése a gyanúsítottak cselekményének?

Válasz. Mindkét vádlott szándéka a sértett bántalmazására irányult. A kutya a bántalmazás eszköze volt. Az I. r. gyanúsított, a cselekmény tervezője, felhívta feleségét a kutya eleresztésére és a kutyát a sértettre uszította. A II. r. gyanúsított a bántalmazás eszközét, a kutyát szabadjára eresztvén, a bántalmazásra alkalmassá tette. A két gyanúsított cselekvése tehát egymást kiegészítő egységes, a bántalmazást létrehozó ténykedés, amely a bűncselekménynek együttesen és közösen elkövetését jelenti. A bűncselekmény, minthogy a gyanúsítottak szándéka nem irányult a sértett megölésére, halált okozó testi sértés büntette. (Btk. 306. §.)

12. Kérdés. A sértett bebutorozott, különálló házában lévő lakását a hozzátartozó kerttel haszonbérbe adja a tettesnek. A megkötött szerződés feltételeinek biztosítására a tettes óvadékot tesz le a sértett kezébe. Kiderülvén, hogy a tettes a bérelt területen levő több ingóságot, ezek közt egy régi művű faliorát jogtalanul eladott, a sértett sikkasztás miatt feljelenti a tettest, mire ez azzal védekezik, hogy az átadott biztosíték összege fedezi a kárt s így neki bünvádi felelőssége nincsen. Helytálló-e ez a védekezés?

Válasz. Az állandói bírói gyakorlat szerint a megfelelő óvadék csak a helyettesíthető dolgok eltulajdonítása esetében zárja ki a sikkasztást, nem helyettesíthető dolgokat azonban rendszerint nem azzal a feltétellel adnak át másnak, hogy azok eltulajdonítása után az átadó megelégszik az érték megtérítésével. Az ilyen dolgok eltulajdonítása tehát mindenképen a tulajdonos beleegyezése nélkül történik, s így az eltulajdonító, tekintet nélkül letett óvadékára, sikkasztásért bünvádi felelősséggel tartozik.

13. **Kérdés.** *A felbújtó rábírta a tettest arra, hogy a sértettet alaposan verje meg. A tettes a kocsmába megy, itt bevárja a sértettet. Az ittas állapotban lévő tettes megtámadja a sértettet s késével szíven szúrja. A sértett meghal. Felelős-e a felbújtó a halálos eredményért, holott a sértett megölése nem volt tárgya a felbujtásnak?*

Válasz. A kérdésben foglalt eset szerint nem vitás, hogy a felbújtó a sértett bántalmazására a tettest rábírta. A bűnvádi felelősség szempontjából közömbös, hogy a felbújtó óhaját, szándékát meghaladó módon végződött a bűncselekmény. A sértett halála a felbújtó által akart bántalmazás okozata. Ezért az okozatért tehát a felbújtó is felelős.

14. **Kérdés.** *A teherben lévő nő egy bábához megy s előadja, hogy magzatától szabadulni szeretne. A bába erre a nőt lefekteti, hasát nyomkodni és kenegetni kezdi, majd kézzel annak hüvelyébe is belenyúl. A teherben lévő nő ezek után otthonába tér, de az elvetelés nem következett be, hanem bizonyos idő múltán rendes módon egészséges gyermeket szült. Bűncselekményt követett-e el a bába és a terhes nő?*

Válasz. A teherben lévő nőnek is, a bábának is az volt a szándéka, hogy a méhmagzat eltávolíttassék. Az a mód, ahogy a bába eljár, a méhmagzat eltávolítására, elvetelés előidézésére alkalmas volt. Kétségtelen az is, hogy az elvetelés elmaradása nem a két nő akaratán múlt. Ily körülmények közt a két nő cselekménye a Btk. 285. §-ába ütköző magzatelhajtás büntettének megkezdését foglalja magában.

15. **Kérdés.** *A sértett a tettesek sertését mezei kártétel miatt behajtotta. Ezt bejelentette a község előjáróságának s annak tudtával a sertést a lakásához tartozó pincébe zárta. Éjjel a tettesek a sértett beleegyezése nélkül behatoltak lakása udvarára, lefeszítették a pinceajtó lakatját és a sertést elhajtották. Mily bűncselekményt állapít meg a tettesek eljárása?*

Válasz. A sértett udvarára való behatolás, a pinceajtó zárjának lefeszítése és a pincébe való jogtalan bemenetel a Btk. 330. §-ába ütköző, a 331. §. 2. pontja szerint minősülő magánlaksértés büntette. A sertés elhajtása külön bűncselekmény: a Btk. 368. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás vétsége (nem lopás, mert a sertés a tettesek tulajdona volt, a sértettnek csak zálogjogát érte sérelem).

16. **Kérdés.** *Valaki künn a határban jár, segítség utáni kiáltásra lesz figyelmessé. A hang után indulva, szemtanuja lesz annak, hogy egy hatalmas termetű férfi egy zsenge korú leánykán erőszakot akar elkövetni. Az állati indulatában felgerjedt férfira kiált, mire az fényegető szavakat használ, még nagyobb dühvel veti magát a lánykára, szemmel látható lévén, hogy annak ellenállását mihamar legyőzi, mire a helyszínére érkezett idegen a feldühödt férfit agyonlövi. Jogos védelem esete-e ez?*

Válasz. Igen. Nemi közösülésre irányuló erőszakos cselekmény oly támadás, melynek elhárítására nemcsak a megtámadott személy, hanem bárki más ölési cselekményt is alkalmazhat.

17. **Kérdés.** *A magyar kir. kormány megbízásából bizottság utazik külföldre, fontos állami ügyben. Mikor a bizottság tagjai megjelennek a pályaudvaron az elutazás előtt, nagyobb fegyveres csoport körül fogja őket s a náluk talált iratokat tőlük elveszik. A fegyveres csoport tagjai közül az egyik az összezsúrdult néptömegnek ezután arról szónokol, hogy a kormány megbukott s helyét ez a fegyveres csoportosulás fogja elfoglalni. Mily bűncselekmény forog itt fenn?*

Válasz. Az a fegyveres csoportosulás, amely a pályaudvaron a bizottság elutazását megakadályozta, kétségtelenül a közbéke megzavarására alkalmas tömeg. Minthogy a bizottság a m. kir. kormány képviselőiben járt el oly munkakörben, amely a kormány hivatalához tartozik, a bizottság elutazásának megakadályozása a kormány erőszakos megakadályozása volt hivatalának szabad gyakorlatában.

A leírt cselekmény tehát a Btk. 152. §-ába ütköző lázadás büntette. Az a szónoklat, amelyet a csoport egyik tagja a bűncselekmény végrehajtása folyamán elmondott, a csoportosulás céljainak megvilágítását

foglalja magában. Ez a beszéd ugyanis azt teszi nyilvánvalóvá, hogy az erőszakos fellépés a kormány ténykedéseinek megakadályozását célozta.

Ha ugyanis ez a célzat nem bizonyítható s az sem világos, hogy a tettesek a bizottság jellegéről és rendeltetéséről tudtak, akkor az 1914:XL. t.-c. 1. bekezdésébe ütköző, a 3. §. szerint minősülő hatóság ellen való erőszak büntetéről van szó. A támadás ugyanis nem közvetlenül a kormány tagjai, hanem annak képviselőiben eljárók ellen irányult, akikről nem volt és nem lehetett mindenki előtt nyilvánvaló valódi jellegük, jelentőségük és rendeltetésük.

Ha a bizottság tagjai nem az egész kormány megbízásából jártak el, hanem csak egyes miniszterek képviselői voltak, lázadás nem forog fenn, hanem hatóság ellen való erőszak, mert a lázadásnak a kormány ellen kell irányulnia.

18. **Kérdés.** *Egy aratómunkás, mint részes arató buzában kapott munkabér-illetményét apósának adja át ideiglenes megőrzés végett, aki azt nyitott kocsiszinjében helyezi el. Az após unokája ellopja a megőrzés végett e. helyezett több zsák buza egy részét. Ki az elkövetett lopásnak sértettje? Magánindítványra vagy hivatalból üldözendő-e ez a lopás?*

Válasz. Amint látható, a kérdésben említett eset ú. n. *családi lopás*. Ilyen esetben törvényeink intézkedései szerint az államhatalom nem tart igényt a közbűvadás jogaira, hanem a sértett kivánságától teszi függővé e jog gyakorlását. Az állam méltányolja ilyen esetben azt, ha a család jó hírnevét a károsult, a megsértett jogú fél nem akarja meghurcolni a törvényszék tárgyalótermében.

A fennforgó esetben a sértett fél elsősorban az aratómunkás, a tulajdonos, akinek tulajdonjogát sértette a tolvaj. De kétségtelenül sértett a letéteményes após is, akinek birtaló jogát sértette a tolvaj; annyival is inkább sértett fél ez, mert a károsult tulajdonos fellépése esetén kártalanító felelőssége nem alaptalanul vitatható.

Már most a tolvaj a tulajdonos sógorának fia, a letéteményesnek pedig unokája. Ilyen rokonsági viszony van a tolvaj és a sértettek között.

A Btk. 342. §-át tekintve a sógorsági viszony nem állapít meg oly rokoni viszonyt, amely a lopást közös háztartásban élés esetén kivülről indítványi jellegűvé tenné. Az unoka ellenben lemenő ágbeli rokona lévén a másik sértettnek, e részről a lopás indítványi jellegű. Szerintünk ez az eset olyan, hogy itt első sorban nem a tulajdonost, hanem a letéteményest kell sértettnek tekinteni s figyelemmel a törvény szellemére, az ő fellépéséhez kell fűzni a büntető jogi következményeket. Ezért a cselekményt indítványi jellegűnek kell tekinteni s ha ez a sértett nem tesz indítványt, az eljárás megindítását mellőzni kell.

19. **Kérdés.** *A község határában talált holttestről a tettes két aranygyűrűt eltulajdonít. Mily törvényhelybe ütközik ez a cselekmény?*

Válasz. Ha temetőben lévő holttestet fosztanak ki, a cselekmény a Btk. 336. §-ának 2. pontja szerint minősülő lopás. A talált holttesten lévő tárgy nem esik az elveszett és megtalált tárgy fogalma alá, mert a talált holttesttel minden körülmények közt rendelkezik a hatóság, ennek rendelkezései után pedig az esetleg jelentkező hozzátartozók joga nyílik meg a holttest eltemetésének rendezésére. Ezt mindenki tudja. Az ilyen holttest kifosztása tehát lopás, amely a lopott tárgy értéke szerint minősül büntetté vagy vétségé.

20. **Kérdés.** *Valaki szolgálati viszonytal kapcsolatosan bérelt lakásából egy részt albérletbe ad. A szolgáltató a szolgálati viszonyt megszüntetve a főbérlet elbocsátja szolgálatából. Köteles-e az albérlet a lakásból távozni, tekintve azt, hogy a főbérlettel szerződésileg hosszabb albérleti időtartamot kötött ki?*

Válasz. A fennálló jogszabályok szerint a szolgálati viszonytal kapcsolatosan bérelt lakás bérlete megszűnik a szolgálati viszony megszűnésével, ha csak az érdekelt felek ezzel ellenkező megállapodást nem kötöttek egymással. A szolgálati viszony megszűnésekor az ezzel kapcsolatban bírt lakást ki kell üríteni. Minthogy az albérlet a főbérlettel van jogviszonyban, a szolgáltató kivánságára neki is feltétel nélkül el kell hagynia az albérletben bírt helyiséget.

21. Kérdés. Mi az öröklési jogban a törvényes osztályrész (kötelesrész)? Kik jogosultak erre?

Válasz. A kötelesrész az örökhagyó legközelebbi vérokonainak azt az igényét jelenti, hogy az örökhagyó végső akarata ellenére is hivatva vannak örökölni a hagyaték bizonyos hányadát. A bírói gyakorlat a kötelesrészre vonatkozó jogot nem is teljinti öröklésre irányuló jognak, hanem az örökhagyó kedvezményezett az örökösével szemben támasztható olyan követelésnek, amely a hagyaték becsértéke bizonyos hányadának a kötelesrészre jogosult részére való kiszolgáltatására irányul. A kötelesrészért támasztott igény tehát pénzkövetelés.

Kötelesrészre az elhunyt örökhagyó egyenes leszármazóinak és életben levő szülőinek van igénye. Tehát például kötelesrészre van igénye a törvényes házasságból született gyermeknek. Távollabbi leszármazó (unoka) csak akkor igényelhet kötelesrészt, ha kötelesrészre közvetlenül jogosított törzselődjük az öröklési kapcsolatból kiesik. Az örökhagyó szüleinek csak akkor van kötelesrészre igénye, ha mincs leszármazó. A kötelesrészre jogosítottnak ebbeli joga, ha annak érvényesítése előtt elhal, átszáll örökösére.

A kötelesrész törvényes mértéke annak az összegnek fele, amely értéket a kötelesrészre jogosított az örökhagyó után mint törvényes örökös örökölt volna akkor, ha az örökhagyó végső intézkedést nem hagyott volna hátra.

A kötelesrészre jogosítottak kötelesrészüket az örökhagyó által életben tett ajándékozások esetén is követelhetik. Ha a kötelesrészre jogosított azt látja, hogy az életben levő, kötelesrészt adni köteles egyén pazarol, zárlatot kérhet vagyonára, sőt gondnokság alá helyező eljárást is indíthat.

22. Kérdés. Büntetendő cselekményt követ-e el az, aki saját tanyai telkén szomszédjának kutuját lelövi?

Válasz. Ha a kutya a telken kárt tett, vagy a telken való esatangelása kártétel veszélyét rejti magában, vagy ha a kutuját gazdája szabályellenesen (például ebzárlat esetén) hagyta szabadon, akkor a kutya lelövése nem büntetendő cselekmény. Ha azonban ezek a feltételek nem forognak fenn, tekintve különösen azt, hogy a kutya elkerítetlen helyre tévedt be, a kutya elpusztítása megállapítja a Btk. 418. §-ába ütköző idegen ingó vagyon megrongálásának vétségét.

23. Kérdés. Valaki beadványt készít a hatósághoz, amelyben egy közhivatalnokot súlyos visszaélések vádjával illet. A beadványt elviszi egy ismerőséhez, felolvassa azt annak, majd felhívja, hogy azt ő is írja alá. Az illető eleinte vonakodik, de a rábeszélő szavak hatása alatt aláírja. A beadvány tartalma miatt a megvádolt tisztviselő rágalmozás miatt feljelentést tesz. Milyen a bűnvádi felelőssége annak, aki a beadványt csak éppen aláírta?

Válasz. Minthogy az aláírás teljes tudatossággal történt, a beadvány pusztán aláírója is, mint olyan felel, aki magát a beadvány tartalmával azonosította, annak céljáról tudott, tehát a beadvány készítőjének tettestársa a büntetőjog szempontjából.

HIREK

Száhlender Béla altábornagy esküvője. Száhlender Béla altábornagy, a m. kir. csendőrség felügyelője, folyó évi február hó 12-én özv. gróf dr. Bethlen Károlyné, szüil. Nemeskéri Kiss Mária úrhölgygel Budapesten házasságot kötött.

Kormányzó Úr elismerése. Kormányzó Úr Ó Főméltósága Kenderesről történt elutazása alkalmával Hertelendy Ignác százados, örökülönítményparancsnok jelentkezését a vasútállomáson fogadni méltóztatott, mely alkalommal az örökülönítmény és a kenderesi őrs által teljesített szolgálatokért legmagasabb köszönetét nyilvánította.

Ugyancsak legmagasabb elismerését fejezte ki a Kormányzó Úr Ó Főméltósága 1926. évi nyári tartózkodása alkalmával Gödöllőre vezényelt tiszteteknek és legénységnek a teljesített szolgálataiért.

Kitüntetés. A Kormányzó Úr Ó Főméltósága az 1925. évi árvízveszedelem alkalmával élet- és vagyonmentés körül kifejtett önfeláldozó, kiválóan hátor magatartásukért Hegyi József és Cs. Szabó István törzsrőmestereknek az V. osztályú magyar érdemkeresztet és Kiri Sándor csendőrnek a magyar érdemérmét a zöld zalagon adományozta.

Dicséret. A belügyminiszter úr Debreczeni József tiszthelyettest az 1925. évi békés-bihari árvízveszedelem alkalmával a mentési munkálatok körül kifejtett kitünő szolgálataiért dicséret okirattal látta el.

A m. kir. szombathelyi III. sz. csendőr kerület parancsnoka Szabó Mózes tiszthelyettest, mert mint isaszegi őrsparancsnok az Isaszeg és környékén 1924-25. évben elkövetett, összesen 15,685.000 korona kárértékű tizenötrendbeli lopás tetteit fáradhatatlan huzgalommal párosult szaktudással lefolytatott nyomozással kiderítette és azokat az igazság-

Csendőrségi szállító!

A M. kir. Belügym. körrendelet 121087/eln. VI. e. 1926. szám alatt a csendőrlegénység részére engedélyezett

újrendszerű

khaki társasági sapka már kapható

a 38 év óta fennálló és a csendőrségnél elismert

MÁRER egyenruházati intézetében

Budapest, VIII., Baross-tér 6,

a Keleti p.-udvar érkezési oldalán, a Baross-szoborral szemben.

Telefon: József 21-78.

Kérje

a legújabb árjegyzéket!

A Csendőrségi Lapok részére **HIRDETÉSEKET**

kizárólag **Balogh Sándor hirdetőirodája**

VI., Révay-utca 22. **vesz fel.** Telefon: T. 157-83.

Mindennemű megkeresések erre a címre intézendők.

Órák

Gábor Lajos

Budapest, V., Lipót-körút 30.

Ékszeresek

— Kérjen órák és ékszerekből ingyen árjegyzéket, mely szerint 3-5 havi részletre vásárolhat. —

Készpénzfizetés mellett 10% engedmény.

szolgáltatás kezébe juttatta, kerületi parancsnoki dicsérő okirattal látta el.

A Hadtörténelmi Múzeum fejlődése. Néhány évvel ezelőtt még nagyon kevesen tudták róla, hogy a Hadtörténelmi Múzeum szorgos, lankadatlan munkát végez, gyűjti a mult, a dicső tettek, a nemes erények emlékeit. A Múzeum lelkes munkájának eredményeképpen ma már országgszerte ismerik az intézményt s az eddig féltve őrzött ereklyék, emlékek előkerülnek az egyesek kicsi, külön-külön múzeumaiból, hogy egy helyre gyűjtve beszédesebben hirdethessék a magyar hősiességet az egész világ most élő emberei és a jövő nemzedékek előtt. Az intézmény ma már tekintélyes anyaggal és az áldozatkészség állereiből összegyűjtött jelentékeny alappal is rendelkezik ahhoz, hogy munkájában fennakadást ne szenvedjen. Önálló sajtóorgánuma is van, a Hadimúzeumi Lapok, amely évente 10 füzeteszerű, terjedelmes számban jelenik meg. Előfizetési díj: egész évre 8 pengő, félévre 4 pengő, egyesületi tagoknak a rendes előfizetési díj fele. Érdekes és tisztán magyar vonatkozású hadtörténelmi emlékek, ismeretek töltik be a lap hasábjait, mind olyan dolgok, amelyek lekötik az érdeklődést s az ismereteket növelik. A legmelegebben ajánljuk olvasóinknak, hogy az aránylag csekély előfizetési díj ellenében ezt az igen értékes, színes és érdekes ismeretforrást minél számosabban fordítsák hasznukra. Előfizetést elfogad a Hadtörténelmi Múzeum, Budapest, Mária Terézia laktanya.

Elöléptek: Őrmesterré: az I. számú csendőr kerületben: Mohács János, Hatóka Károly, Melis Ferenc, Agocs János, Dobrica András; a III. számú csendőr kerületben: Farkas Pál II., Pintér József II., Somogyi István, Varga Ferenc I., Varga András és az V. számú csendőr kerületben: Tóth Sándor VI. csendőrök.

Házasságot kötöttek: az I. számú csendőr kerületben: Bokor Jakab tiszthelyettes özv. Giesz Gyuláné szül. Kosiczki Erzsébettel Rákosszentmihályon, Nagy Gábor II. törzsőrmester Pap Juliannával Nagykörösi, Kovács András őrmester Kiss Juliannával Albonyban; a III. számú csendőr kerületben: Győre István tiszthelyettes Nagy Annával Szepetken és a VII. számú csendőrkerületben: Závaczky Agoston törzsőrmester Stefák Karolinával Székszőn.

**HEGEDŰ
HARMONIUM
TÁROGATÓ
CIMBALOM
HARMONIKA
CITERA**

és az összes hangszerek, legjobbak, csakis itt a gyárban kaphatók.
Művészi javít, legjobb húrokat készít.
Árjegyzéket ingyen küld

MOGYORÓSSY GYULA m. kir. szab. hangszergyár
BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 71.
Csendőrségnek részletfizetési kedvezmény.

Modern BUTORSZALON
ÜLLŐI-UT 14. BAROSS-UTCA 11.
Olcsó szolid kiszolgálás! Cégtul.: **Gáspár Nándor.**

Legjobb az extra erős kivitelű

DÜRKOPP *

DIANA

KERÉKPÁR *

lámpával és teljes felszereléssel
220 pengőért!

Ez a csendőrnek a legmegfelelőbb kerékpár.

Kapható: KOVÁCS FERENCNÉL
Szombathely, Király-utca 13. sz.

Kérelmek. Kölesönös áthelyezésüket óhajtják: Pesti István kurdi őrsbeli (szekszárdi osztály) csendőr a kecskeméti osztály területére; Sütő Károly kápolnai őrsbeli (egri osztály) csendőr a debreceni vagy nyíregyházi osztály területére; Gelencsér György csákkberényi őrsbeli (székesfehérvári osztály) csendőr a budapesti kerület területére; Skiba István és Bíró József kárázpusztai őrsbeli (pécsi osztály) csendőrök a kaposvári osztály területére. Kérjük kölesönös áthelyezésüket óhajtó bajtársaikat, hogy címüket közöljék velük.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Cikket nemcsak a csendőrség tagjaitól, hanem bárkitől elfogadunk s azt megfelelően honoráljuk. Kéziratot nem adunk vissza. A közleményeket kérjük az ívnek csak egyik oldalára, lehetőleg félhasábosan és könnyen olvasható írással írni. A szerkesztői üzenetekben mindenkinek válaszolunk, levélben senkinek, válaszbélyeget tehát fölösleges beküldeni. Jeligéül kérjük kisebb helységek neveit választani, mert az azonos jeligéből származó félreértéseket csak így lehet elkerülni. Az előfizetést kérjük pontosan megújítani, mert a felszólítás költségét külön felszámítjuk. A Csendőrségi Lapok részére szánt pénzküldeményeket ne a szerkesztőségnek, hanem a Nemzeti Hitelintézet Budapest—Krisztinavárosi fiókjának tessék beküldeni (Postatakarékpénztári chequeszámla: 1672.). A szelvényen mindig jelezni kell, hogy az összeg a Csendőrségi Lapok folyószámlájára lett befizetve. A hozzánk írt leveleket így kell címezni: „A Csendőrségi Lapok szerkesztőségének Budapest, I. ker., Vár, Országház-utca 30. szám.”

Szeretném kikeresni. 1. Forduljon kérdésével a Hadtörténelmi Levéltárhoz (Budapest, Vár, Bécsikapu-tér 4. sz.). 2. Kitüntetéseit az osztályparancsnokságtól nyert adatok alapján vettük fel a mult évi és a folyó évi zsebkönyvbe.

Szolgálati ügy } alkalmával sok időt és fáradságot takarít
Magánügy } meg, ha megbízható kerékpáron jár.

Kizárólag a m. kir. csendőrség
véglegesített egyéni részére:

12 havi részletre Automata } 260 pengő Victoria } 240 pengő
Victoria Luxus } Praeciosa }

Még ma küldje el megrendelését vagy kérjen részletes ismertetést levelezőlapon.

KOVÁCS JÓZSEF

Budapest, VI., Podmaniczky-utca 18. sz.

Nyugati pályaudvar mellett.

Telefon: L. 985-27

Kerékpár, motorkerékpár, varrógép, sportcikk, gummiáruk. Csoportos alkatrész- és felszerelésrendeléseknél részletfizetés.

Legszebb   Legjobb   Legolcsóbb

PAP-lan **PAP**-lan **PAP**-lan

kárpitosárú,
vas- és rézbútorgyára

szőnyeg, pokróc, függöny, ágy- és asztalterítők, gyermekkoszák, nyugszékek, leányszoba-, előszoba- és kertbútorok, ernyők és sátrak minden kivitelben kaphatók.

GICHNER JÁNOS
Budapest, VII. kerület, Erzsébet-körut 20. sz.
Nagy katalógust 4000 korona ellenében postán küldök.
A M. kir. Csendőrség kötelékébe tartozóknak 5% engedményt adok.

Dráva. 1. A községi előjárósággal igazoltassa, hogy a 25 hold földet édesanyja, kiskorú fivére és nővérei megművelni nem tudják s egyedül Ön az a családban, aki erre képes volna, ha a csendőrségtől elbocsájtának. Ezt az igazolványt csatolni kell a belügyminiszter úrhoz (VI. b. oszt.) címzett kérvényéhez, amelynek felterjesztését őrskihallgatáson kérje. 2. Olvassa el lapunk legutóbbi számában „Ujvidék” jellegre küldött üzenetünket. 3. Írják mindkétféleképpen: „bocsátkozik” és „bocsájtkozik”. A szó eredete: „bocsájtani”. Levélhez mellékelte 40 fillért lapunk javára bevételeztük.

K. J. M. Azt ma még senki sem tudja megmondani, hogy a valorizáció mikor és milyen arányban fog megtörténni.

Nagyhortobágy. A keresett cím: Budapest, I., Budafokint 41. a. III. 13.

Buza. Útmesteri tanfolyamra csak akkor pályázhatik, ha megszerezte az igényjogosultságot. Ennek pedig az a feltétele, hogy 12 évi tényleges szolgálata legyen, amely időből 8 évet altiszti rendfokozatban (tizedestől felfelé) töltött. Önnek még sokáig kell szolgálnia, hogy azt elérhesse.

Csiz. 1. Az 1924. évi 120.292—eln. VI. c. 1924. sz. rendelettel kiadott emlékeztetőlap „Jegyzet” rovatának 9. pontja szerint már akkor is csak őrmestertől felfelé volt engedélyezve a fekete pantalló viselése, Önre tehát a kihordási idő nem vonatkozik, mert fekete pantallója nem is lehetett. 2. Az ideglenes ruhagazdálkodási utasítás 6. §-ában foglalt ruházati cikkeket leszereléskor és amikor azok kicserélését alá kerülnek, a kapca kivételével, be kell szolgáltatni. 3. Az intézkedés hamarosan kimegy. 4. Házi szövessel foglalkozó könyvet beszerezhet Kókai Lajos könyvkereskedésében, 2—3 pengő árban, postai megrendelés útján is. A kereskedés címe: Budapest, IV., Kamermayer-utca 3.

Törökszentmiklós. Elintézés alatt álló szolgálati ügyekről nincs módunkban felvilágosítást nyújtani; de még ha erre lehetőségünk volna is, akkor is elzárkóznánk az ilyen kérések teljesítése elől, mert ezzel megsértenők a szolgálati rendet.

Vásznat. A tömeg számára készült fehérnemű anyagát a kincstár alkalomról alkalomra versenytárgyalás útján szerzi be, vagyis attól a cégtől vásárolja, amelyik a legolcsóbb és legjobb ajánlatot teszi. Magánosok számára ezen az úton anyagot beszerezni nem lehet.

Tölgyfa. Az ellenőrző szolgálatot szükségig rendszerint nem lehet előírni. Időmeghatározás nélkül lehet pl. egy nyomozó járőrt kivezényelni, amikor nem lehet tudni, hogy a szolgálat meddig tart. Az ellenőrző szolgálatról azonban pontosan meg lehet állapítani, hogy mennyi időt vesz az igénybe. Ha azután előre nem látott akadályok merülnek fel (pl. a járőrt nem találta fel s azért annak elébe kell portyáznia), még mindig megvan reá a mód, hogy késését igazolja.

Tóth. Olvassa el „K. J. M.” jellegre küldött üzenetünket.

Igényjogosult S. H. Az igényjogosultsági igazolvány elnyeréséhez szükséges 12 évet a megszakításokra való tekintet nélkül számítják. A megszakítás időtartama természetesen a szolgálati időbe nem számít be. Az igazolvány iránti kérelmét 11 év 6 hónapi szolgálat után már beadhatja.

1111. A szép tavasz. 1. A nőtlen csendőrök a közzgazdálkodás terhére nem kötelesek a nős altisztek részére tisztító szerek vásárolni. 2. Az intézkedés hamarosan kimegy. 3. A csendőr zenekar újbóli felállításáról nincs szó. Nagyon tarka, nehézkes jelgét választott, máskor elégedjek meg egyszerűbbel is.

Cegléd. Nem írta meg, hogy a katonaságnál elérte-e és mikor a tizedesi avagy ennél magasabb rendfokozatot. E nélkül nem tudjuk megmondani, hogy a levelében említett időben tényleg igényjogosult lesz-e. Tekintse irányadónak azt, hogy a 12 évi szolgálatból 8-nak altiszti rendfokozatban töltöttnek kell lennie s az altiszti rendfokozat a tizedességtől számít. Egyébként az igényjogosultsági igazolvány iránti kérelmét adja elő annak idején őrskihallgatáson s őrsparancsnoka a többit majd elintézi.

Bélyegzők, festékpárnák, zománctáblák

Beér Sándornál

Budapest, V. ker., Gróf Tisza István-utca 5. sz.

Telefon: 972—54.

• Csendőrtisztek és altisztek figyelmébe! •

LANÁRIA POSZTÓGYÁR R.-T.

BUDAPEST

V. KER., FALK MIKSA-UTCA 20. SZ.

3 havi részletfizetésre szállít félfinom zubbony-nadrág szövetet leszállított áron. —

BÚTOR részletre **Ó** Budapest **3.**
olcsón VI., **Ó**-utca

Postások és rendőrség szállítója.

Több mint 31 év óta a világot uraló eredeti angol

The Champion kerékpárokat

3 évi jótállással havi 20 P részletre, kerékpáralkatrészeket, lánc, pedál, nyergeket nagybani gyári árban, külső gummik 6*80 pengőtől, belsők 2*10 pengőtől, Motóbécane francia motorkerékpárokat 840 pengőért szállítunk.

LÁNG JAKAB ÉS FIA kerékpár- és motornagykereskedők

Nagy árjegyzék 500 képpel ingyen. Budapest, VIII. József-körút 41.

12 havi részletre kaphat háló-, ebédlő-,
bútort úriszoba és konyha-
a legolcsóbbtól a leg-
drágább kivitelig.
BLEIER Rákóczi-út 30. felemelet.

FIGYELEM! A m. kir. Csendőrség legolcsóbb beszerzési forrása. **FIGYELEM!**

Mindenfajta

CIPŐT + CSIZMÁT készpénzáron vásárolhat **hat havi lefizetésre**

Nyomtatvánnyal és felvilágosítással készséggel szolgál a

NORMA CIPŐKERESKEDELMI R.-T.

Telefon 79—79. Budapest, V. kerület, Erzsébet-tér 13. szám. Telefon 79—79.

B. J. 1. Ha az örs lemond a földbirtokrendezés során számára juttatott földről, azt nem lehet egyszerűen csak átírni az egyes csendőrök nevére. A csendőrség tagjai saját személyükre ugyanolyan uton igényelhetnek földet, mint akárki más. Ez iránt a Földbirtokrendező Birósághoz kell kérelemmel fordulnia. 2. Olvassa el lapunk 1924. évi 9. számában „F. J. tiszthelyettes, Nagyoroszi” jellegre küldött üzenetünket, az ott közölt irányelvek alapján maga is könnyen kiszámíthatja a nyugdíjba beszámítható szolgálati idejét, amire mi nem tudunk időt szakítani.

Kanalas. A középiskolákban tandíjkezdvevényben részesülnek az állami alkalmazottak gyermekei. Csupán azt kell igazolni, hogy az apa állami alkalmazott. Ha a fiú különösen jó tanuló, esetleg teljes tandíjfelengedésben is részesülhet. Mi helyesebbnek tartjuk, hogy — ha csak a fiú különösebb szellemi képességekkel nem rendelkezik — inkább reális pályára adja, mert Magyarország a jelenlegi szűk határai között a már kész, diplomás embereket sem bírja teljes számban foglalkoztatni s a viszonyok javulását remélni addig, amíg az ország határait széjjel nem toljuk, nem lehet. Egy jó kereskedő vagy iparos mindenkor megtalálja a biztos kenyerét és a keresztény magyar társadalomnak is szinte létérdeke már, hogy a fiai a szabad pályákon is otthonosan mozogjanak.

79. E. Előnyben azok a tiszthelyettesek részesülnek, akik külszakasparancsnokok. A rendelet így szól, ezen változtatni nem lehet, indok nélkül semmiesetre sem történt ez az intézkedés. Hiába fordulna orvoslásért felsőbb helyre. Különben sem tartjuk valami ildomosnak, hogy olyasmivel nincs megelégedve, amit ajándékképpen kapott. Egy csendőr tiszthelyestestől emelkedettebb gondolkodást várnaunk s még ha vélt avagy talán valóságos sérelem érte volna is, akkor is szó nélkül el kellene amellett haladnia, mert követelni csak azt lehet, ami illetékes. Különösen, amikor olyan kiesinységről van szó, hogy ha még sokat jár utána, ráfizeti a postaköltségekre.

Láng 7. A tömegvagyonból előirányzott féltalpat magán lábbelire nem használhatja fel.

P. Mérgek. Szolgálati úton értesülni fog róla, hogy mikor jelentkezhetik lovagló tanfolyamra.

1884. Ön azt írja, hogy a büntetést nem kell tekintetbe venni, mert az előjárói előtt Ön megbízható. Azt még igazán nem hallottuk, hogy valakit azért büntettek volna meg, mert — megbízható. Az Ön beállítása szerint majdnem így áll a dolog. S ha Önt az elkedvetleníti, bizony éppen ezzel állítja ki megbízhatóságáról a nem valami kiváló bizonyítványt. Gondolkozzék rajta, be fogja látni, hogy nekünk van igazunk s hogy más úton-módon kell keresnie a boldogulást és pedig úgy, hogy a büntetést bizony nagyon is tekintetbe veszi.

Kaposvár. Kőszeghy Antal ny. ezredes Budapesten, L. Attila-körút 51. szám alatt lakik. Hübner Imre volt tart. hadnagy tartózkodási helye ismeretlen. 2. Vegye meg a vitézi rend Kiskatétját, abban megtalálja az adatokat, amelyeket nekünk itt lehetetlen leközoelni teljes részletességgel. Megrendelhető a budapesti vitézi székkapitányságnál (Budapest, Ujváros háza épülete, Váci-utca 62. sz.). Utánvétellel kérje s levelét vitéz Vassányi Béla százados nevére címezze.

Tiszahát. Olvassa el a minden örsön meglevő 156.600/VI. b. 1925. sz. alatt az utazási illetményekre vonatkozólag kiadott rendelet 4. §-ának B. fejezetét, ott mindent megtalál, amire kívánsi.

Újfalú 1878. Szerezzen be írásbeli igazolást arról, hogy a testülettől távol töltött időt az államvasutaknál töltötte s ott állásban volt, amely nyugdíjképes és hogy a nyugdíjjárlékokat rendszeresen be is fizette. Azután örskihallgatáson kérje ennek az igazolványnak a kerületi parancsnoksághoz való felterjesztését azzal a kérelemmel, hogy az abban tárgyalt körülmény állományparancsban letárgyalassék és anyakönyvi lapjába bevezetessék. Így nyugdíjaztatásakor nem kell majd semmiféle kérvényt felterjesztenie.

SÁRGA JÁNOS

ÉKSZERÉSZ, ÓRÁS, MŰTÖVŐS

cs. és kir. udvari szállító

IV., KIGYÓ-UTCA 5. Klotild-palota

Brilliáns, aranyékszerek. Ezüstárak. Verseny- és dísz tárgyak. Evőeszközök. Elsőrendű, mindennemű svájci órák a legjutányosabb áron. Kedvező részletfizetés mellett is. Óra- és ékszerjavítások. Saját műhely.

CSENDŐR-

tisztek, altisztek
és azok családtagjai

nyolc havi részletfizetésre készpénzárón

a következő cikkeket kaphatják:

női-, férfi- és egyenruha- szöveteket, bélésárakat, vásznot, sifont, zefireket, és egyéb vászonárakat, női s férfifehérneműeket készen és rendelésre,	törülközőket, abroszokat, kötött és szövött árut, kötött gyermekgarnitúrát, kesztyűt, harisnyát, kész kötött kabátokat, fűg- göny és függönykelméket,
--	--

uj, gyárilag sterilizált ágtyollat és pelyheket, paplanokat, mindennemű mosókelméket, selymeket, valamint diszpárnákat a

TRIBON Ruházati Részvénytársaságnál
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-ÚT 14. SZÁM.

Az egyes vásárlások utáni első részletek 1927 április hó 1-ével kezdődnek.

Elsőrendű német gyártmányú

kerékpárok és varrógépek

véglegesített csendőröknek előnyös

részletfizetésre kaphatók.

Kerékpár és Varrógépkereskedelmi Vállalatnál

Budapest, VI., Andrássy-út 83-85 sz.

Telefon 980-22.

BÚTORCSARNOK

ERNST GYULA, BUDAPEST, VII., DOHÁNY-UTCA 33

(Klauzál-utca sarok)

Mindenféle bútorok és lakberendezési tárgyak őrési választékban. A csendőrség tagjainak jutányos ár és kedvezményes fizetési feltételek. Vidékre csomagolás.

Underwood, Royal, Remington stb.

írógépek 12 havi részletfizetésre, készpénz árban, az összes rendszerű gépek becserlése és vétele (csak Mignon-t nem) szakszerű javítása. Írógépkellékek stb.

NÉMETH LÁSZLÓ

Írógépbehozatali és Kereskedelmi Vállalata

Budapest, V., Alkotmány-u. 12.

(törvényszék mellett)

Fenyveserdő P. M., Nagymaros. Olvassa el „Csiz” jeligére küldött üzenetünk 3. pontját.

Meesekalja. 1. Aki az 1912—13. évi szerb határmenti mozgósításban részt vett, annak ezt a körülményt az anyakönyvi lapjába bejegyezték. A mozgósítás alatt a temesvári hadseregparancsnokság területén, vagyis akkor hadműveleti területen teljesített szolgálat ideje kétszeresen számít be a nyugdíjába, de csak a valóságban ott teljesített szolgálat ideje. 2. Kérelmezheti a nyugdíjaztatása alkalmával. Természetes, hogy okmányokkal kell igazolnia azt, hogy nem a saját hibájából keletkezett a megszakítás. 3. A nyugdíjban nősültek is részesülnek családi pótlékban feleségük és gyermekeik után is, ha azok ellátatlanok (16 éves korukig, azután 24 éves korukig akkor, ha kiváló eredménnyel végzik tanulmányukat). Az ellátatlanság azt jelenti, hogy a gyermeknek havi 32 pengőt meghaladó jövedelme nincs.

Bácskai. A levelében említett rendelet másolatát küldje be nekünk. Anélkül nem látjuk tisztán az ügyet. Ön ugyanis azt írja, hogy a levelében hivatkozott rendelet értelmében összes szolgálati éveinek betudásával vették vissza a testületbe, levelének utolsó mondatában viszont arról kérdezősködik, hogy az elszakított területen eltöltött időt mi módon lehetne a nyugdíjába beszámíttatni. Itt ellentmondás van, azért kell látnunk a rendeletet.

Honosítás. A feleség honossága a férj honossága után igazodik. Ha tehát a férj magyar honos, a feleséget nem kell honosítani, mert férje után ő is magyar állampolgár.

Kengyel. A volt kassai 5. honvéd huszárezred irattára a miskolci alispáni hivatalban van.

J. Gy. Nyugdíjaztatása alkalmával kérheti, hogy a nem önhibájából távol töltött idő nyugdíjába beszámíttassék.

Szatmár. 1. Nyugállományban engedély nélkül nősülhet. 2. Egyáltalában be sem kell ezt jelentenie, ha a felesége után járó családi pótlékra számot nem tart. 3. Igazolnia kell, hogy a feleségével együtt él és az illetékes gazdasági hivatal útján a belügyminiszter úrtól kell kérnie a családi pótlék folyósításának engedélyezését. A gyermekek után élvezhető családi pótlékra vonatkozólag olvassa el mai számunkban „Meesekalja” jeligére küldött üzenetünk 3. pontját. 4. A nyugdíjban nősült esendőregyén halála után az özvegy nem kap nyugdíjat. Ha azonban az illető nyugdíjból közben tényleges szolgálatba lépett és 3 évig szolgálatot teljesített, az özvegy nyugdíjra igényt tarthat.

Krusevac. A költeményekben fel-felesillan valami, általában azonban nem ütik meg a mértéket. Talán inkább prózával tessék próbálkozni.

A szerkesztésért és kiadásért felelős:
PINCZÉS ZOLTÁN százados.

Pallas r.-t. nyomdája Budapesten, V., Honvéd-u. 10. sz.

(Telefon: 5-67, 5-68, 5-69.)

Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

Pontos és legjobb órák: POLGÁR KÁLMÁN FIA műórák és ékszerész
Doxa . . 350.000 K
Omega . 550.000 „
Budapest, VII., Teréz-körút 5. I. em.
Arany- és ezüstórák, ékszer és ajándék tárgyak.
Részletfizetés bevezetve! * 30 éves cég

Kivételes árajánlat AEG MIGNON-ÍRÓGÉPRE.

Hogy a csendőrség igen tisztelt tagjainak a **Mignon-írógép** beszerzését még jobban megkönnyítsük, olyan feltételekkel hozzuk forgalomba, hogy a mai nehéz viszonyok mellett is könnyen elviselhessék. — Havi 8 Pengő részletfizetésre Ön már **Mignon-írógépen** írhatja jelentéseit és egyéb irónivalóit és ezzel tekintélyt szerez magának bajtársai előtt és elismerést följebbvalói részéről. A gép ára 170 Pengő + 2% forgalmi adó.

A csendőrség tagjainak továbbra is minden kötelezettség nélkül, teljesen díjmentesen megküldjük 30 napi próbára.

A csendőrség körében 800-an dolgoznak **Mignon-írógépen** a legnagyobb megelégedéssel, amely szám elegendő bizonyíték arra, hogy a gép az Ön céljaira is tökéletesen megfelel. Kiváló tisztelettel

Aeg Unio Magyar Villamossági Rt.

ÍRÓGÉP-OSZTÁLYA

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 29.